

**Asikkalan kunnan
perusopetuksen
opetussuunnitelma
1.8.2025 alkaen**

ASIKKALA

KASVATUS- JA OPETUSPALVELUT

Nimi	Asikkalan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2025 alkaen
Kunta	Asikkala
Koulu	Aurinkovuoren koulu Vääksyn Yhteiskoulu Vesivehmaan koulu
Hyväksymispäivämäärä	15.5.2025
Pdf luotu	2.5.2025

SISÄLTÖ

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta.	1
1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma.	1
1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet.	1
1.2.1. Täydentävät asiakirjat.	3
1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen.	3
1.3.1. Opetussuunnitelman päivittäminen.	3
2. Perusopetus yleissivistyksen perustana.	4
2.1. Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	4
2.2. Perusopetuksen arvoperusta.	5
2.3. Oppimiskäsitys.	7
3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.	8
3.1. Perusopetuksen tehtävä.	8
3.2. Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet.	9
3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen.	9
3.3.1. Paikalliset painotukset.	14
4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri.	15
4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen.	15
4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	15
4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä.	16
4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki.	16
4.2.2.1. Hyvinvointia tukevat toimenpiteet.	17
4.2.2.2. Oppilaiden omat mobiililaitteet.	17
4.2.3. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely.	17
4.2.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.	18
4.2.5. Osallisuus ja demokraattinen toiminta.	18
4.2.6. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.	19
4.2.7. Vastuu ympäristöstä ja kestäväään tulevaisuuteen suuntautuminen.	19
4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat.	20
4.3.1. Oppimisympäristöt.	20
4.3.2. Työtavat.	21
4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet.	21
4.4.1. 1.vuosiluokka Sadut.	23
4.4.2. 2. vuosiluokka Yrittäjäyys.	24
4.4.3. 3. vuosiluokka: Asikkala.	25
4.4.4. 4. vuosiluokka: Kirjaprojekti.	25

4.4.5. 5. vuosiluokka: Kalevala.	26
4.4.6. 6. vuosiluokka: Kartta.	28
4.4.7. Suomalainen kulttuuri.	28
4.4.8. Vuosiluokat 4-5 Yrittäjäyyskasvatus.	28
5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen.	31
5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä.	31
5.1.1. Kouluyhteisöön sitoutuminen.	33
5.1.2. Poissaolomerkinnät Wilmassa.	33
5.2. Yhteistyö.	34
5.2.1. Oppilaiden osallisuus.	34
5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö.	35
5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa. . .	36
5.2.3.1. Paikallinen tarkennus yhteistyöstä koulun sisällä ja muiden tahojen kanssa.	36
5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö.	36
5.3.1. Kasvatuskeskustelut.	38
5.3.2. Jälki-istunto, perusopetuslaki 36 §.	39
5.3.3. Oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään.	39
5.3.4. Luokasta poistaminen.	39
5.3.5. Opetuksen evääminen.	40
5.3.6. Kirjallinen varoitus.	40
5.3.7. Määräaikainen erottaminen.	41
5.3.8. Siivousvelvoite ja vahingonkorvaus.	41
5.3.9. Tavaroiden tarkistaminen.	42
5.3.10. Esineiden ja aineiden haltuunotto, luovuttaminen ja hävittäminen.	43
5.4. Opetuksen järjestämistapoja.	44
5.4.1. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus.	44
5.4.2. Joustava perusopetus.	49
5.4.2.1. Joustavan perusopetuksen periaatteet.	51
5.4.3. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain.	51
5.4.3.1. Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen.	52
5.4.4. Yhdysluokkaopetus.	52
5.4.5. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus.	53
5.4.5.1. Etäopetusta voidaan hyödyntää seuraavasti.	53
5.4.6. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu.	53
5.4.7. Perusopetuksen poikkeava järjestäminen.	54
5.4.7.1. Opetuksen poikkeava järjestäminen.	55

5.4.8. Opetus erityisissä tilanteissa.	55
5.4.8.1. Opetuksen järjestäminen kunnan ulkopuolella.	56
5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta.	56
5.5.1. Koulujen kerhotoiminta.	58
5.5.2. Koulun kirjastotoiminta.	58
5.5.3. Kouluruokailu ja välipalat.	58
5.5.4. Välitunnit.	60
5.5.5. Päivänavaukset.	61
5.5.6. Koulumatkat ja koululaiskuljetukset.	61
5.5.7. Liikunnallinen elämäntapa.	61
6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa.	63
6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa.	63
6.1.1. Formatiivinen arviointi.	63
6.1.1.1. Paikallinen tarkennus.	64
6.1.2. Summatiivinen arviointi.	64
6.1.3. Oppilaskeskustelun sisältö.	65
6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet.	65
6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi.	66
6.3.1. Oppilaskeskustelun tavoitteet.	67
6.4. Työskentelyn arviointi.	68
6.4.1. Työskentelyn arviointi vuosiluokat 1-6.	68
6.4.2. Työskentelyn arviointi vuosiluokat 7-9.	69
6.5. Käyttäytymisen arviointi.	70
6.5.1. Käyttäytymisen arviointi vuosiluokat 1-6.	70
6.5.2. Käyttäytymisen arviointi vuosiluokat 7 - 9.	72
6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana.	73
6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain.	73
6.6.2. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain.	74
6.7. Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet.	74
6.8. Perusopetuksen päättöarviointi.	75
6.8.1. Oppilasarvioinnin keskeiset periaatteet Asikkalan kunnassa. . . .	75
6.8.2. Perusopetuksen päättöarvosanan muodostaminen.	76
6.8.3. Yhteisten oppiaineiden päättöarviointi.	77
6.8.4. Yhteisten taito- ja taideaineiden päättöarviointi.	77
6.8.5. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa.	77
6.8.6. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi. . .	77
6.8.7. Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan päättöarviointi. . . .	78

6.9. Poissaolojen vaikutukset arviointiin.	78
6.10. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu.	78
6.11. Todistukset.	79
6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa.	79
6.11.2. Lukuvuositodistus.	79
6.11.3. Välitodistus.	80
6.11.4. Erotodistus.	81
6.11.5. Perusopetuksen päättötodistus.	82
6.12. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset.	83
7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki.	85
7.1. Oppimisen edellytyksiä tukevien toimenpiteiden periaatteet ja vastuut.	86
7.2. Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.	87
7.3. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt.	88
7.3.1. Kun oppilaalla havaitaan mahdollinen tuen tarve.	89
7.4. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen.	89
7.4.1. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen kuvaus.	90
7.4.2. Opettajan antama yleinen tukiopetus.	90
7.4.2.1. Yleinen tukiopetus.	91
7.4.3. Opettajan antama opetuskielen tukiopetus.	91
7.4.3.1. Opetuskielen tukiopetus.	91
7.4.4. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä.	92
7.4.4.1. Erityisopettajan antama opetus.	92
7.4.4.2. Laaja-alaisen erityisopettajan vuosikello alakoulut.	92
7.4.4.3. Laaja-alaisen erityisopettajan vuosikello, yläkoulu.	93
7.5. Oppilaskohtaiset tukitoimet.	94
7.5.1. Oppilaskohtainen tuki.	94
7.5.2. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi.	95
7.5.2.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi.	95
7.5.3. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.	96
7.5.4. Tukea koskeva päätös.	96
7.5.4.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä.	97
7.5.4.1.1. Opetuksen järjestämisen kuvaus.	97
7.5.4.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä.	97
7.5.4.2.1. Opetuksen järjestämisen kuvaus.	98
7.5.4.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa.	98
7.5.4.3.1. Pienryhmään siirron kriteerit.	98

7.5.4.4. Tulkitsemispalvelut.	99
7.5.4.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut.	99
7.5.4.5.1. Koulunkäynninohjaajien palveluiden järjestäminen.	99
7.5.4.6. Apuvälineet.	100
7.6. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen.	100
7.6.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen.	101
7.6.1.1. Käytäntö oppiaineen rajaamisen osalta.	102
7.6.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä.	102
7.6.2.1. Käytäntö oppilaan tilapäisen vapauttamisen osalta.	103
7.6.3. Eteneminen tavoitekokonaisuuksittain.	103
7.6.4. Opetuksen järjestäminen pysyvästi toisin tehdään POL 18 § nojalla.	103
7.6.4.1. Käytäntö opetuksen järjestämiseen pysyvästi toisin.	103
7.6.5. Opetus toiminta-alueittain.	104
7.7. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika.	104
7.7.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026).	104
7.7.2. Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka).	105
7.8. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu.	106
7.9. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto.	106
8. Opiskeluhoolto.	107
8.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.	107
8.1.1. Opiskeluhoolto Asikkalan kunnassa.	107
8.1.2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisessä opiskeluhooltoryhmässä.	110
8.1.3. Oppilaan ohjautuminen opiskeluhoollon palveluihin.	111
8.1.4. Opiskeluhooltokertomuksen laatiminen ja säilytys.	111
8.1.5. Yksittäisen oppilaan hyvinvoinnin tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän.	112
8.1.6. Yksittäisen oppilaan hyvinvoinnin tueksi koottu monialainen ryhmä.	113
8.1.7. Opettajan tehtävä laajojen terveystarkastusten yhteydessä.	113
8.1.8. Osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoollon palveluissa.	114
8.1.9. Opiskeluhoollon palveluista tiedottaminen.	115
8.1.10. Kiusaamiseen ja epäasialliseen käytökseen puuttuminen.	115
8.1.11. Kriisi- ja varautumissuunnitelma.	118

8.1.12. Tupakkatuotteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen.	119
8.1.13. Lääkehoito koulussa.	119
8.1.14. Käytäntö erityisruokavalion osalta.	120
8.1.15. Opiskeluhuoltopalveluiden järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä. . . .	120
8.1.16. Suunnitelman oppilaan suojaamiseksi väkivallalta.	121
8.1.16.1. Jälkihuolto.	123
8.1.17. Arvio opiskeluhuollon palveluista.	123
9. Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet.	124
9.1. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opiskelu.	124
9.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet. . .	125
9.2.1. Kielitarjonta Asikkalan kunnassa.	126
10. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.	127
10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset.	127
10.1.1. Saamenkielen opetuksen järjestäminen.	127
10.2. Romanit.	128
10.3. Viittomakieliset.	128
10.4. Muut monikieliset oppilaat.	128
11. Kaksikielinen opetus.	130
11.1. Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia.	130
11.1.1. Laajamittainen kaksikielinen opetus.	132
11.1.2. Suppeampi kaksikielinen opetus.	133
11.2. Paikallisesti päätettävät asiat.	133
11.3. Asikkalan kunnan opetuskieli.	134
12. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus.	135
12.1. Opetuksen järjestämisen periaatteet.	135
13. Valinnaisuus perusopetuksessa.	136
13.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit.	136
13.2. Valinnaiset aineet.	136
13.2.1. Valinnaisainetarjonta.	137
13.3. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät.	137
14. Muut tapahtumat.	138

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta¹. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys², jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrittävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittyy koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä³. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja opiskeluhuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

1 Perusopetuslaki (628/1998), perusopetusasetus (852/1998), valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) ja (378/2014) valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen muuttamisesta (423/2012)

2 Perusopetuslaki 15 §, 14 § ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §

3 Perusopetuslaki 15 §

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁴
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁵
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten⁶. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheytyttynä. Eheytyttyä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheytyttynä.

Kaikki oppilaiden oppilaskohtaiset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan⁷. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista⁸.

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun⁹. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman opiskeluhoitoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa¹⁰. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta¹¹. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta,

4 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

5 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

6 Perusopetuslaki 15 §

7 Perusopetuslaki 4a luku (1090/2024)

8 Perusopetusasetus 9 §

9 Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

10 Perusopetuslaki 15 § (477/2003)

11 Perusopetuslaki 30 § (642/2010)

ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

1.2.1. Täydentävät asiakirjat

Tätä opetussuunnitelmaa täydentäviä asiakirjoja ovat:

- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- kulttuurikasvatuksen suunnitelma
- ympäristökasvatuksen suunnitelma
- koululaiskuljetuksen periaatteet
- kasvatusta ja opetuspalveluiden valmiussuunnitelma sekä koulujen turvallisuus- ja kriisisuunnitelmat
- koulun ja ev.lut seurakunnan kanssa tehtävä yhteistyö

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen¹². Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä¹³. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3.1. Opetussuunnitelman päivittäminen

Opetussuunnitelman seuranta ja arviointi on sivistysjohtajan vastuulla. Opetussuunnitelmaan tehtävät muutokset käsitellään kasvatusta ja opetuslautakunnassa. Sivistysjohtaja päivittää opetussuunnitelmaan tehtävät muutokset.

Kasvatusta ja opetuspalveluihin on laadittu erillinen toimenpideohjelma, tavoitteet ja mittarit. Tätä arvioidaan vuosittain.

Opetussuunnitelman arviointia ja sisältöjen päivittämistä tehdään seudullisella yhteistyöllä. Seudullinen yhteistyö sisältää opetussuunnitelmaan, oppimisen tukeen ja opiskeluhoitoon liittyvät kokonaisuudet. Toimintaa arvioidaan säännöllisesti oppilaille, huoltajille ja henkilöstölle toteutettavan kyselyn avulla.

¹² Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)

¹³ Perusopetuksen laatukriteerit, opetus ja kulttuuriministeriö 2012: 29

2. Perusopetus yleissivistyksen perustana

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille¹⁴. Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Perusopetus rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta.

2.1. Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä¹⁵. Perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu¹⁶. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa¹⁷.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea¹⁸. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat luonteva osa koulun toimintakulttuuria¹⁹. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet²⁰. Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan ja resursoidaan osaksi koulutyön rakenteellista kokonaisuutta²¹. Oppilaskohtaisilla tukitoimilla mahdollistetaan kaikkien oppilaiden riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki²². Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhoito sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.²³ Opiskeluhoiton järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki²⁴. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön²⁵. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu²⁶.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen²⁷. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista ja olla saavutettavaa ja huomioida oppimisympäristön esteettömyys²⁸.

14 Perusopetuslaki 4 § (1090/2024)

15 Perusopetuslaki 3 § (477/2003)

16 Perusopetuslaki 3 a § (163/2022)

17 Perusopetuslaki 3 §

18 Perusopetuslaki 30 § (1090/2024) ja Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)

19 Perusopetuslaki 20 b §

20 Perusopetuslaki 30 §

21 Perusopetuslaki 20 b §

22 Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

23 Perusopetuslaki 31 § (477/2003)

24 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

25 Perusopetuslaki 29 §

26 Perusopetuslaki 31 §

27 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § ja yhdenvertaisuuslaki 6 §

28 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 §

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset, tekijänoikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulokannan ihmisoikeuksien merkittävydestä²⁹. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus³⁰. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista³¹.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

2.2. Perusopetuksen arvoperusta

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu tässä esitetyn arvoperustan mukaisesti.

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveille kasvuille ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkemysiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

29 YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus 1948

30 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS5960/1991, TSSopimus SopS6/1976, Euroopan ihmisoikeussopimus SopS8586/1998 ja YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

31 YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvytyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesääteilyyn ja vastuunottoon omasta kehitymisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.3. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

3.1. Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluvat kaikkia oppilaita koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia oppilaita koskevana ja perusopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli.

Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.2. Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa³². Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojään ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena

³² Perusopetuslaki 2 § ja valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 2 ja 4 §

toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia on seitsemän ja niillä on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestäväen elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatussa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa

ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeitä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehooaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestäväan elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesääätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen

toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaista tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tv) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tv-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tv:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeitä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeitä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tv:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona.

Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tv:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan

omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

3.3.1. Paikalliset painotukset

Laaja-alaista osaamista painotetaan oppilasarvioinnin yhteydessä seuraavasti:

3.-4. vuosiluokilla: Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot sekä osallistuminen

5.-6. vuosiluokilla: Arjen perustaidot sekä osallistuminen, ajattelu ja oppiminen, monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologian osaaminen sekä työelämätaidot ja yrittäjyys.

7-9. vuosiluokat: Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, työelämätaidot ja yrittäjyys

Yrittäjyyskasvatuksen, työelämä- ja taloustaitojen palvelupolku: Lihavoituna on kaikille oppilaille kohdistuva toiminta

- yrityskylä MINI 1-2, miten yhteiskunta toimii, opettaja
- Yrityssankari 4-5
- **Yrityskylä alakoulu 6. lk**
- oma työ 7-9 lk etätET,
- taloussankari 7-9. lk (lakimuutos), yhteiskuntaoppi, OPO
- Vuosi yrittäjänä (valinnaisaineena, oppilaat perustavat yrityksen)
- **Yrityskylä 9.lk**

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsenyy valtionneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan tapaa, jolla yhteisön toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Koulun toimintakulttuurissa näkyvät perusopetuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja tavoitteet. Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys yhdenvertaisuuden, oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, oppilaiden osallisuuden, yhteisöllisen opiskeluhyönteiden ja perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaamaan koulutyön laatuun.³³ Toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta, toiminnan rakenteista ja työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin asioihin ja toimijoihin riippumatta siitä, tunnistetaanko niiden merkitys ja vaikutukset vai ei. Yhteisön jokaisella jäsenellä on merkitystä toimintakulttuurin rakentumisessa. Toimintakulttuuria tulee systemaattisesti johtaa ja kehittää yhteisön arvojen ja tavoitteiden mukaisesti.

Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa.

Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria³⁴, joka edistää oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä³⁵, oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen perusopetus, jossa kukin oppilas voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien, esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioon ottamista, yhteistyötä oppilaiden huoltajien, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten, sidosryhmien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen³⁶. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä huolehditaan, siitä, että oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä, oppimiseensa ja yhteisön jäsenenä toimimiseen sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyvántahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan³⁷. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus

³⁴ Perusopetuslaki 26 § (947/2022)

³⁵ Perusopetuslaki 20 b §

³⁶ Perusopetuslaki 11 §, 14 §, Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 6 §

³⁷ Perusopetuslaki 29 §

rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Koulujen oppimisympäristöjä kehitetään oppilaiden ja henkilöstön hyvinvointia tukevaksi.

4.2.2.1. Hyvinvointia tukevat toimenpiteet

Kaikki Asikkalan kunnan koulut ovat Liikkuvia kouluja.

Jokainen koulu on oppiva yhteisö. Oppilaiden osallisuus ja osallistaminen on osa yhteisön toimintaa

Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Keskeiset tavoitteet ja keinot toiminnallisuuden lisäämiseksi on kirjattu koulujen lukuvuosisuunnitelmiin.

Koulujen toimintakulttuurissa korostuu hyvinvointia tukevat toimenpiteet, jotka on kuvattu lasten ja nuorten hyvinvoinnin vuosikelloon.

Oppituntien lisäksi tunne ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Koulutyön tulee haastaa oppilasta yrittämään parhaansa. Se tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä

4.2.2.2. Oppilaiden omat mobiililaitteet

Kaikissa kouluissa:

- Mobiililaitteet ovat poissa oppitunneilta ja ruokailutilanteesta.

Alakouluissa toimitaan seuraavan ohjeistuksen mukaisesti:

- Jos oppilas tuo matkapuhelimen koulupäivinä kouluun, se tulee laittaa koulureppuun ennen koulun alueelle saapumista ja säilyttää siellä kello 7.30-14.30 välisen ajan.
- Jos oppilas käyttää puhelintaan ilman koulun aikuisen lupaa, koulun aikuinen ohjeistaa laittamaan puhelimen takaisin koulureppuun. Jos oppilas kieltäytyy laittamassa puhelinta reppuunsa, koulun aikuinen ottaa yhteyttä huoltajaan ja yhteisellä sopimuksella puhelin laitetaan reppuun tai koulun aikuinen ottaa puhelimen loppupäiväksi pois.
- Jos puhelimen käytölle tulee tarve koulupäivän aikana koulualueella, tulee siihen pyytää lupa omalta opettajalta tai koulun muulta aikuiselta puhelimella asian hoitamisen ajaksi. Tämän jälkeen se laitetaan takaisin koulureppuun.
- Oppilas saa säilyttää puhelinta kouluaikana koulun alueella muualla kuin reppussa, jos oppilaalla esim. terveydellinen syy tai vastaava perusteltu syy puhelimen säilyttämiseen muualla kuin koulureppussa. Terveydellinen syy mahdollistaa myös puhelimen käytön tähän tarkoitukseen ilman aikuisen lupaa.

Kaikissa kouluissa

- Oppilaat voivat käyttää mobiililaitteita opetuskäytössä opettajan ohjeiden ja huoltajien suostumuksen mukaan.
- Käsityö- ja liikuntatunneilla on hyvä, että kännykät tuodaan opetustilaan niin, etteivät ne jää naulakoihin

4.2.3. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille

ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

4.2.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja jokainen opettaja opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

4.2.5. Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnot täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Oppilaat osallistuvat pohdintatehtävien kautta ideoimaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia, oppimisympäristön kehittämistä, työrauhaa edistäviä tekijöitä tai muita koulun toimintakulttuuriin ja työtapoihin liittyvää osatekijää.

Koulussa varmistetaan, että myös hiljaiset oppilaat osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Jokainen koulussa oleva aikuinen luo omalla toiminnallaan edellytyksiä oppilaiden osallisuuden lisäämiseksi. Aikuinen näyttää ja ohjaa oppilasta siihen, millaista toimintaa tavoitellaan. Päämääränä on oppilaiden omaehtoinen ja aktiivinen osallistuminen. Oppilaan oppiminen on pääasia. Opetus on oppimista tukeva prosessi. Seuraavilla esimerkeillä kuvataan, miten osallisuutta voidaan toteuttaa.

- Koulujen oppilaskunnat
- Kouluvuoden aikana toteutettavat toimintapäivät
- Osallistaminen ja kuuleminen koulujen järjestysäännöissä
- Lapsiparlamentti, alakoulu
- Kouluvuoden suunnittelu
- Oppilaiden osallistaminen järjestysäännöissä

Oppilaiden osallistaminen kuvataan koulujen lukuvuosisuunnitelmaan.

4.2.6. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä³⁸. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

4.2.7. Vastuu ympäristöstä ja kestäväan tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestäväan elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestäväan elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestäväan arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat

4.3.1. Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta³⁹. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät oppimisen edellytyksiä, vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Esteettömillä oppimisympäristöillä voidaan tukea oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä ja oppilaille tarjottavaa tukea. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun ja ovat esteettömiä ja saavutettavia. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet⁴⁰. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt ja esteettömät oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä⁴¹. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireeton ilmapiiri tukevat oppimista.

39 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 4 §

40 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 4 §

41 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 4 §

4.3.2. Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista ja on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnon terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsentyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä kouluyhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen

tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempiketoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroitua kokonaisuuksia
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan ehytettynä kuten esiopetuksessa.

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

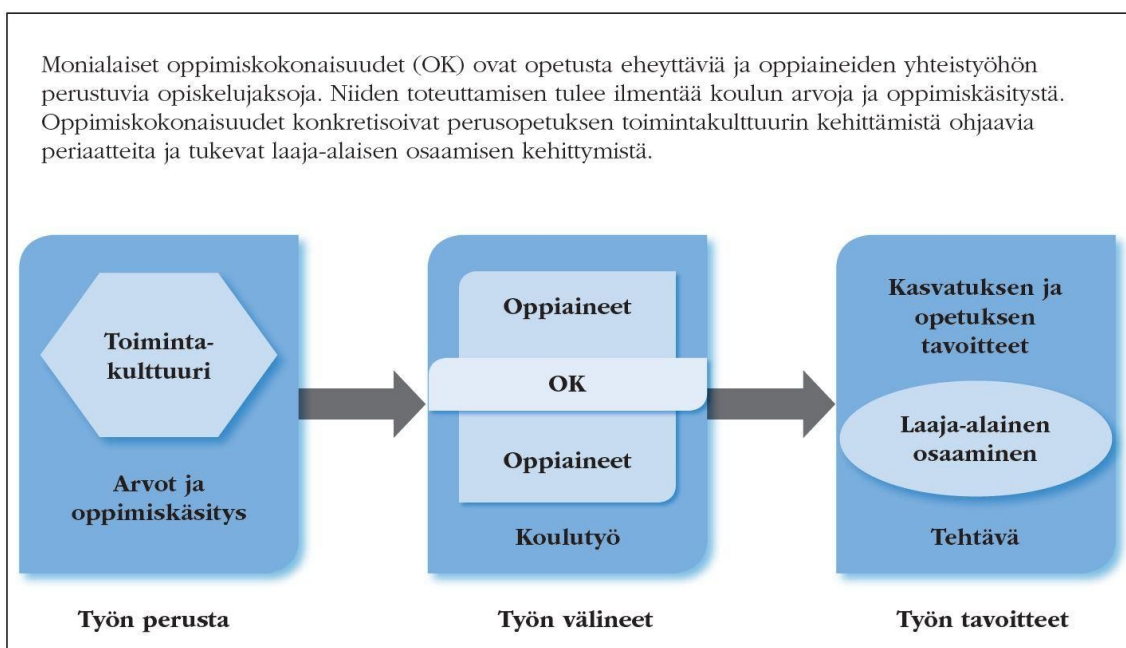
Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkitykselliseksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

4.4.1. 1.vuosiluokka Sadut

Äidinkieli: Ilmaisuu, lukeminen, kuunteleminen, kirjoittaminen, kuullun ymmärtäminen

Uskonto: Pohditaan teemaa "hyvä ja paha, oikea ja väärä"

Käsityö: Oppilaan oma valinta osana teemaa. Toteutus esimerkiksi: jokin hahmo sadusta.

Materiaali kaikille sama (huopa). Oppilas itse suunnittelee oman hahmonsa. Ompelu toteutetaan opetussuunnitelman edellyttämällä työtavalla.

Kuvataide: Ryhmätyö esim. lavaste tai yhdistettynä yllin tavoitteisiin

Musiikki: Satuihin liittyviä lauluja

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisilla esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

Ajankäyttö: Viikko

Toteutustapa: Opettajat valitsevat sadun. Aloitus yhdessä salissa. Kuunnellaan satu ja kerrotaan alkavasta projektista. Toteutus pääasiallisesti omassa luokassa oman opettajan johdolla. Lopuksi yhdessä esitetään tuotokset.

Arviointi: Työskentelyä ryhmässä, työskentelytaidot

4.4.2. 2. vuosiluokka Yrittäjyys

TEEMA: Yrittäjyys/ammatit

Tavoite: Yhteistoiminnallisuus, arjen taidot ja tiedot, yrittäjyys, kodin ja koulun yhteistyö

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaa ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

Mitä eri oppiaineiden tavoitteita otetaan kokonaisuuteen mukaan?

- matematiikka (esim. kauppa/rahaleikki, peruslaskutaidot, hinnoittelu, arvon määrittelyä)
- kuvataide (esim. mainonta)
- käsityö (myytävät tuotteet esim: kynttilänjalka, huovutustuotteet, liinat, kankaanpainanta jne)
- äidinkieli (esim. tiedotus, kirjoittaminen, esiintyminen, monilukutaito, draama, mediakasvatus)
- musiikki (esim. teemaan sopivat laulaminen, soittaminen, esiintyminen, kuunteleminen)
- ympäristötieto (esim. kierrätys, ekologisuus, kestävät valinnat)
- liikunta (esim. leikit, yhteistoiminnallinen liikkuminen)
- uskonto (esim. srk:n työntekijän vierailu)

Ajankäyttö:

- yhden kouluviikon kokonaisuus lukuvuoden aikana joko yhtäjaksoisesti tai pienemmissä osissa.

Toteutustapa:

- esimerkiksi: Pajatyöskentely, tapahtuma yhdessä vanhempien kanssa, vierailevat vanhemmat (ammatit), työpaikkavierailut, vanhempien oppitunnit (opetussuunnitelman monipuoliset työtavat apuna).

Arviointi:

- arvioidaan prosessia keskustellen tavoitteiden suunnassa.

4.4.3. 3. vuosiluokka: Asikkala

Tavoite: Tutustutaan omaan kotikuntaan

Oppiaineet:

- ai: T2 (viestintä ryhmätilanteissa)
- ku: T6 (kuvallinen viestintä)
- ym: T11 (tiedonhankinta)

Ajankäyttö ja toteutus:

- alustus maanantaina
- ti-to toteutus
- pe purku/koonti
- kevätretki Asikkalassa

Yleistä

- päivä alkaa oman luokan fiilis-tunnilla
- päivä päättyy omaan "matkapäiväkirjaan" (itsearviointi, fiilikset...)
- julkisteita eri aiheista (esim. kanava, kalastus, järvet, luonto, harju, kylät...)

Arviointi:

- ryhmätilanteissa toimiminen
- tiedonhankintataidot
- tehdyt tuotokset

4.4.4. 4. vuosiluokka: Kirjaprojekti

Tavoitteet oppiaineittain:

AI:

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

T11 ohjata oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

KU:

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omista kuvistaan

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta

EN:

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Toteutuvat laaja-alaiset oppimiskokonaisuudet:

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yritteliäisyys

4.4.5. 5. vuosiluokka: Kalevala

Tavoitteet: Kalevala-tarina tutuksi. Tutustutaan rautakauden maailmaan (ammatit/elämäntapa).

Oppilaalle syntyy positiivinen mielikuva Kalevalasta.

Oppiaineet:

Englanti:

- sanastoa, sukulaisuussuhteet, ilmansuunnat

Äidinkieli:

- vertailu: alkuperäinen teksti/selkokieline Kalevala/lasten Kalevala/koirien Kalevala

Kuvaamataito/käsityö:

- rautakauden kylän rakentaminen
- kudonta
- korupaja (tinavalu?)
- ristipistotyöt/ lautanauha/ pirtanauha

Musiikki:

- 5-kielinen kannel
- 5/4 tahtilaji

Matematiikka:

- muinaiset mittayksiköt, tilavuuden mittayksiköt

Historia:

- suomalaiset muinaisjumalat
- rautakautiset asumukset

Maantieto/Bg

- katsotaan Kalevala-aiheisia kuvia
- opettajat kertovat kuvista tms.
- oppilaat valmivat kuvan / teoksen kuullun / nähdyn pohjalta
- käytetään erilaisia tekniikoita (painanta/ohkolevyt tms.)

Tiistai: pajapäivä (ainekokonaisuudet)

- metallin valu
- Karjalanpiirakan leipomiseen valmistautuminen (englanninkielinen)
- käsityöpaja (lautanauhan valmistaminen)
- rekvisiitan rakentaminen iltakoulua varten (koti yms.)

Torstai: iltakoulu 16-20

- rautakauden pidot
- vanhemmat kutsutaan mukaan
- teeman mukainen pukeutuminen
- Sammon rakentaminen
- vanhan ajan leikit

Perjantai:

- vierailu sepän pajalla
- liikunnallista ohjelmaa
- tulenteko (tikkupullan paisto)

Arviointi:

- arviointipassi (valmistetaan nahasta)
- yhteiset tavoitteet

- oppilaskohtaiset tavoitteet

4.4.6. 6. vuosiluokka: Kartta

Tavoitteet oppiaineittain:

- Liikunta T2, L1, L4
- Ympäristöoppi T7, L5
- Matematiikka T1, S4
- Historia T10, L4
- Kuvataide T1, S2, T6, T8
- Englanti T4, T7, T8, Ruotsi T4,T5
- Äidinkieli T4, L4

Ajankäyttö: Kokonaisaika viikko

Toteutustapa: Pysäkkityöskentely

Arviointi: Työvihko, jonka täyttäminen tuottaa merkintöjä ja kun vihko on täynnä, sisältö arvioidaan.

Vihkossa on varattu keskimäärin yksi aukeama yhtä oppiainetta kohti.

Opettajat laativat vihkon oppisisällön etukäteen.

4.4.7. Suomalainen kulttuuri

Tavoite: Oppia ymmärtämään suomalaista kulttuuria ja sen monimuotoisuutta.

Oppiaineet:

- suomen kieli
- musiikki suomalaiset kansanlaulut
- liikunta
- kotitalous perinneruuat ja levonnaiset
- kuvataide suomalainen taide
- käsityö perinnekäsityöt
- ympäristöoppi suomalainen luonto, maa- ja metsätalous,
- historia matka itsenäiseksi Suomeksi

Ajankäyttö: Viisi (5) päivää / lukuvuosi, eli yksi kouluviikko.

Toteutustapa: Kokonaisopetuksen periaattein ja osittain yhteistyössä yli luokkarajojen.

Arviointi: Jatkuva arviointi, oppilaan itsearviointi yhteistyössä opettajan kanssa.

4.4.8. Vuosiluokat 4-5 Yrittäjyyskasvatus

Opetusmateriaali on kuvattu nuorten NYT-sivustolta

Meidän perheemme

Meidän perheemme -ohjelmassa tutustutaan erilaisiin perheisiin sekä perheenjäsenten ammatteihin. Ostosretkellä rahan käyttö tulee tutuksi, ja lisäksi pohditaan erilaisia tarpeita ja toiveita.

Ohjelma tarjoaa myös mahdollisuuden kutsua lasten kotijoukot vierailemaan ryhmään ja kertomaan esimerkiksi omasta työstään.

Oppitunnit omasta vastuusta ja oman talouden perusteista

Mun elämä, mun vastuu on opetussuunnitelmaan perustuva, viiden oppitunnin oppimiskokonaisuus kolmannelle luokalle, jossa käsitellään vastuullista toimintaa eri näkökulmista. Oppituntien aikana oppilaat tutustuvat yhteiskunnan toimintaan, rohkaistuvat toimimaan vastuullisesti aktiivisena osana yhteiskuntaa, oppivat oman talouden hallintaa, hahmottavat yritysten toimintaan liittyviä käsitteitä sekä harjoittelevat ympäristön kannalta kestäväällä tavalla toimimista. Oppituntien aiheet sidotaan oppilaille tuttuihin tilanteisiin ja ympäristöihin

1. Lähdetään liikkeelle: Mun elämä, mun vastuu

Orientoidutaan oppimiskokonaisuuteen ja tutustutaan vastuun käsitteeseen

2. Mun oma, sun oma & meidän oma

Tutustutaan yhteiskuntaan, veroon ja omistamiseen, käsitellään näpistystä

3. Talous hanskassa: Mun rahat, mun suunnitelmat

Tutustutaan oman talouden hallinnan teemoihin

Harjoitellaan vastuullista rahan käyttöä

4. Yrittäminen kannattaa aina

Tutustutaan yrittäjyyteen ja yrityksiin sekä liiketoiminnan käsitteisiin

5. Meidän tulevaisuus, meidän vastuu

Harjoitellaan ympäristön kannalta vastuullista toimintaa

Kerrataan oppimiskokonaisuuden sisällöt ja reflektoidaan opittua

Ympäröivä yhteiskunta tutuksi – tekemällä oppien

Yhteiskuntaoppia toiminnallisesti: Meidän yhteiskuntamme -oppimateriaalissa tutustutaan innostavasti ympärillä toimivan yhteiskunnan arkeen! Oppimiskokonaisuuden aikana lapsia rohkaistaan toimimaan yhteistyössä muiden oppilaiden sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Meidän yhteiskuntamme -materiaali soveltuu mainiosti muun muassa yhteiskuntaopin, matematiikan sekä kuvaamataidon oppitunneille.

Osaamistavoitteet

Yhteiskunta

Oppija tutustuu omaan lähiympäristöönsä, sen toimijoihin ja päätöksentekoon.

Ammatit

Oppija ymmärtää eri ammattien merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Raha

Oppija omaksuu alkeet talouden kiertokulusta ja oman talouden hallinnasta.

Kuuden teeman kokonaisuus

- Meidän yhteiskuntamme -oppimateriaalin teemat on mahdollista toteuttaa yhdistäen eri oppiaineita. Jokainen teema pitää sisällään tvv-vinkkejä, lisätehtäviä ja tärkeitä tietoja teemojen sisällöstä.
- Löytöretki lähiympäristöön - Tutustutaan ympäröivään yhteiskuntaan lähiympäristöä tutkien.
- Suunnittelija liikkeelle - Suunnitellaan idea tyhjään liiketilaan ja harjoitellaan päätöksentekoa äänestäen.
- Rakennetaan minikaupunki - Rakennetaan oma kaupunki visuaalisesti.
- Erilaisia ammatteja - Tutustutaan ammatteihin, palkkaan ja veroihin tietoa etsien.
- Koodari käskee - Harjoitellaan tulevaisuuden työelämätaitoja yhdessä ohjelmoiden.

- Näin raha kiertää - Oivalletaan tarinallisia keinoja hyödyntäen rahan kiertokulku ja rahan kuluttaminen.

Yrityssankari

Yrityssankari on toiminnallinen oppimiskokonaisuus, joka antaa lapsille mahdollisuuden oppia tärkeitä tulevaisuuden taitoja oman harjoitusyrityksensä kautta sekä kokeilla taitojaan myyntitapahtumassa

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävä elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää kouluun kiinnittymistä⁴². Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhoito ja oppimisen tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus⁴³. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjauksen, opiskeluhoitoon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ennaltaehkäisy⁴⁴ sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja opiskeluhoollolliseen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan⁴⁵ osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä⁴⁶. Vapautus opetukseen osallistumisesta⁴⁷ voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua suunnitelmallisesti poissaoloihin⁴⁸ ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

42 Perusopetuslaki 26 §

43 Perusopetuslaki 30 § 1 mom. ja perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

44 Perusopetuslaki 26 §

45 Perusopetuslaki 35 § 2 mom.

46 Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (163/2022)

47 Perusopetuslaki 35 § 1 mom.

48 Perusopetuslaki 26 §

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla⁴⁹.

Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta.

Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erityistä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen niveltämissä⁵⁰, jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.

Opiskeluhoolto on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhoolto ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seurantaa ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhooltoryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhooltotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus⁵¹.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea-aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä⁵². Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen⁵³ tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa⁵⁴.

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan⁵⁵ kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla.

On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle⁵⁶ mahdollisimman pian. Poissaolojen lisääntyessä tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhoitolpalveluiden ammattilaisiin⁵⁷. Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti⁵⁸.

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolojen taustasyitä ovat moninaiset ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien

49 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 - 6 § (1287/2013)

50 Perusopetuslaki 26 §

51 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 - 6 § (1287/2013)

52 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 - 6 § (1287/2013)

53 Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

54 Perusopetuslaki 26 §

55 Perusopetuslaki 26 §

56 Perusopetuslaki 26 §

57 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § (1287/2013)

58 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013)

tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on mahdollista. Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa⁵⁹. Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa⁶⁰ ja puuttua niihin.

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin⁶¹ mukaisesti. Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisia opiskeluhoollon tuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta⁶². Opiskeluhoitopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin⁶³.

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä⁶⁴. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppimissuunnitelmasta ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana⁶⁵.

Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä lastensuojeluilmoitus⁶⁶.

5.1.1. Kouluyhteisöön sitoutuminen

Oppilaiden sitoutumista kouluyhteisöön pyritään edistämään usealla eri toimenpiteellä, jotka on kuvattu tarkemmin luvussa 4 koulujen toimintakulttuuri.

Keskeisenä periaatteena on oppilaan kohtaaminen ja kuuleminen.

Kouluyhteisöön sitoutumista seurataan vuosittain eri kyselyin.

5.1.2. Poissaolomerkinnät Wilmassa

Ennaltaehkäisevä toiminta sisältää viestinnän koteihin. Huoltajan tehtävänä on seurata oppilaan poissaoloja, tuntimerkintöjä ja oppimisen edistymistä. Opettajan tehtävänä on seurata oppilaan kokonaistilannetta (WILMA: myöhästymiset, muut merkinnät, yleiset ja kohdennetut oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimet, suoritukset ja niiden kehityssuunta).

Opetus- ja kulttuuriministeriön suosituksen mukainen poissaolomerkintätapa on seuraava:

- Terveydellisiin syihin liittyvä poissaolo
- Ennalta anottu vapaa
- Muu selvitetty poissaolo
- Luvaton poissaolo, selvitetty
- Selvittämätön poissaolo

59 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013), Perusopetuslaki 3 § (626/1998)

60 Perusopetuslaki 26 §

61 Perusopetuslaki 26 §

62 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013)

63 Terveydenhuoltolaki 15 a §, 16 §, 17 a § (1326/2010), Sosiaalihuoltolaki 5 §, 10 §, 27 c § (1301/2014) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013)

64 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Perusopetuslaki 16 §, 16 a §, 17 §, 17 a § (628/1998)

65 Perusopetuslaki 18 § (628/1998)

66 Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014)

- Muu koulutyö, läsnä
- Opiskelu muualla
- Myöhästyminen

Poissaoloselvitykseen liittyvässä prosessissa opettaja kuittaa yhteydenoton huoltajaan tuen lomakkeelle Wilmassa, kun aina kun poissaoloraja (30, 50, 70) ylittyy. Koululäsnäoloa seurataan ja arvioidaan koulukohtaisessa yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä neljä kertaa lukuvuoden aikana. Koulukohtaista poissaolotietoa seurataan neljä kertaa kouluvuoden aikana. Seuranta tapahtuu sekä yksilö että luokka-/ryhmäkohtaisella tasolla.

Rehtorin tehtävänä on valvoa, että poissaolojen seuranta tapahtuu samojen periaatteiden mukaisesti kaikkien opettajien kohdalla.

5.2. Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

5.2.1. Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus⁶⁷ osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä⁶⁸ on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu.

Oppilaat osallistuvat pohdintatehtävien kautta ideoimaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia, oppimisympäristön kehittämistä, työrauhaa edistäviä tekijöitä tai muita koulun toimintakulttuuriin ja työtapoihin liittyvää osatekijää.

Koulussa varmistetaan, että myös hiljaiset oppilaat osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Jokainen koulussa oleva aikuinen luo omalla toiminnallaan edellytyksiä oppilaiden osallisuuden lisäämiseksi. Aikuinen näyttää ja ohjaa oppilasta siihen, millaista toimintaa tavoittelee. Päämääränä on oppilaiden omaehtoinen ja aktiivinen osallistuminen. Oppilaan oppiminen on pääasia. Opetus on oppimista tukeva prosessi. Seuraavilla esimerkeillä kuvataan, miten osallisuutta voidaan toteuttaa.

⁶⁷ Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

⁶⁸ Perusopetuslaki 47 a § 2 mom. (1267/2013)

- Koulujen oppilaskunnat
- Kouluvuoden aikana toteutettavat toimintapäivät
- Osallistaminen ja kuuleminen koulujen järjestyssäännöissä
- Lapsiparlamentti, alakoulu
- Kouluvuoden suunnittelu
- Oppilaiden osallistaminen järjestyssäännöissä

Oppilaiden osallistaminen kuvataan koulujen lukuvuosisuunnitelmaan.

5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa⁶⁹. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot⁷⁰. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa⁷¹ lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja opiskeluhaluudesta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Koulu tiedottaa säännöllisesti koteihin kouluvuoden tapahtumista sekä koulun keskeisistä toimintaperiaatteista, joita ovat mm. käytänteet oppilaan poissaolojen, koulunkäynnin tukemisen

⁶⁹ Perusopetuslaki 3 § 3 mom.

⁷⁰ Perusopetuslaki 26 § 1 mom.

⁷¹ Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)

suhteen. Huoltajat saavat tietoa lapsen koulunkäynnistä säännöllisesti yhteisesti sovittujen toimintatapojen mukaisesti. Jokaisessa koulussa toteutetaan oppilaskeskustelut kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Lukuvuoden aikana koulussa järjestetään niin koulu kuin luokkakohtaisia vanhempainiltoja. Koulussa toimii yhdysvanhemmat.

5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä opiskeluhuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

5.2.3.1. Paikallinen tarkennus yhteistyöstä koulun sisällä ja muiden tahojen kanssa

Kouluissa toteutetaan oman opettajan opetuksen lisäksi rinnakkaisluokkien välistä yhteistyötä ja samanaikaisopettajuutta. Opetusryhmien kokoonpanoja vaihdellaan kouluvuoden aikana mm. teemapäivinä, monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Kouluissa on mahdollisuus järjestää ilta- ja yökouluja, retkiä ja leirikouluja luokan tavoitteiden mukaisesti.

Koulut ovat yhteistyössä eri toimijoiden kuten seurakunnan ja Asikkalassa toimivien järjestöjen kanssa. Näistä tiedotetaan koteihin tapauskohtaisesti. Seurakunnan kanssa on sovittu yhteisistä toimintaperiaatteista.

Kuntakohtaisesti haetaan avustusta ja rahoitusta toiminnan kehittämiseen. Yhteistyö yhdysvanhempien kesken mahdollistuu yhteisillä kokoontumisilla vähintään kerran kouluvuoden aikana.

5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa

noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa⁷². Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen⁷³ voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle opiskeluhuoltopalveluita palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h §:ssä tarkoitettuna opiskeluhuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräämisestä erottamisesta on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kurinpitotoimesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella koulu sijaitsee, sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määrääjäksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitettun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi, järjestetään tarvittava opiskeluhuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa⁷⁴, kun hänet on poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä⁷⁵ ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen

72 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013), 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013) sekä Laki perusopetuslain muuttamisesta (163/2022)

73 Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) sekä Laki perusopetuslain muuttamisesta (163/2022)

74 Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) ja (163/2022)

75 Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatustieteiden ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun⁷⁶. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

5.3.1. Kasvatustieteiden keskustelut

Kasvatustieteiden keskustelut

Kasvatustieteiden keskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Kasvatustieteiden keskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Koulun ensisijainen lähtökohta on, että huoltajat ovat mukana tai heille varataan mahdollisuus olla mukana kasvatustieteiden keskustelussa. Kasvatustieteiden keskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatustieteiden keskustelu kirjataan Wilmaan ja siitä ilmoitetaan oppilaan huoltajille.

Kasvatustieteiden keskusteluita järjestetään lähtökohtaisesti seuraavissa tilanteissa:

- yleinen huomautus tai puhuttelu koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta eivät ole olleet riittäviä
- oppilaalla on toistuvaa huonoa käytöstä, toisen turvallisuutta vaarantavaa käytöstä
- useamman kerran nousee huolta oppilaan hyvinvointiin liittyen
- oppilas toimii vilpillisesti
- oppilas on luvattomasti poissa
- oppilas tupakoi koulun alueella
- oppilas poistuu koulualueelta
- kiusaaminen
- välituntivalvojan huomautuksesta epäasiallinen leikki jatkuu

Kasvatustieteiden keskustelun voi määrätä myös ensimmäisestä epäasiallisesta teosta (tahallisuus ja törkeys).

⁷⁶ Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

5.3.2. Jälki-istunto, perusopetuslaki 36 §

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä, tai joka menettelee vilpillisesti, vahingoittaa toisen tai koulun omaisuutta, poistuu koulualueelta, toistuva tupakointi tai pitää halussaan kiellettyjä tai vaarallisia esineitä koulussa tai koulualueella voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi. Jälki-istuntoon johtanut teko yksilöidään ja oppilasta kuullaan asiasta. Ennen jälki-istunnon toimeenpanoa kuullaan huoltajaa asiassa. Jälki-istunnon määrää oppilaan opettaja. Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia, oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle sopivia. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan. Jälki-istuntoa ei voida järjestää, jos oppilas joutuu olemaan poissa opetuksesta tai muusta koulun toiminnasta. Oppilaskuljetusta varten jälki-istuntoa tulee järjestää niin, että kuljetusvalmistelut ehditään tekemään. Ilmoitus kuljetustarpeesta tehdään edellisen viikon tiistaihin klo 12 mennessä. Jälki-istunnosta päättää oppilasta opettava opettaja tai rehtori (perusopetusasetus § 18) Jälki-istunto kirjataan Wilmaan.

Jälki-istuntoja järjestetään lähtökohtaisesti seuraavissa tilanteissa:

- jos kasvatustarpeesta ei ole riittävä kurinpitotoimi, jälki-istunto toteutetaan. Sille luodaan tavoite, ja järjestetään opettaja sitä valvomaan.
- oppilaan epäasiallinen käyttäytyminen muita oppilaita tai henkilöstöä kohtaan ja järjestyssääntöjen rikkominen voi johtaa suoraan jälki-istunnon antamiseen.
- oppilasta on jo aiemmin huomautettu ja puhuteltu epäasiallisesta käyttäytymisestä ja koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta
- kasvatustarpeesta on pidetty, mutta nimittely, lievää väkivaltaa (lyöminen, potkiminen) edelleen toistuu, epäasiallinen kielenkäyttö
- tupakointi koulupäivän aikana
- kiusaaminen

Tyypillisiä lieviä väkivallan muotoja ovat tönäiseminen, nipistäminen, tukistaminen tai päälle sylkäiseminen. Lievässä pahoinpitelyssä aiheutetaan kipua toiselle. Vähäinkin ruumiilliseen koskemattomuuteen puuttuminen voi täyttää lievän pahoinpitelyn tunnusmerkistön.

5.3.3. Oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään

Oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään (perusopetuslaki 36 § 4 mom., 36 a § 1 mom., perusopetusasetus 18 §)

Mikäli oppilas laiminlyö kotitehtävien tekemisen, voi hänet jättää tekemään niitä työpäivän päätteeksi tunniksi kerrallaan. Kotitehtävien suorittaminen koulupäivän jälkeen toteutetaan valvonnan alla. Kotitehtävien laiminlyönti kirjataan Wilmaan.

Kotitehtävien laiminlyönti annetaan lähtökohtaisesti seuraavissa tilanteissa:

- toistuva kotitehtävien laiminlyönti
- opettaja huolehtii, että tekemättömät kotitehtävät tarkistetaan
- kuljetusoppilaiden kohdalla rästitehtävät jäädään tekemään välitunnilla, mikäli tehtävien tekeminen koulupäivän jälkeen ei ole mahdollista

5.3.4. Luokasta poistaminen

Luokasta poistaminen (perusopetuslaki 36 § 2 mom., 36 a § 1 mom., 36 h §, perusopetusasetus 18 §)

Mikäli oppilas häiritsee opetusta, huomautetaan häntä asiasta. Jos oppilaan toiminta ei muutu voi opettaja poistaa hänet luokasta. Luokasta poistaminen ilmoitetaan aina huoltajalle. Mikäli oppilas ei suostu poistumaan luokasta, tapahtuu luokasta poistaminen kahden aikuisen läsnä ollessa. Oppilaan poistamiseen on opettajalla oikeus käyttää välittömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käytöstä on opettajan tehtävänä aina ja välittömästi ilmoittaa asiasta rehtorille ja huoltajalle kotiin. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. Luokasta poistaminen kirjataan Wilmaan.

Luokasta poistaminen annetaan lähtökohtaisesti seuraavissa tilanteissa:

- oppilas kieltäytyy noudattamasta opettajan ohjeita esim. häiritsemällä toistuvasti opettajan opetusta ja/tai oppilaiden oppimista ja työskentelyrauhaa.
- juhlatilaisuuden tahallinen häiritseminen

5.3.5. Opetuksen evääminen

Opetuksen evääminen (perusopetuslaki 36 § 3 mom., 36 a 1 mom., 36 h §, perusopetusasetus 18 §) ja turvaamistoimenpiteet (perusopetuslaki 36 b §)

Työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi tai opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan käyttäytymisen vuoksi. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Rehtorilla ja opettajalla yhdessä ja erikseen on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon opetuksen epäämisestä. Oppilaan opetus voidaan evätä myös seuraavaksi päiväksi, mikäli koulu tarvitsee aikaa oppilaan paluun suunnitteluun. Oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon henkilöstön kanssa. Päätöksen opetuksen epäämisestä tekee rehtori. Ennen päätöstä asiasta ilmoitetaan huoltajalle. Opetuksen epääminen kirjataan Wilmaan. Jälkiseuranta ohjautuu oppilashuoltoryhmälle.

Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on yhdessä ja erikseen oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä.

Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. Liiallisesta voimankäytöstä voi seurata rikoslain mukainen seuraamus.

Opetuksen epääminen annetaan lähtökohtaisesti seuraavissa tilanteissa:

- oppilas puheillaan ja teoillaan vaarantaa oppilaiden ja/tai koulun henkilökunnan turvallisuuden
- oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuus vaarantuu myös tapauksissa, joissa oppilas kieltäytyy noudattamasta opettajan/henkilökunnan ohjeistusta

5.3.6. Kirjallinen varoitus

Muut kurinpitotoimet

Kirjallinen varoitus (perusopetuslaki 36 § 1 mom., 5 mom. ja 6 mom., 36 a § 1 mom., perusopetusasetus 18 §)

Kirjallisen varoituksen antaminen ja oppilaan erottaminen ovat kurinpitovälikäytäntöjä ja annetaan perusteellisen harkinnan mukaan. Ennen kyseisiä kurinpitotoimia oppilas on ollut kasvatuskeskustelussa, istunut jälki-istuntoa ja häntä on puhuteltu seuraavista rikkeistä:

Kirjallinen varoitus annetaan lähtökohtaisesti seuraavissa tilanteissa:

- järjestyssääntöjen rikkominen on edelleen toistuvaa ja tahallista. Oppilas on ollut saanut samasta asiasta kasvatuskeskusteluissa ja hän on saanut jälki-istuntoja
- opetuksen häiritseminen ja toistuva epäasiallinen käytös koulupäivän aikana muita oppilaita, henkilökuntaa tai koulun omaisuutta kohtaan
- vakava ja/tai toistuva kiusaamistapaus
- yksikin riittävän törkeä rike: näpistys, pahoinpitely
- toisen oppilaan / henkilökunnan omaisuuden varastaminen

Kirjallisen varoituksen päättää rehtori

5.3.7. Määräaikainen erottaminen

Oppilaan määräaikainen erottaminen (perusopetuslaki 36 § 1 mom., 36 a §, 36 h §)

Oppilaan erottamisesta määräajaksi päättää kasvatus- ja opetuslautakunta. Ennen päätöstä teko yksilöidään, oppilasta kuullaan, hankitaan tarpeellinen selvitys, mietitään tukitoimenpiteet (oppilashuolto, koulunkäynti) ja kyseiset tiedot kirjataan. Määräaikainen erottaminen voidaan laittaa täytäntöön välittömästi, mikäli turvallisuus niin vaatii. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen edustuksesta käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa säädetään lastensuojelulain 24 §:n 2 momentissa

Määräaikainen erottaminen annetaan lähtökohtaisesti seuraavissa tilanteissa:

- oppilas voidaan erottaa muita oppilaita, henkilökuntaa tai koulun omaisuutta kohtaan ilmenevän uhkaavan ja vaarallisen käytöksen takia.
- määräaikainen erottaminen seuraa, kun jälki-istunnoilla ja kirjallisella varoituksella ei ole toivottua vaikutusta.
- tahallinen, toistuva ja systemaattinen koulun järjestyssääntöjen rikkominen
- turvallisuuteen liittyvät uhkatilanteet, turvallisuuteen liittyvissä henkilöstöön kohdistuvissa asioissa tehdään työsuojeluilmoitus sekä mahd. rikosilmoitus. Oppilaaseen kohdistuneessa väkivaltatilanteessa annetaan huoltajalle ohjeistus mahd. rikosilmoituksen tekemisestä.

5.3.8. Siivousvelvoite ja vahingonkorvaus

(perusopetuslaki 35 § 4 mom.) ja vahingonkorvaus

Jos tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, koulun opettaja tai rehtori voi kasvatuksellisista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan.

Tehtävä tulee suorittaa valvotusti eikä se saa muodostua oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle vaaralliseksi tai raskaaksi eikä sen suorittaminen saa kestää enempää kuin kaksi tuntia. Oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta. Mikäli tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella, siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Tehtävän suorittaminen tulee ottaa huomioon päätettäessä muista lainmukaisista kurinpidollisista toimenpiteistä.

Vahingonkorvaus

Oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Vahingoista tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle. Vahingonkorvauslaki (412/1974). ”Jos vahingon on aiheuttanut kahdeksaatoista vuotta nuorempi, on hän velvollinen korvaamaan siitä määrän, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi.” Jos tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, koulun opettaja tai rehtori voi kasvatuksellisista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan. Jos teko on yksilöitävissä oppilaan tai oppilaiden tekemäksi, niin puhdistaminen/järjestely valvotusti heti välitunnilla, jos mahdollista. Teon havainnut opettaja valvoo, jos asia on hoidettavissa saman tien.

Tehtävä suoritetaan valvotusti eikä se saa muodostua oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle vaaralliseksi tai raskaaksi eikä sen suorittaminen saa kestää enempää kuin kaksi tuntia. Oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta. Mikäli tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella, siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Tehtävän suorittaminen tulee ottaa huomioon päätettäessä tämän lain mukaisista kurinpidollisista toimenpiteistä. Mikäli vahingonkorvaus korvataan rahallisesti, sovitaan asia erillisessä kokouksessa, jossa myös tekijä/t ja huoltaja/t ovat mukana

5.3.9. Tavaroiden tarkistaminen

Tavaroiden tarkastaminen (perusopetuslaki 36 e § ja 36 f §)

Koulun opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussa pito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niistä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. Oppilaan tavaroilla tarkoitetaan esimerkiksi laukkuja, penaaalia ja erilaisia koteloiden ja säilytystiloilla esimerkiksi kaappia ja pulpettia.

Päällisin puolin tapahtuvalla tarkastamisella tarkoitetaan henkilön yllä olevien vaatteiden ulkopuolista käsin koettelemista. Tarkastusoikeus ei ulotu oppilaan vaatteiden ja ihon väliin kätkeytyneiden esineiden tai aineiden etsimiseen. Hallussapidon ilmeisyydellä tarkoitetaan vaatimusta siitä, että epäilyn perusteella on konkreettinen tosiseikka, joka voi olla esimerkiksi opettajan tai rehtorin oma näköhavainto tai oppilaan tai toisen viranomaisen ilmoitus.

Oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy. Tarkastajan tulee olla oppilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen koulun henkilökuntaan kuuluva. Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla. Tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita on voimassa ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman tai opetuksen järjestäjän hyväksymän työsuunnitelman opetukseen tai toimintaan koulussa tai koulun ulkopuolella.

Tavaroiden tarkastaminen on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteellä ei saa puuttua oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Oppilaan tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Toimenpiteiden käyttö tulee kouluissa suunnitella ja ohjeistaa. Oppilaan tarkastaminen tulee kirjata ja toimenpiteestä on ilmoitettava oppilaan huoltajille mahdollisimman pian.

Huom! Tupakkalaki kieltää tupakoinnin koulualueella ja sen välittömässä läheisyydessä.

Tupakkalaki [74 §](#)

- Yleiset tupakointikiellot

- Tupakoida ei saa:
- rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä;
- ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan; liikuntahallin parkkipaikka, linja-autopysäkki, leikkialueet
- päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa; ([13.4.2022/283](#))

5.3.10. Esineiden ja aineiden haltuunotto, luovuttaminen ja hävittäminen

Esineiden tai aineiden haltuunotto, perusopetuslaki 36 d §

Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä. Kiellettyjä ja vaarallisia esineitä ja aineita ovat muun muassa alkoholi, tupakkalain tarkoittama tupakka ja muut tupakkatuotteet, kuten sähkötupakka ja nuuska, huumausainelain tarkoittamat huumausaineet, veitset, ampuma-aseet, voimakkaat laserosoitimet sekä vastaavat esineet ja aineet.

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita on voimassa ajan, jolloin oppilas osallistuu opetus suunnitelman tai opetuksen järjestäjän hyväksymän työsuunnitelman opetukseen tai toimintaan koulussa tai koulun ulkopuolella.

Koulun järjestyssäännöissä vaarallisten esineiden ja teräaseiden tuonti kouluun kielletään

- tupakkatuotteet Hallussapitokielto Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai nikotiininetettä, tupakkalaki § 118
- vaaralliset tai turvallisuutta uhkaavat esineet

Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen (perusopetuslaki 36 g §)

Opettajan tai rehtorin haltuun ottama häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen. Jos on todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä.

Opetusta häiritsevien esineiden haltuunotto

- älypuhelin, mikäli se häiritsee opetusta
- Kun esine otetaan haltuun, siitä ilmoitetaan aina huoltajille. Ilmoituksen tekee se henkilö, joka esineen on ottanut haltuun. Oppilaan älypuhelin palautetaan aina oppitunnin jälkeen tai viimeistään koulupäivän päätteeksi.

Kielletyt esineet ja aineet luovutetaan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos oppilaalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet,

aseen osat, patruunat, ammuksiset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi.

Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden hävittäminen ja luovuttaminen tulee kirjata.

5.4. Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

5.4.1. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opiskellaan oppiainejaon sijaan toiminta-alueittain⁷⁷. Oppilaalla on ensisijainen oikeus opiskella oppiaineittain. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.⁷⁸

Toiminta-alueita ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa oppilaan toimintakykyä sekä opettaa tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämästään. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa huomioidaan oppilaiden osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden aktiivinen tukeminen sekä kouluyhteisön jäsenenä toimiminen. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa hyödynnetään kaikkia koulupäivän tilanteita, kuten siirtymätilanteita, ruokailutilanteita, välitunteja, oppitunneita, päivittäin toistuvia rutiiniaskareita sekä retkiä ja teemapäiviä. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden opetuksen sisältöjä voidaan yhdistää. Opetustilanteissa eri toiminta-alueiden oppilaskohtaiset tavoitteet yhdistyvät saumattomaksi kokonaisuudeksi ja edistävät uusien taitojen oppimista.

Taitojen kehittymisellä tarkoitetaan oppilaan edistymistä taidoissaan ja käyttäytymisessään, ohjauksen tarpeen vähenemistä tai muuttumista sekä uusien taitojen oppimista.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen sekä soveltuvin osin laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä. Oppilas voi harjoitella oppiainekohtaisia taitoja mutta mikäli hänen suunnitelmassaan on paljon eri oppiaineiden sisältöjä, on aiheellista pohtia, olisiko hänen etunsa mukaista opiskella perusopetuksessa oppiaineittain.

Oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen arviointi kuvataan oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa kullekin toiminta-alueelle⁷⁹. Suunnitelmassa kuvataan myös oppilaan oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen sisältyy oppilaanohjausta, tarvittaessa tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8–9 ja työelämään tutustumista vuosiluokilla 7–9, mikäli se on oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaista. Työelämään tutustuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi eri ammattialoihin, työpaikkoihin, tuettuun asumiseen, päivätoimintaan tai opiskelualoihin tutustumalla.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa olevan oppilaan oppimisen tavoitteet määritellään toiminta-alueittain. Oppilaalle asetettavien tavoitteiden tulee olla hänelle

⁷⁷ Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024) voimaan 1.8.2026

⁷⁸ Perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

⁷⁹ Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

saavutettavissa olevia, realistisia ja mielekkäitä. Tavoitteet asetetaan siten, että oppilas pystyy näyttämään osaamisensa sekä huomaamaan oman kehityksensä. Tavoitteiden laatimisessa huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet ja vahvuudet sekä motivaatio ja toimintakyvyn tukeminen. Tavoitteet kohdistuvat oppilaan osaamisen ja oppimisen vahvistamiseen.

Opettaja on vastuussa oppilaan opettamisesta ja työjärjestyksen mukaisesta koulupäivästä. Toiminta-alueittaiset tavoitteet, opetuksen sisällöt ja oppilaskohtaisen tuen toteutuminen suunnitellaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa⁸⁰. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä ja oppilaan kanssa työskentelevän muun henkilöstön välistä yhteistyötä sekä monialaista yhteistyötä opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten ja muiden asiantuntijoiden kanssa⁸¹. Oppimista tukeva kuntoutus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Kuntoutusta toteuttavat kuntoutuksen asiantuntijat.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan vuosiviikkotuntimäärä on sama kuin vastaavalla luokka-asteella oppiaineittain opiskelevan oppilaan vuosiviikkotuntimäärä.

Toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta tehdään perusopetuslain mukainen tukea koskeva hallintopäätös⁸². Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä muut mahdolliset tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden sekä oppilaan huoltajaa tai laillista edustajaa ennen päätöksen tekemistä⁸³.

Motoriset taidot

Motoristen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, havaintomotoriset taidot ja motoriset perustaidot sekä niiden kehittyminen. Motoriset taidot kehittyvät vaiheittain toistojen ja harjoittelun avulla edistään samalla havaintomotoristen taitojen ja kehon hahmottamisen, karkeamotoristen taitojen ja hienomotoristen taitojen oppimista. Motoristen taitojen kehittämisellä tarkoitetaan muutosta oppilaan motorisessa toimintakyvyssä ja motorisissa taidoissa.

Motoristen taitojen opetuksessa hyödynnetään arjen tilanteita, perusopetuksen oppimisympäristöä sekä monipuolisia ja turvallisia ympäristöjä. Myönteiset liikuntakokemukset lisäävät osallisuutta ja auttavat oppilasta saamaan liikkumisen sekä lihaskunnan ja tasapainon harjoittelun miellyttäväksi ja innostavaksi osaksi arkeaan. Kehittyvät havaintomotoriset taidot edistävät samalla oppilaan motoristen perustaitojen oppimista. Motoristen taitojen hallinta tukee oppimista ja oppilaan omatoimisuutta sekä osallisuutta ja jaksamista.

Motorisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden tarve ja hyödyntäminen.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan fyysinen toimintakyky. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas saavuttaa itsenäisen elämän kannalta hänen toimintakykyään tukevat motoriset taidot. Tavoitteena on, että oppilas löytää motoristen taitojen kehittymisen kautta toiminnan ja liikkumisen ilon, joka tukee päivittäistä hyvinvointia. Motoristen taitojen opetuksen tavoitteena on oppilaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitojen kehittymisen tukeminen. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehotuntemusta, kehonhahmotusta ja -hallintaa, edistää karkea- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä tukea näiden taitojen tarkoituksenmukaista hyödyntämistä arjen eri tilanteissa. Havaintomotorista oppimista tukee aistitoimintojen herkistäminen, joka auttaa oppilasta poimimaan oleellista tietoa ympäristöstä.

80 Perusopetuslaki 20 e §

81 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §

82 Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024), perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

83 Hallintolaki (434/2003)

Motoriset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Motoristen taitojen opetus sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyys ja lihasvoiman kehittämisen osa-alueita. Opetuksessa huomioidaan havaintomotoristen taitojen hallinta. Ne ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. Opetuksen sisällöt muotoutuvat oppilaan kehontuntemuksen, -hahmotuksen ja -hallinnan pohjalta, jotka luovat perustan oppimiselle ja toiminnalle. Kehontuntemuksen kautta oppilas pystyy ymmärtämään ja hyödyntämään eri aistien kautta tulevaa informaatiota. Kehonhahmotuksen avulla oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään kehonsa eri osia, tunnistamaan kehonsa ääriä ja kehonsa eri puolia sekä oppii ylittämään kehonsa keskiliinjan. Kehonhallinta tarkoittaa kehon asentojen ja liikkeiden hallintaa. Tietoa kehostaan ja ympäristöstään oppilas hankkii liikkumisen kautta. Opetus sisältää erilaisissa tiloissa ja vaihtelevissa toimintaympäristöissä liikkumista. Opetus sisältää myös erilaisten välineiden avulla tuotettuja liike-, tasapaino- ja tuntoaistimuksia. Motoriset perustaidot, kuten tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot, mahdollistavat arjessa toimimista ja osallisuutta.

Kieli ja kommunikaatio

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalta rakentuva kielitietoinen kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Kieli on ajattelun, oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Kommunikoinnin perusta luodaan havainnoimalla ja tulkitsemalla lapsen tai nuoren verbaalisia ja/tai kehoillisia ilmaisuja sekä vastaamalla niihin. Kyky ja halu ottaa ja ylläpitää kontaktia vahvistuu vuorovaikutuksessa. Kommunikatiotaitojen kehittäminen on edellytys oppilaan osallistumiseen merkitykselliseen vuorovaikutukseen sekä vertaisryhmän että aikuisten kanssa. Näin oppilas voi tulla ymmärretyksi, pystyy ilmaisemaan itseään omalla tavallaan ja vaikuttamaan omaan ympäristöönsä sekä osallistumaan yhteisönsä toimintaan.

Kieli- ja kommunikaatiotaitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään eri kommunikaatiotapoja ja apuvälineitä sekä tarvittavia tulkittamis- ja tulkkauspalveluita. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten kommunikaatiotapojen ja apuvälineiden hyödyntäminen koulupäivän eri tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää muita. Opetuksessa edetään oppilaan toimintakyvyn mukaisesti varhaisesta vuorovaikutuksen muodostumisesta lausetasoiseen kommunikointiin saakka. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja olla vuorovaikutuksessa ja kommunikoida erilaisissa tilanteissa ja eri ihmisten kanssa. Tavoitteena on löytää jokaiselle oppilaalle hänen toimintakyvylleen sopivia vuorovaikutus- ja kommunikointitapoja ja harjoitella niiden käyttöä arjen tilanteissa. Kommunikatiotavat voivat olla esimerkiksi taktiilisia eli tuntoaistiin perustuvia, ilmeisiin perustuvaa kommunikaatiota, esine- tai kuvakommunikaatiota, tukiviittomia tai verbaalista kommunikaatiota. Opetuksen tavoitteena on hyödyntää myös oppilaan omaa äidinkieltä ja mahdollisesti muiden kielten taitoja.

Kielelliset ja vuorovaikutustaidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun (L2), monilukutaitoon (L4) sekä tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen (L5) sekä osallisuuteen (L7).

Opetuksen sisällöt

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen keskeisiä opetuksen sisältöjä ovat vuorovaikutustilanteissa toimiminen, kommunikaation ja kielen ymmärtäminen, sekä kommunikaation ja kielen tuottaminen. Kieli ja kommunikaatiotaidot sisältävät monipuolisesti myös ei-kielallisten viestien ymmärtämisen ja ilmaisemisen, kielellisen tietoisuuden ja artikulaation. Käsite- ja sanavaraston opetukseen sisältyy oppilaan tarpeen mukaisesti esineiden, kuvien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaan kaikkien eri kielten taitoja. Tarvittaessa opetus voi sisältää myös oppilaan osallisuuden kannalta tärkeitä vieraan kielen alkeistaitoja.

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot, tunnetaidot ja itsesäättelyn hallintataidot. Sosiaaliset taidot auttavat olemaan, viestimään ja toimimaan muiden kanssa. Koska sosiaaliset taidot vaikuttavat arjen sujumiseen, ne ovat osa oppilaan sosiaalista toimintakykyä. Tunnetaitojen oppiminen edesauttaa sosiaalista toimintakykyä.

Oppilaan myönteistä minäkuvaa ja oppimismotivaatiota tuetaan tarjoamalla onnistumisen kokemuksia ja rakentamalla perusopetukseen myönteinen sosiaalisen oppimisen ilmapiiri, jossa jokainen oppilas tuntee kuuluvansa yhteisöön ja voi osallistua siihen omilla vahvuuksillaan. Oppilaan kokemukset ymmärretyksi tulemisesta, ryhmässä ja yhteisön jäsenenä olemisesta ja vuorovaikutuksesta vaikuttavat hänen minäkuvaansa ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulma korostaa oppilaan myönteisen minäkuvan vahvistamista niin, että oppilas oppii arvostamaan itseään. Oppilaalla tulee olla tunne, että häntä arvostetaan. Sosiaaliset taidot kehittyvät mallioppimisen ja saatujen kokemusten myötä sekä sosiaalisista tilanteista saadun palautteen avulla.

Sosiaalisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan sosiaalinen toimintakyky. Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen kehittäminen ja hänen osallisuutensa vahvistaminen kouluyhteisössä sekä tunne- ja itsesäättelytaitojen harjoittelu ja oppiminen. Sosiaalisten taitojen oppiminen tukee oppilaan vuorovaikutusta ja kommunikaatiota, auttaa häntä liittymään ryhmään sekä luomaan hyviä ihmissuhteita. Sosiaalisia taitoja ovat arjen ympäristössä tarvittavat taidot, kuten itsensä ja muiden esitleminen, kuunteleminen ja kysymysten kysyminen muilta, oman vuoron odottaminen keskustelussa, (puheen-)vuoron antaminen/ottaminen, anteeksi pyytäminen sekä avun pyytäminen. Tunnetaitojen opetuksen tavoitteisiin liittyvät empatiataito, tunteiden tunnistaminen, sietäminen, säättely, ilmaiseminen ja käsittely sekä itsesäättely.

Sosiaalisten taitojen tavoitteisiin voidaan liittää toisia ihmisiä kunnioittavaan ja hyvien tapojen mukaiseen käytökseen liittyviä tavoitteita.

Sosiaaliset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Opetus sisältää toimimista erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Sosiaalisten taitojen opetuksen sisällöt kehittävät ja vahvistavat myönteisiä kokemuksia sekä taitoja sosiaalisissa tilanteissa toimimisesta, jotka rohkaisevat ja motivoivat oppilasta olemaan vuorovaikutuksessa, kommunikoidaan, liittymään ryhmään sekä luomaan ihmissuhteita. Opetus sisältää

vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua, jotka tukevat paitsi yksilön itsensä, myös koko ryhmän sosiaalista hyvinvointia. Tunnetaitojen opetus sisältää omien tunteiden tiedostamista ja tunnistamista, tunteiden ilmaisemista sekä tunnekokemusten ja -ilmaisun säätelyä.

Päivittäisten toimintojen taidot

Päivittäisten toimintojen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, itsenäisen elämän taidot ja avustamisen tarve. Päivittäisten toimintojen taidot tarkoittavat niitä taitoja, joita ihminen tarvitsee arjessaan. Päivittäisten toimintojen taitojen hallinta edistää oppilaan omatoimisuutta ja itsenäistymistä, sekä lisää oppilaan toimijuutta ja osallisuutta hänen toimintaympäristössään ja yhteiskunnassa. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoitteluun liittyy luontevasti myös turvallisuuskasvatus. Taitoja harjoitellaan arjen ympäristöissä, kuten ruokailun, pukemisen ja riisumisen, ulkoilun, levon ja leikin yhteydessä sekä liikenteessä ja muissa toimintaympäristöissä tapahtuvissa opetustilanteissa.

Päivittäisten toimintojen taidot sekä oppilaan toimintakyvyn vahvistaminen ja osallisuuden tukeminen edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden tavoitteiden saavuttamista. Oppilaalle luodaan mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan toimintakyvystä, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii toimimaan mahdollisimman itsenäisesti arjen toiminnoissa. Opetuksen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista oppimisympäristönsä toimintaan sekä edistää hänen omatoimisuuttaan ja itsenäisyytään. Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksella vahvistetaan oppilaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjataan häntä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.

Opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkuva. Tavoitteena on harjoitella itsestä huolehtimisen taitoja ja tukea oppilaan luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen. Tavoitteena on myös opettaa turvataitoja ja moninaisuuden hyväksymistä sekä tukea oppilaan seksuaalista kehitystä. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan vaaratilanteita, pyytämään apua, arvioimaan riskejä sekä tekemään turvallisia valintoja.

Päivittäisten toimintojen taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintätekniologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksen sisältöinä ovat itsenäiseen elämään liittyvät arjen taidot, kuten hyvinvointi ja terveydestä huolehtiminen, sosiaaliset taidot, kodinhoitotaidot sekä asiointitaidot. Opetuksen tulee kattaa ajan hallinnan, asumisen, ympäristössä liikkumisen, mielekkään vapaa-ajan sekä turvallisuuden ylläpitämisen sisältöjä. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Opetuksessa huomioidaan, että oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen. Lisäksi oppilaita tulee ohjata demokraattiseen päätöksentekoon osallistumiseen aktiivisina yhteisön jäseninä. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin. Opetuksen sisältöihin kuuluvat oppilaan toimintakyvyn edellytysten sekä edun mukaisesti esimerkiksi merkityksellisten vapaa-ajan aktiviteettien/harrastuksen löytäminen, digitalisuuden hyödyntäminen arjessa sekä kaverisuhteet.

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, ja oppimisen taidot sekä muistin toiminta. Kognitiiviset taidot tarkoittavat ajattelun, havainnoinnin, tiedonhankinnan, ymmärtämisen ja oppimisen taitoja. Kognitiivisten taitojen kehitykseen kuuluu esimerkiksi kielen, muistin, ajattelun, ongelmanratkaisun, tarkkaavuuden, luovuuden, päättelyn ja päätöksenteon osa-alueita.

Kognitiivisten taitojen opetus tukee oppimis-, muistamis- ja ajatteluprosessien kehittymistä ja rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Kognitiivisten taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden opetusta vahvistaen oppilaan osallisuutta, motivaatiota sekä asennetta oppimista kohtaan. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan kognitiivinen toimintakyky. Kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä hahmottaa ja ymmärtää ympäröivää todellisuutta sekä aktivoida hänen ajattelu- ja toiminnanohjaustaitojaan. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Tavoitteena on, että oppilas oppii hahmottamaan, valitsemaan ja luokittelemaan asioita. Lisäksi oppilas oppii päättelytaitoa kuten syy- ja seuraussuhteita, ongelman ratkaisua ja kielellistä päättelyä sekä muistamisen taitoja. Oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaisesti opetuksen tavoitteena voi olla myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksien kehittäminen. Kognitiivisten taitojen harjoittelussa pyritään vahvistamaan oppilaan aktiivista osallistumista arjen toimintaympäristöissä.

Kognitiiviset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät ajatteluun ja oppimaan oppimiseen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun (L2), tieto- ja viestintäteknologiseen osaamisen (L5) sekä osallistumisen, vaikuttamisen ja kestävän tulevaisuuden rakentamisen (L7) alueisiin.

Opetuksen sisällöt

Kognitiivisten taitojen opetus voi sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, muistin, valinnan, luokittelun, syy-seuraussuhteen, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon oppimista edistäviä osa-alueita. Opetus rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Opetuksen sisältöinä ovat oppilaan kognitiivisen toimintakyvyn ja edun mukaisesti myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia sisältäviä harjoituksia.

Eri oppiaineiden sisältöjä voidaan soveltuvin osin hyödyntää kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteiden ja sisältöjen suunnittelussa. Opetus ei kuitenkaan ole oppiainejakoista eikä perustu perusopetuslain 20 h §:n mukaiseen perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Oppiaineiden sisällöistä voi hyödyntää esimerkiksi ajankohtaisiin teemoihin liittyviä opetuskokonaisuuksia.

5.4.2. Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa⁸⁴. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

84 Perusopetuslaki 5 § (1707/2009). Perusopetusasetus 9 a § (1768/2009)

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä⁸⁵. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä⁸⁶. Joustavan perusopetuksen toimintaan voidaan ottaa myös perusopetuslain 20 c §:n mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavassa perusopetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.

Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen⁸⁷. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä⁸⁸. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja opiskeluhuoltoon.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan suunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa oppilaskohtaista tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa⁸⁹.

⁸⁵ Perusopetusasetus 9 a §

⁸⁶ Perusopetusasetus 9 a §

⁸⁷ Perusopetusasetus 9 a §

⁸⁸ Perusopetusasetus 9 b § (1768/2009)

⁸⁹ Perusopetuslaki 20 e §

5.4.2.1. Joustavan perusopetuksen periaatteet

JOPO-luokalle haetaan edellisen lukuvuoden lopussa. Pedagogiset tukitoimet ovat koulun päätöksen alla olevaa operatiivista toimintaa.

Joustava perusopetus on eräs yleisopetuksen muoto, jolla pyritään ehkäisemään koulupudokkuutta ja edistämään oppilaan kykyjen mukaista suoriutumista koulussa. Joustavan perusopetuksen järjestäminen painottuu 8 - 9 -luokkien oppilaille. Opetukseen voidaan joustavasti ottaa myös 7. vuosiluokalla oleva oppilas, mikäli oppilaan ikä, koulunkäynnin kokonaistilanne ja edellä esitetty kuvaus joustavaan perusopetukseen tarkoitetuista oppilaista vastaa yksittäisen oppilaan tilannetta.

Joustava perusopetus tukee yläkoulun TUPA-luokkien toimintaa ja vastaa oppivelvollisuuden laajentamiseen.

Joustavaan perusopetukseen haetaan joko oppilaan tai huoltajan toimesta

Joustavaan perusopetukseen voi hakeutua 8. – 9. vuosiluokan oppilas, jos hänellä on

- vaara saada hylättyjä arvosanoja eli heikko koulumenestys JA/TAI paljon poissaoloja JA/TAI heikentynyt koulumotivaatio JA halu ja asenne korottaa omia arvosanoja
- kykyä toimia erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa (pienryhmä ja työpainotteisuus) pystyvä tarvittaessa omatoimiseen työskentelyyn koulussa sekä työelämäjaksoilla

Tavoitteet oppilaan kannalta

- elämänhallinta- ja opiskelutaidot kehittyvät
- peruskoulun päättötodistus
- ammattiopintojen aloittaminen peruskoulun päätyttyä
- itsetunto ja oma-aloitteisuus kasvavat

5.4.3. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Paikallisen opetussuunnitelman mukaisista vuosiluokkakohtaisista tavoitteista voidaan oppilaskohtaisesti poiketa muodostamalla opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia⁹⁰. Tavoitekokonaisuuksittain etenemisellä tarkoitetaan, että oppilas opiskelee hänelle laaditun suunnitelman mukaisesti yhdessä tai useammassa oppiaineessa tavoitekokonaisuuksittain vuosiluokittain etenemisen sijaan. Opetuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen⁹¹ perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen mahdollistaa sekä nopeamman että hitaamman etenemisen yhden tai useamman oppiaineen jonkun tavoitteen tai joidenkin tavoitteiden osalta. Jos oppilas opiskelee omaa vuosiluokkaansa nopeammin, tavoitekokonaisuuksissa voi olla ylemmän tai ylempien vuosiluokkien tavoitteita. Jos oppilas etenee opinnoissaan omaa vuosiluokkaansa hitaammin, tavoitekokonaisuuksissa voi olla edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita. Hitaammin etenevälle oppilaalle on tullut antaa ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia ennen tavoitekokonaisuuksittain opiskeluun siirtymistä.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Vuosiluokkajakson aikana oppilas, joka opiskelee oman vuosiluokkansa edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita, voi siirtyä vuosiluokalta seuraavalle. Kunkin vuosiluokkajakson päätteeksi oppilaalla tulee olla pääsääntöisesti saavutettuina kyseisen jakson

⁹⁰ Perusopetuslaki 20 h §

⁹¹ Perusopetuslaki 20 f §

tavoitteet. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevä oppilas opiskelee ensisijaisesti oman vuosiluokkansa mukana.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenemistä voidaan hyödyntää myös silloin, kun oppilas siirtyy perusopetukseen opiskeltuaan ulkomailla tai perusopetukseen valmistavassa opetuksessa.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevälle oppilaalle laaditaan suunnitelma. Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaan tavoitekokonaisuudet, niiden sisällöt, opinnoissa eteneminen ja oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman toteutumista on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevän oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista määrätään luvussa 6.

5.4.3.1. Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen

Oppilas etenee erilaajuisin tavoitekokonaisuuksin perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaisesti.

Tavoitekokonaisuudet määritellään vuosiluokille 1-2, 3-6 ja 7-9. Opinnoissa edetään vasta kun pääsääntöisesti tavoitteet ja sisällöt on suoritettu.

Tuen tarpeen arvioi oppilasta opettava opettaja. Tärkeää on kuulla oppilaan ja huoltajan näkemystä asiassa. Tuen tarvetta arvioidaan monialaisesti. Arvioinnissa hyödynnetään oppilaan tuottamia testi- ja oppimistuloksia. Erillisiä koulupsykologin suorittamia lausuntoja ei erikseen tarvita, ettei kyseessä ole laajempi oppimisen tukeen liittyvä tarve. Tarve määritellään monialaisessa ryhmässä.

Monialaisessa ryhmässä tarkistetaan toteutetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet sekä tehdään suunnitelma opintojen etenemisestä tavoitekokonaisuuksittain. Huoltajaa ohjataan tekemään esitys sivistysjohtajalle. Sivistysjohtaja tekee asiasta hallinnollisen päätöksen.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemistä voidaan hyödyntää valmistavassa opetuksessa ja sen jälkeen.

5.4.4. Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokurssittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

5.4.5. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

5.4.5.1. Etäopetusta voidaan hyödyntää seuraavasti

Etäyhteyksiä on mahdollista hyödyntää katsomusaineissa ja valinnaisissa oppiaineissa vieraiden kielten osalta. Tämän lisäksi etäopetusta voidaan hyödyntää opetuksen järjestämisessä tilapäisesti toisin.

5.4.6. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Oppilaan opetuksen ja tukimuotojen järjestäminen edellyttävät erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa.

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa (perusopetuslain 6 § tai 28 §:ssä tarkoitettussa) koulussa⁹². Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole oppilaan edun mukaista perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista

huolimatta. Myös kunta, jossa sijaitsee muu erikoissairaanhoidon toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle.⁹³

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja oppilaan opetuksen järjestäjä sekä oppilaan kotikuntalain mukainen kotikunta tai kotikunnattoman oppilaan asuinkunta sopivat yhdessä oppilaan opetuksen järjestämisestä ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Ennen päätöstä on kuultava oppilasta, hänen huoltajaansa sekä oppilaan opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos oppilaan opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin oppilaan hoidon aikainen kotikunta, myös oppilaan kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, päätöksen tekee sairaalan sijaintikunta⁹⁴.

Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista. Erikoissairaanhoidossa oleva oppilas on oikeutettu ilmaiseen kuljetukseen tai riittävään avustukseen osallistuessaan sairaalaopetukseen⁹⁵.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Konsultaatiolla tarkoitetaan yleisesti ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi, joten konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdentuu ensisijaisesti opettajille.

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on järjestettävä toiminta-alueensa kunnille konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua oppilaan omassa koulussa⁹⁶. Tätä palvelua hyödynnetään, kun oppilaalle suunnitellaan tai toteutetaan vaativia monialaisia ennaltaehkäiseviä tai korjaavia toimenpiteitä. Palvelua voidaan tarjota myös muiden kuin erikoissairaanhoidossa jo olevien oppilaiden opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista lähikouluissa sekä tukea heitä turvallisen ja rauhallisen oppimisympäristön luomisessa. Lisäksi palvelun tarkoituksena on edistää ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea koulujen toimintakulttuurissa. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa toiminnallaan oppilaiden tukemiseen tarvittavia moniammatillisen ja monialaisen työn rakenteita.

Oppilaan opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa sopia moniammatillisessa yhteistyössä konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta⁹⁷. Samat tahot sopivat myös välttämättömän tuen järjestämisestä opetuksen järjestämiseksi silloin, kun oppilas siirtyy omasta koulustaan sairaalaopetukseen tai palaa takaisin omaan kouluunsa. Jos oppilaan opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin oppilaan hoidon aikainen kotikunta, myös oppilaan kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava.

Asikkalan kunnassa toimitaan seudullisten linjausten mukaisesti.

5.4.7. Perusopetuksen poikkeava järjestäminen

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin, jos oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppiaineen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, perusopetuksen

⁹³ Perusopetuslaki 4 a §

⁹⁴ Perusopetuslaki 4 a §

⁹⁵ Perusopetuslaki 4 a §

⁹⁶ Perusopetuslaki 4 a §

⁹⁷ Perusopetuslaki 4 a §

oppiaineen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä⁹⁸.

Perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä sovelletaan silloin, kun oppilaan katsotaan esimerkiksi erityisessä tutkinnossa tai opetuksen järjestäjän määrittämällä muulla tavalla osoittaneen hallitsevansa vuosiluokan tai perusopetuksen oppimäärän tiedot ja taidot. Perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä sovelletaan myös oppilaan siirtyessä esimerkiksi ulkomailla tai perusopetuksen valmistavassa opetuksessa opiskeltuaan perusopetukseen niin myöhäisessä vaiheessa, ettei enää ajallisesti ehdi saavuttaa oppimäärän tavoitteita. Oppilaan terveydentilaan perustuva perusopetuksen poikkeavan järjestämisen soveltaminen tulisi kyseeseen tilanteessa, jossa oppilaalla todetaan esimerkiksi pitkäaikainen sairaus, joka estäisi opetukseen osallistumisen pysyvästi tai kokonaan.

Perusopetuksen poikkeavasta järjestämisestä päätettäessä oppilaan tilannetta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja huomioida oppilaan etu sekä oikeus opetukseen ja turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjä tekee päätöksen oppimäärän suorittamatta jättämisestä huoltajan hakemuksesta perusopetuslain mukaisella hallintopäätöksellä⁹⁹. Päätöksenteon tukena voidaan tarvittaessa hyödyntää monialaista yhteistyötä opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa¹⁰⁰. Myös terveydentilaan liittyvistä syistä tehtävän päätöksen tekee opetuksen järjestäjä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Oppilaan tilapäisestä vapauttamisesta terveydellisistä syistä suorittamasta oppiaineen oppimäärää säädetään perusopetuslain 20 h §:ssä.

Oppilaan opetuksen järjestäminen osittain toisin, esimerkiksi oppiaineen opetuksesta pysyvästi tai kokonaan vapauttaminen, ei ole mahdollista ilman hallintopäätöstä opetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Päätös voidaan tehdä vain perusopetuslain 18 §:ssä mainituilla oppilaan tilanteesta johtuvilla syillä ottaen huomioon oppilaan etu. Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Huoltajaa ja oppilasta tulee aina kuulla ennen päätöksentekoa. Perusopetuslain 18 §:n mukaiseen päätökseen on mahdollista hakea oikaisua aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksiannosta¹⁰¹.

Poikkeavia järjestelyitä ei tule käyttää tilanteessa, jossa edellytykset oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaiselle keskeyttämiselle täyttyvät¹⁰².

5.4.7.1. Opetuksen poikkeava järjestäminen

Opetuksen järjestäminen pysyvästi toisin tehdään POL 18 § nojalla (opetuksen poikkeava järjestäminen)

- Perustuu terveydelliseen syyhyn.
- Tarve opetuksen järjestämiselle pysyvästi toisin arvioidaan monialaisesti.
- Hakemuksen tekee huoltaja.
- Oppilas ei saa kokonaan vapautetusta oppiaineesta arvosanaa.
- Hallinnollisen päätöksen tekee sivistysjohtaja.

5.4.8. Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttävät erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka

98 Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)

99 Perusopetuslaki 18 §

100 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §

101 Perusopetuslaki 42 § (1090/2024)

102 Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 7 §

vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa. Monialainen yhteistyö opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa korostuu opetuksen erityisissä tilanteissa¹⁰³.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on perusopetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus¹⁰⁴. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

5.4.8.1. Opetuksen järjestäminen kunnan ulkopuolella

Opetuksen järjestäjä voi osoittaa oppilaan koulupaikan myös Asikkalan kunnan ulkopuolelta silloin kun se on oppilaan kasvun ja oppimisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Näin voidaan toimia mm. vammaislain piirissä olevien oppilaiden kohdalla.

5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa¹⁰⁵. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehitykselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisulla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukeväksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Koulun kirjastotoiminta

¹⁰³ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 16 §

¹⁰⁴ Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 38 § (618/2021)

¹⁰⁵ Perusopetuslaki 47 §

Koulun kasvatusta- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktiivisia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä¹⁰⁶ ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävästä elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta¹⁰⁷.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää¹⁰⁸ työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella¹⁰⁹.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

106 Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

107 Perusopetuslaki 3 § 2 mom. , 31 a § 1 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 13 §

108 Perusopetusasetus 3 § 4 ja 5 mom.

109 Perusopetusasetus 6 §

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä¹¹⁰. Niistä sekä kuljetusjärjestelystä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa¹¹¹ tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

5.5.1. Koulujen kerhotoiminta

Harrastamisen Suomen malli avulla suunnataan monipuolista harrastustoimintaa koululaisten iltapäivään klo 12 -17 väliselle ajalle. Keskeiset tavoitteet ovat mahdollistaa kaikille Asikkalan kunnan koululaisille vähintään yksi ilmainen harrastus iltapäivän aikana, yhdistää olemassa olevia resursseja yhteiseen käyttöön, mahdollistaa turvallinen ympäristö yhteiselle tekemiselle aikuisten ohjauksessa, rauhoittaa iltaa perheen yhteiselle ajalle, lisäharrastajia seuroille ja yhdistyksille, aktiiviset harrastajat jatkavat edelleen omien harrastusten parissa, kaveri- ja aikuissuhteet monipuolistuvat ja yhteiset pelisääntöjen luominen harrastus- ja seuratoimintaan. Halumme omalta osalta edistää Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa antamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle yhtäläinen mahdollisuus osallistua turvallisiin ja kehitystä edistäviin harrastuksiin.

Kerhotoimintaa järjestetään hankerahoituksen turvin.

5.5.2. Koulun kirjastotoiminta

Kirjastotoimintaa tehdään yhteistyössä Asikkalan kirjaston kanssa. Vuosiluokakohtaiset tavoitteet on kuvattu kulttuurikasvatussuunnitelmaan.

Kirjastossa olevat kirjat vaihtuvat säännöllisesti yhteistyössä Asikkalan kunnan pääkirjaston kanssa.

Koulun peruskirjastosta on lainattavissa kirjallisuutta oppitunneille sekä kotiin. Kirjastotyöntekijä käy vinkkaamassa kirjoja kaikille oppilaille kerran lukuvuodessa.

Vääksyn Yhteiskoulussa on oma kirjasto, joka on jokaisen opettajan varattavissa monipuoliseen oppiainetyöskentelyyn. Kirjastoon voi tulla lukemaan kauno- ja tietokirjallisuutta tai työskentelemään tietokoneiden avulla. Kirjasto on välituntisin oppilaiden käytössä, jos kirjastossa on aikuinen valvoja.

5.5.3. Kouluruokailu ja välipalat

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen,

¹¹⁰ Perusopetuslaki 32 §

¹¹¹ Perusopetuslaki 29 § 7 mom. (163/2022)

sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailun suunnittelu, ruokakasvatus ja laatu- ja näkökulmat

Ruokalistasuunnittelu

Koulujen ruokalistasuunnittelun tavoitteena on, että ruoka on maukas ja monipuolinen ateriakokonaisuus, ravitsemuksellisesti tasapainoinen ja vastaa asiakkaan vaatimuksia. Asikkalassa kouluruoka pitää sisällään koululounaan ja välipalan. Koululounaalla on tarjolla kaksi vaihtoehtoa vähintään 4 päivänä viikossa. Toinen vaihtoehto ei sisällä lihaa tai kalaa, mutta saattaa sisältää maitotaloustuotteita (kerma, juusto) tai kananmunaa. Ruokalistasuunnittelussa noudatetaan pääasiassa kouluruokasuositusten sekä kouluruokailun kehittämisohjelman linjauksia sekä tässä palvelusopimuksessa sovittuja toimintamalleja.

SYÖDÄÄN JA OPITAAN YHDESSÄ kouluruokailusuositus sisältää ohjeistukset kouluruokailun järjestämisestä, yhteistyöstä koulun sisällä ja kotien kanssa sekä toiminnan seurannasta ja arvioinnista. Kouluaterioiden ja välipalojen tarjoamisesta ja niiden ravitsemuslaadusta annetaan ruokalista-, ruoka- ja ravintoainekohtaiset suositukset. Suositus korostaa kiireetöntä yhdessä syömistä ja ruokailun kasvatuksellista ohjaamista. Keskeistä on oppilaiden osallisuuden vahvistaminen, terveyttä ja kestävä kehitystä edistävien lounaiden ja välipalojen tarjoaminen sekä koko ruokailuympäristön huomiointi ja tapakulttuurin edistäminen. Tavoitteena on oppilaiden ruokaosaamisen karttuminen ja ruokataidon kehittyminen. Kouluruokailu on monialainen oppimiskokonaisuus, jolla on luonteva yhteys useisiin oppiaineisiin.

Kouluruokailun kehittämisohjelman tavoitteena on lisätä kouluruuan arvostusta ja kouluruokailuun osallistumista sekä kehittää kouluruokailuun liittyviä käytäntöjä. Ohjelmassa on etsitty ratkaisuja, joiden pohjalta välipala voidaan tuoda osaksi kouluruokailua.

Kouluruokalista suunnitellaan työryhmässä, jonka vetäjänä toimii ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö. Muut työryhmän jäsenet ovat ruokapalvelun edustajia kaikilta keittiöiltä sekä koulujen edustajat ala- ja yläkouluilta sekä varhaiskasvatuksen pisteistä. Työryhmä kokoontuu 6-7 kertaa vuodessa.

Ruokalistan suunnittelussa otetaan huomioon seuraavat näkökulmat: ravitsemuksellisuus, ruokakasvatus, kestäväkehitys, taloudellisuus, vuodenaajat/ juhlapyhät sekä asiakkailta tulleet palautteet ja toiveet.

Ravitsemukselliset tavoitteet, ruokakasvatus ja toteutumisen seuranta

Kouluruokailun ravitsemuksellisena ja kasvatuksellisena tavoitteena on

- edistää oppilaan jaksamista, hyvinvointia ja terveyttä
- turvata riittävä, monipuolinen ja ravitsemuksellisesti hyvä kouluateria
- ohjata oppilasta hyviin ruokailutottumuksiin ja hyviin tapoihin.

Koululounaan tulee olla täysipainoista. Ruokalistan suunnittelu perustuu ravitsemusneuvottelukunnan suosituksiin. Ruuan ravitsemuksellisesta laadusta ja sen seurannasta vastaa Asikkalan kunnan ateriapalvelu.

Ravitsemuslaatu

Ruokalistan ravitsemuksellista laatua seurataan ravintoainelaskelmilla siten, että sovittuja annoskokoja verrataan ravitsemussuosituksiin. Tarvittaessa ravitsemuksellista laatua voidaan arvioida myös ruoan menekin avulla.

Ruokakasvatus

Ateriapalvelu osallistuu ruokakasvatukseen päivittäin mm. asiakaskohtaamisissa, ruuan esillepanon, tarjolle valittujen vaihtoehtojen ja moniammatillisen yhteistyön kautta. Ateriapalvelun päivittäiset operatiiviset ratkaisut vaikuttavat siihen, mitä lapset ja nuoret oppivat ruuasta, syömisestä, kulttuureista sekä millaisia ruokakokemuksia ja -muistoja heille kertyy.

Ruokakasvatuksen työkaluja:

- Makuraadit, Makuraadin tavoitteena on oppilaiden, henkilökunnan ja ruokapalvelun vuoropuhelun kehittäminen. Jokainen makuraati koostuu valistavasta osiosta sekä maistelusta. Valistavassa osassa käydään läpi teemaan sopivat kouluruokasuositukset ja lopuksi maistellaan teemana mukaisia raaka-aineita tai ruokia. Maistelun tulokset näkyvät aina listalla.
- Valintojen polku- tapahtumaan osallistuminen. Valintojen polku on koko perheen iltakoulu, jossa tiedotetaan oppilaille ja vanhemmille ajankohtaisista nuoria haastavista asioista kuten, päihteet, someturvallisuus, ruokakasvatus jne.
- 7. luokkalaisten ruokainfot. Syyslukukauden ensimmäisillä kotitaloustunneilla käydään läpi kouluruokailun periaatteet ja säännöt sekä keskustellaan kouluruokailun tärkeydestä jaksamisen kannalta.
- Ruokakasvatuksen yhteinen vuosikello. Kalenterimuotoinen tapahtumakalenteri, jossa nimetty koulukohtaisia sekä yhteisiä teemoja ruokakasvatuksen edistämiseen.
- TET harjoittelut. Keittiöt tarjoavat 8. luokkalaisille työelämään tutustumistyöpaikkoja, joiden kautta nuoret saavat tietoa kouluruokailun järjestämisestä sekä tavoitteista.
- Earth Hour tapahtuma. Vuosittain yläkoulussa järjestettävä kotitalouden ja ateriapalvelun yhteinen ympäristöteema ja -kilpailu, jossa mukana WWF.

Maistuva koulu- työryhmä

Kouluruokailun ja ruokakasvatuksen edistämisen työryhmä, joka on perustettu Kokoava hankkeen jatkoksi ja siihen on valittu jäseniä kouluilta, ateriapalvelusta sekä terveyden- ja hyvinvoinnin palvelualueilta (hyvinvointikoordinaattori, kouluterveydenhoitaja, nuorisotyö). Työryhmä kokoontuu vähintään kerran kouluvuoden aikana ja mm. päivittää yhteistä ruokakasvatuksen vuosikelloa sekä käy läpi nykytila- arvioon perusteella asetetut tavoitteet. Työryhmässä suunnitellaan myös yhteisiä ruokakasvatuksen tavoitteita seuraaville vuosille.

Nykytila.fi

Ruokailun ja ruokakasvatuksen nykytilan arviointi on maksuton työkalu arviointiin, seurantaan ja näkyväksi tekemiseen niin yksikkö- kuin kuntatasolla. Nykytila.fi-työkalun käyttö helpottaa ateriapalveluiden toiminnan suunnittelua ja yhteistyötä opetus- ja kasvatushenkilöstön kanssa se on myös erinomainen tiedolla johtamisen työkalu, joka antaa tietoa kunnalliseen päätöksentekoon ja hyvinvointikertomukseen. Nykytila.fi:n avulla asetamme yhdessä ruokakasvatuksen tavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Asikkalassa on tehty työkalun avulla arviointia jo vuodesta 2020, moniammatillisella yhteistyöllä koulukohtaisesti. Nykytila arviointi tehdään syyslukukaudella, Maistuva koulu- työryhmän kanssa.

5.5.4. Välitunnit

Koulun piha-alue on oppilaiden välituntialuetta klo 7.45 – 14.30 välisenä aikana.

Koulupäivän rakenne laaditaan niin, että oppilaille mahdollistuu myös pitkä välitunti.

Koulun alueelta ei voi poistua ilman opetukseen liittyvää tai muuta perusteltua syytä.

Välitunnit vietetään pääasiallisesti ulkona (huom. Pakkasraja talvella).

Välitunneilla tulee olla riittävästi välituntivalvojia. Välituntivalvoja voi ohjata oppilaita ja hänen tulee puuttua epäasialliseen toimintaan

Opettajilla on kurinpito-oikeus välituntitilanteissa.

Henkilöstö kantaa työpäivän aikana henkilökorttia, työpuhelinta sekä avaimia mukanaan.

Välituntivalvonta kuvataan tarkemmin koulujen lukuvuosisuunnitelmassa.

5.5.5. Päivänavaukset

Koulupäivä aloitetaan lyhyellä päivänavauksella. Päivänavaukset (musiikki ja teksti) voivat liittyä hyvään elämään, hyviin tapoihin ja teemoihin yms. Päivänavaukset ovat katsomuksellisia, eivät tunnustuksellisia. Seurakunnan päivänavauksia järjestetään kirkkovuoden tapahtumien yhteydessä. Juhlapyhien yhteydessä kouluilla voi olla seurakuntien pitämiä päivänavauksia. Näistä tiedotetaan erikseen. Ne oppilaat, jotka eivät tilaisuuksiin osallistu, järjestetään muuta ohjattua toimintaa.

5.5.6. Koulumatkat ja koululaiskuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koululaiskuljetuksiin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin. Koululaiskuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syylistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä.

Koulumatkalla noudatetaan liikennesääntöjä. Bussipysäkillä on erityinen varovaisuus tarpeen turvallisuuden vuoksi

Huoltajan on varmistettava, että oppilas osaa kulkea koulumatkansa turvallisesti liikennesääntöjä noudattaen. Oppilas on koulun vastuulla autosta noustessa kouluun ja koulun päättymisestä autoon nousuun, mikäli käyttää hänelle järjestettyä kuljetusta.

Koulu ohjaa ja valvoo kuljetusoppilaiden käyttäytymistä iltapäivällä ennen kuljetuksen saapumista

Julkisissa liikennevälineissä on huomioitava toiset matkustajat ja noudatettava kuljettajan antamia ohjeita.

Kasvatus- ja opetuslautakunta vahvistaa koululaiskuljetuksen periaatteet.

5.5.7. Liikunnallinen elämäntapa

Perusopetuksessa on vakiintuneet käytänteet liikunnallisen toimintakulttuurin edistämiseksi

Jokainen koulu on liikkuva koulu. Tähän kuuluu vuosittainen nykytilan arviointi, joka viedään sähköiselle alustalle, josta se päättyy Virveli - tietokantaan.

Jokaisessa koulussa vähintään yksi pitkä liikuntavälitunti päivässä. Välitunneille tarjotaan vertaisohjattua toimintaa sekä välineitä ja tiloja omatoimiseen liikunnalliseen harrastamiseen.

Pysyvien toimintamallien luominen oppituntien tauottamiseen ja liikunnallistamiseen

Lasten ja nuorten mukaan ottaminen kehittämistyöhön

Laaditaan liikunnallista toimintakulttuuria edistävien päivien, haasteiden ja teemaviikkojen vuosikello

Edistetään kotien myönteistä suhtautumista koulu- ja päiväkotimatkapyyöäilyyn ja -kävelyyn

Pyöäilyyn ja kävelyn lisääminen koulumatkoihin

Toteutetaan liikenneturvallinen –hankkeen kampanjoita päiväkotien ja koulujen aloituksen yhteydessä

Harrastamisen Suomen malli on vakiintunut ja toimiva kokonaisuus

Jokaisella oppilaalla mahdollistetaan vähintään yksi harrastus koulupäivän yhteyteen viikossa

Lukujärjestyksiin vakiinnutetaan kerhopalkit

Yläkoulun harrastamisen osallistujamääriä kasvatetaan

Kerhojen ohjaajat valitaan julkisen rekrytinnin kautta ohjaajan ammattitaidon ja ohjaustoiminnan laadun takaamiseksi

Kehitetään kerhomarkkinointia

Etsivä harrastustoiminta vakiinnutetaan osaksi Harrastamisen Suomen mallia

Move! -mittausten perusteella tunnistetaan liikuntaneuvontaa kaipaavat lapset ja nuoret

Mittaukset joka kevät tuleville 5.- ja 8.- luokkalaisille

Mittausosioita harjoitellaan lukuvuoden aikana vähintään 4.- ja 7. -luokilla

Tulokset 5.- ja 8.-luokille tehtävissä laajoissa terveystarkistuksissa

Tuloksia käsitellään koulujen sisällä ja tuloksista tiedotetaan koteihin

Mittaukset osana kouluissa tehtävän liikuntaneuvonnan palveluketjua

Mittausprosessia kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa

Kokonaisuudesta vastaa yksi työntekijä

Lapsille ja nuorille tarjottavan liikuntaneuvonnan palveluketju on vakiintunut

KouluPT-palveluketju vakiinnutetaan osaksi koulujen arkea

Luodaan pysyvä toimintamalli liikuntaneuvonnan toteuttamiseen Asikkalan kunnan kouluissa ja lukiossa, viimeistellään sähköiset materiaalit toimintamallista

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain¹¹² ja -asetuksen¹¹³ mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan oppiaineittain. Oppiaineen arviointi sisältää myös laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien arvioinnin. Käyttäytyminen arvioidaan erikseen. Toiminta-alueiden mukaisesti opiskelevan oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan toiminta-alueittain¹¹⁴.

Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen, itsearvioinnin sekä vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa noudatetaan arvioinnin yleisiä periaatteita (luku 6.2). Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytännöt, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa, joka on osa toimintakulttuuria. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

6.1.1. Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä¹¹⁵.

¹¹² Perusopetuslaki 22 §

¹¹³ Perusopetusasetus 10 §

¹¹⁴ Perusopetuslaki 20 i §

¹¹⁵ Perusopetusasetus 10 §

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettujen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

6.1.1.1. Paikallinen tarkennus

Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

Formatiivista arviointia toteutetaan säännöllisillä opettajan wilma-merkinnöillä, opettajan ja oppilaan välisillä palautekeskusteluilla, joissa huoltaja on paikalla, oppilaan itsearviointilla ja oppilaiden vertaisarviointilla.

6.1.2. Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet. Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä¹¹⁶.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen kokonaisarviointi siitä, missä määrin oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi¹¹⁷. Päättö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviointia ei merkitä.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin, paitsi jos oppilaan oppimäärää on rajattu. Oppilaan lukuvuosiarviointi 6. vuosiluokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin. Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa käytetään valtakunnallisia arviointikriteereitä. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseen perusopetuksen oppimäärän päättyessä, ja arvioinnissa käytetään valtakunnallisia päättöarvioinnin kriteereitä.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä¹¹⁸.

Opettaja dokumentoi arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

¹¹⁶ Perusopetusasetus 10 §

¹¹⁷ Perusopetusasetus 10 §

¹¹⁸ Perusopetusasetus 13 §

6.1.3. Oppilaskeskustelun sisältö

Oppimiskeskustelua varten kerätään mahdollisimman paljon monipuolista arviointia tukevaa materiaalia. Oppimiskeskustelun valmistelu aloitetaan joulukuun puolella, jolloin oppituntien aikana mietitään välitodistusta niin oppiaineiden kuin oppimis- ja työskentelytaitojen suhteen. Käyttäytyminen ei vaikuta oppiaineen arviointiin, vaan se arvioidaan erikseen.

Oppimiskeskustelun tavoitteena on, että oppilas kertoo omasta osaamisestaan, huoltajilla on oma mahdollisuutensa kommentoida. Opettaja ohjaa keskustelun kulkua. Huoltajien palaute dokumentoidaan (sovitaan luokka-asteittain).

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnin yleiset periaatteet luovat arviointikulttuurin perustan sekä formatiiviselle että summatiiviselle arvioinnille. Arvioinnissa noudatetaan seuraavia periaatteita.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päättöarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa kohdennettuihin tavoitteisiin. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä¹¹⁹. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin¹²⁰.

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Koulun arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja koulussa on varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys. Opettajien yhteistyö on edellytys suunnitelmallisen ja johdonmukaisen arviointikulttuurin toteutumiselle.

Opettaja arvioi oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä monipuolisten näyttöjen perusteella. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamentiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti¹²¹. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät

¹¹⁹ Perusopetusasetus 10 §

¹²⁰ Perusopetusasetus 13 §

¹²¹ Perusopetuslaki 22 §

arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin sekä tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin, ellei oppimäärää ole rajattu. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Valtakunnalliset arviointikriteerit on laadittu kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavaan lukuvuosiarviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän tavoitteisiin valtakunnallisia arviointikriteerejä käyttäen.

Rajatun oppimäärän¹²² mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin.¹²³ Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä valtakunnallisia arviointikriteerejä. Oppiaineen oppimäärän tavoitteita ja sisältöjä rajataan vasta, jos oppilas ei kykene ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta suoriutumaan hyväksytysti perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista¹²⁴.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt otetaan arviointikäytännöissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttotustaisten ja vieraskielisten oppilaiden oppimiseen ja osaamisen osoittamiseen vaikuttavat myös oppilaan perusopetuksessa opiskelema aika ja annettu tuki. Oppilaalle annetaan tilaisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan monipuolisesti kielivarojaan hyödyntäen. Päättöarvioinnin kriteereitä käytettäessä arvioidaan, missä määrin osaamisen osoittaminen edellyttää opetuskielen ja eri tiedonalojen kielten hallintaa.

6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi

Oppimisen arviointi (formatiivinen arviointi) liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja palautteen antamiseen oppimisprosessista. Osaamisen arviointi (summatiivinen arviointi) puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan

¹²² Perusopetuslaki 20 h §

¹²³ Perusopetuslaki 20 e §

¹²⁴ Perusopetuslaki 20 h §

ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin tavoitteisiin, ellei oppiaineen oppimäärää ole rajattu.

Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa ja päättöarvioinnissa käytetään oppilaan osaamisen arvioinnissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulee myös laaja-alainen osaaminen arvioiduiksi.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas¹²⁵ opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, oppilaan oppimista ja osaamista arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointikriteerejä.

Jos oppilas opiskelee rajatun oppimäärän mukaan¹²⁶ yhtä tai useampaa oppiainetta, arvioidaan oppilaan oppimista ja osaamista näissä oppiaineissa suhteessa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin.¹²⁷ Osaamisen tason määrittelyssä ei siis käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Oppimäärä rajataan vasta, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta kykene saavuttamaan arvosanan 5 edellyttämää osaamista.

6.3.1. Oppilaskeskustelun tavoitteet

Voimassaolevan arviointiohjeistuksen mukaan oppilaskeskustelut tulee pitää kaksi kertaa lukuvuodessa, syksyllä ja keväällä.

- Oppilaskeskusteluihin osallistuvat opettajan lisäksi oppilas ja huoltajat **sekä tarvittaessa** toinen opettaja (opettava aine) ja opiskeluhuollon edustajia.
- Keskustelujen rungot sovitaan koulukohtaisesti. **Syksyn keskustelu** keskittyy enemmän tavoitteiden, arviointikriteerien ja kuulumisten vaihtoon sekä oppimishuolien/tuen tarpeen päivittämiseen. Lisäksi syksyn keskusteluissa päivitetään mahd. tuen paperit
- Tarvittaessa oppilaskeskustelu voidaan huoltajien ja oppilaan kanssa yhteisesti sopimalla käydä vaihtoehtoisella tavalla (esim. Oppilaan kanssa koulussa ja huoltaja etänä, etäyhteydellä tai muualla kuin koulussa).
- **Keväällä** edellisten seurannan lisäksi tarkastellaan oppisisältöjen arviointia (väliarviointi) sekä asetetaan tavoitteita loppukevälle.
- Jos keskusteluissa herää huoli oppilaan voinnista tai koulunkäynnistä, niin on syytä harkita keskustelua mahdollisista tukitoimista ja tarvittaessa varata aika monialaisen ryhmän kokoontumiselle.

Oppilaskeskustelujen runko:

1. kuulumiset lyhyesti
2. hyvinvointia koskeva osio
3. arviointi tiedoksi eri oppiaineissa ja palaute
(6.lk oppilaan powerpoint esitys omasta koulunkäynnistä)
4. mahd. tuen papereiden tarkistus
5. Muut asiat

¹²⁵ Perusopetuslaki 20 c §

¹²⁶ Perusopetuslaki 20 h §

¹²⁷ Perusopetuslaki 20 e §

6.4. Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin sisältyvien työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyvät tarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan, jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.4.1. Työskentelyn arviointi vuosiluokat 1-6

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi. Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Työskentelytaidot muodostavat lähtökohtaisesti puolet oppilaan saamasta arvosanasta.

10 Erinomainen

Oppilaan tuntityöskentely on varmaa ja aktiivista. Hän pystyy itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan ja hyväksyy itsensä oppijana. Oppilas tekee kotitehtävänsä säännöllisesti. Opiskeluun tarvittavat välineet ovat tunneilla mukana. Hän pystyy työskentelemään itsenäisesti, parin kanssa ja ryhmässä annetun tehtävän mukaisesti. Oppilas pystyy asioiden esittämiseen sujuvasti sekä suullisesti että kirjallisesti. Hän pystyy rakentamaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Oppilas pystyy arvioimaan omaa toimintaansa ja tuotoksiaan sekä pystyy antamaan ja vastaanottamaan palautetta muilta.

9 Kiitettävä

Oppilaan tuntityöskentely on tunnollista. Hän pystyy itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan ja hyväksyy itsensä oppijana. Oppilas tekee kotitehtävänsä säännöllisesti. Opiskeluun tarvittavat välineet ovat tunneilla mukana. Hän pystyy työskentelemään itsenäisesti, parin kanssa ja ryhmässä annetun tehtävän mukaisesti. Oppilas pystyy melko sujuvaan suulliseen ja kirjalliseen esittämiseen. Oppilas pystyy arvioimaan omaa toimintaansa ja tuotoksiaan. Hän pystyy antamaan ja vastaanottamaan palautetta muilta ohjatusti.

8 Hyvä

Oppilaan tuntityöskentely on tunnollista ja melko itsenäistä. Hän harjoittelee itsenäistä vastuun ottoa omasta oppimisestaan. Hän suoriutuu tavallisesti kotitehtävistään. Opiskeluun tarvittavat välineet ovat pääsääntöisesti tunneilla mukana. Suullinen ja kirjallinen esitys on ymmärrettävää, vaikkakaan ei aina täsmällistä. Oman toiminnan ja tuotosten arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen tapahtuvat ohjatusti.

7 tyydyttävä

Oppilaan tuntityöskentely on vaihtelevaa. Kotitehtävien tekemisessä on joskus laiminlyöntejä. Opiskeluun tarvittavat välineet unohtuvat usein. Oppilas tarvitsee usein ohjausta niin itsenäisessä

kuin pari- ja ryhmätöissä. Oman toiminnan ja tuotosten arviointi tapahtuu pääasiassa ohjatusti. Oppilaalla on vaikeuksia ottaa vastaan palautetta.

6 Kohtalainen

Oppilas on tunnilla passiivinen. Tehtävät ovat usein tekemättä ja opiskeluun tarvittavat välineet unohtuvat usein. Oppilas tarvitsee jatkuvasti henkilökohtaista ohjausta. Työskentely pari ja ryhmätöissä on hankalaa. Oppilas ei kykene vielä arvioimaan omaa toimintaansa ja tuotoksia ja ymmärtämään saatua palautetta.

5 Välttävä

Oppilas on tunneilla välinpitämätön ja piittaamaton. Hän ei yleensä työskentele tunneilla oma-aloitteellisesti, vaan vaatii jatkuvasti henkilökohtaista ohjausta. Kotitehtävät ovat toistuvasti tekemättä.

4 Hylätty

Oppilas ei halua henkilökohtaista ohjausta, vaan hän kieltäytyy tunnin toiminnasta ja ohjauksesta

6.4.2. Työskentelyn arviointi vuosiluokat 7-9

Yläkoulu 7-9

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi. Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaiden työskentelytaitojen kehittäminen on yksi perusopetuksen keskeisistä tavoitteista. Opetuksessa on totuttu antamaan arvo opetuksen sisällöille. Arviointi on osa arvion antamista. Arvioidessamme samaan tapaan työskentelytaitoja, annamme myös niille arvion.

Opetuksessa tuetaan oppilaiden itsenäisen ja yhdessä työskentelyn taitoja. Työskentelytaitoihin sisältyvät myös taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa. Alla nämä työskentelytaidot eri oppiaineissa on esitelty tarkemmin.

Opettajan näkökulmasta työskentelytaitojen kehittäminen edellyttää:

- selkeää oppitunnin rakennetta
- työskentelytaitojen tavoitteiden selkiyttämistä oppilaille
- jatkuvan palautteen antamista työskentelytaidoista
- työskentelytaitojen osuuden merkityksen avaamista arvioinnissa, sekä formatiivisessa että summatiivisessa arvioinnissa
- opetuksen eriyttämisen mahdollisuutta
- oppimisstrategioiden opettamista
- oppilaan yksilöllistä huomioimista
- aikaa taitojen opettamiseen ja oppimiseen

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineissa tehtävää arviointia ja arvosanan muodostamista. Työskentelyä koskeva monipuolinen palaute kaikissa opiskelutilanteissa edistää oppilaiden mahdollisuuksia tarkastella omaa työskentelyään ja kehittyä työskentelytaidoissa.

Oppiainekohtaisesti on määritelty:

- a) mitä tavoite tarkoittaa ko oppiaineessa
- b) esimerkkejä, miten oppilas voi ne saavuttaa

c) miten työskentely huomioidaan osana oppiaineen arvosanaa

Jos työskentelylle ei ole mainittu päättöarvioinnin tavoitteita ja kriteerejä, niin oppiaineessa

a) oppiaineen työskentelyn arviointi on formatiivista (palaute, kannustaminen, ohjaaminen jne.)

- tällöin aineittain on esitelty oppiaineen käytänteet oppilaiden ohjaamiseksi, tukemiseksi, kannustamiseksi opintojen eri vaiheissa

b) työskentelylle on kirjattu tietyt tavoitteet ja kriteerit; ja työskentely huomioidaan osana summatiivista arviointia (esim. yksi tai useampia).

- miten työskentely huomioidaan osana oppiaineen arvosanaa

Työskentelyä arvioidaan osana formatiivista arviointia oppilaan ohjaamiseksi, tukemiseksi ja kannustamiseksi opintojen eri vaiheissa.

Tällaisen arvioinnin kohteena on esimerkiksi:

- läksyjen teko ja sen merkityksen korostaminen.
- oma aktiivinen toiminta oppitunneilla oppimisen edistämiseksi
- suullisen ja kirjallisen osaamisen näytöt tunnilla ja niistä saatu / annettu palaute
- työskentelyvälineistä huolehtiminen
- ryhmä- ja parityöskentely
- omien tavoitteiden asettaminen
- omasta työskentelystä vastuun ottaminen

Oppilaan työskentelyä seurataan, siitä annetaan palautetta, ja sitä ohjataan tavoitteiden suuntaan.

6.5. Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutenaan, eikä käyttäytyminen tai siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineista saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät tarpeet tulee tarvittaessa kirjata, oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan, jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnissa.

6.5.1. Käyttäytymisen arviointi vuosiluokat 1-6

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Alkuopetusluokilla käyttäytymistä arvioidaan asteikolla säännöllisesti - vaihtelevasti - harvoin

- Noudatan sääntöjä
- Noudatan hyviä tapoja
- Tulen toimeen toisten kanssa

Vuosiluokat 3.-6.

Erinomainen (10) Oppilas

Omaa erinomaiset vuorovaikutustaidot:

- käyttäytyy huomaavaisesti ja ystävällisesti muita kohtaan

- pystyy hillitsemään itsensä myös paineen alaisena.
- on avulias
- on rehellinen
- asennoituu myönteisesti koulutyöhön
- ylläpitää osaltaan työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä
- huolehtii ympäristöstä sekä yhteisistä tehtävistä ja välineistä tunnollisesti ja oma-aloitteisesti
- -noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja säännöllisesti

Kiitettävä (9) Oppilas

Omaa kiitettävät vuorovaikutustaidot:

- käyttäytyy huomaavaisesti ja ystävällisesti muita kohtaan
- on rehellinen
- asennoituu myönteisesti koulutyöhön
- ylläpitää osaltaan työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä
- huolehtii ympäristöstä sekä yhteisistä tehtävistä ja välineistä tunnollisesti ja oma-aloitteisesti
- noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja
- tulee toimeen muiden kanssa

Hyvä (8) Oppilas

Omaa hyvät vuorovaikutustaidot:

- tulee yleensä toimeen muiden kanssa
- on rehellinen
- pyrkii omalta osaltaan työrauhaan
- huolehtii pääsääntöisesti ympäristöistä, yhteisistä tehtävistä ja välineistä
- noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja
- ottaa vastuuta omista toimintaan ja parantaa käytöstään

Tyydyttävä (7) Oppilas

Omaa tyydyttävät vuorovaikutustaidot:

- on toisinaan vaikeuksissa muiden kanssa
- saattaa käyttäytyä vilpillisesti
- häiritsee työrauhaa ajoittain
- suhtautuu toisinaan huolettomasti ympäristöön sekä yhteisiin tehtäviin ja välineisiin
- noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja vaihtelevasti
- ei aina pysty ottamaan vastuuta omista toimistaan

Kohtalainen (6) Oppilas

Omaa kohtalaiset vuorovaikutustaidot:

- on toistuvasti vaikeuksissa muiden kanssa
- käyttäytyy vilpillisesti
- laiminlyö ympäristöä sekä yhteisiä tehtäviä ja välineitä
- häiritsee työrauhaa usein
- suhtautuu välinpitämättömästi sääntöihin ja hyviin tapoihin

Välttävä (5) Oppilas

Omaa välttävät vuorovaikutustaidot:

- ei tule toimeen muiden kanssa
- syyllistyy jatkuvasti rangaistaviin rikkomuksiin
- halveksii ja laiminlyö ympäristöä sekä yhteisiä tehtäviä ja välineitä
- estää muiden työskentelyn
- ei välitä säännöistä eikä hyvistä tavoista

6.5.2. Käyttäytymisen arviointi vuosiluokat 7 - 9

Yläkoulu, vuosiluokat 7-9

Käyttäytyminen arvioidaan siinä vaiheessa, kun opettaja arvioi muutenkin kyseisen oppiaineen kurssin (1vv:t täynnä). Käyttäytymisen arvosana on keskiarvo oppilasta opettaneiden opettajien antamista arvosanoista. Luokanvalvojalla on erityisen painavista syistä (LV:lla on tietoa, joka ei ole ollut muiden käytettävissä) mahdollisuus muuttaa oppilaan käyttäytymisen arvosanaa. Arvosana annetaan käyttäen samaa asteikkoa kuin muussakin numeroarvioinnissa. Päättötodistukseen käyttäytymisestä ei merkitä arviointia.

Käyttäytymisen arvioinnin perusteena ovat koulun kasvatuseriaatteet. Perusasteen tehtävänä on kasvattaa oppilaita niin, että he omalla käyttäytymisellään ja asioistaan huolehtimisella tukevat koko kouluyhteisön toimintaa.

Käyttäytymisen arvioinnissa erityisen tärkeä on huolehtia, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon. Rikkeet, ojentamiset ja kurinpitorangaistukset alentavat arvosanaa.

Oppilas pääsääntöisesti

- osaa ottaa muut huomioon tilanne kohtaisesti ja tuntee velvollisuutensa yhteisön jäsenenä
- = yleiset käyttäytymismallit, kohteliaisuus, vuoron odottaminen
- toimii myönteisesti, aktiivisesti ja yhteistyökykyisesti sekä auttaa ja kannustaa muita
- = auttaa muita, valmis työskentelemään kaikkien kanssa
- noudattaa sääntöjä, ohjeita ja hyviä tapoja
- = yhteiskunnassa sovittujen normien ja sääntöjen noudattaminen sekä koulun järjestyssääntöjen noudattaminen
- kantaa vastuunsa ympäristöstä
- = yhteisestä omaisuudesta ja ympäristöstä huolehtiminen, yleinen siisteys
- toimii rehellisesti ja luotettavasti
- = luottamus, ei valehtelee

Erinomainen (10) Oppilas

käyttäytyy huomaavaisesti ja ystävällisesti muita kohtaan

- on rehellinen
- asennoituu myönteisesti koulutyöhön
- ylläpitää työrauhaa, myönteistä ilmapiiriä ja huomio muut
- huolehtii ympäristöstä sekä yhteisistä tehtävistä ja välineistä tunnollisesti ja oma-aloitteisesti
- noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja

Kiitettävä (9) Oppilas

- tulee toimeen muiden kanssa
- käyttäytyy moitteettomasti ja kohteliaasti
- on rehellinen
- asennoituu myönteisesti koulutyöhön
- ylläpitää työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä
- huolehtii ympäristöstä sekä yhteisistä tehtävistä ja välineistä tunnollisesti ja oma-aloitteisesti
- noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja

Hyvä (8) Oppilas

- tulee yleensä toimeen muiden kanssa
- käyttäytyy yleensä moitteettomasti ja kohteliaasti
- on yleensä rehellinen
- huolehtii omalta osaltaan työrauhasta
- huolehtii pääsääntöisesti ympäristöistä ja yhteisistä tehtävistä ja välineistä
- noudattaa lähes aina sääntöjä ja hyviä tapoja

Tyydyttävä (7) Oppilas

- on toisinaan vaikeuksissa muiden kanssa
- saattaa käyttäytyä vilpillisesti
- häiritsee ajoittain työrauhaa
- suhtautuu toisinaan huolettomasti ympäristöön sekä yhteisiin tehtäviin ja välineisiin
- noudattaa osittain sääntöjä ja hyviä tapoja

Kohtalainen (6) Oppilas

- on toistuvasti vaikeuksissa muiden kanssa
- käyttäytyy vilpillisesti
- laiminlyö ympäristöä sekä yhteisiä tehtäviä ja välineitä
- häiritsee työrauhaa usein
- suhtautuu välinpitämättömästi sääntöihin ja hyviin tapoihin

Välttävä (5) Oppilas

- ei tule toimeen muiden kanssa
- syyllistyy jatkuvasti rangaistaviin rikkomuksiin
- halveksii ja laiminlyö ympäristöä sekä yhteisiä tehtäviä ja välineitä
- estää muiden työskentelyn
- ei välitä säännöistä eikä hyvistä tavoista

6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion¹²⁸.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa hyvissä ajoin lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Ennen päätöstä luokalle jättämisestä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä¹²⁹. Erillisiä näyttöjä voidaan järjestää paikallisessa

¹²⁸ Perusopetusasetus 11 §

¹²⁹ Perusopetusasetus 11 §

opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia.

Jos mahdollisuus erillisiin näyttöihin annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päätyttyä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän opinnot, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat¹³⁰.

6.6.2. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Oppilas voi edetä opinnoissa tavoitekokonaisuuksittain¹³¹.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkakajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Oppilas etenee vuosiluokille 3 ja 7 pääsääntöisesti vasta silloin, kun hän on suorittanut hänelle laaditun suunnitelman mukaiset tavoitekokonaisuudet hyväksytysti. Vuosiluokkien 3–6 ja 7–9 nivelvaiheissa oppilaan osaamista arvioidaan suhteessa valtakunnallisiin arviointikriteereihin. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissaan etenevä oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen. Lukuvuositodistukseen kirjataan kaikki hänelle laadittuun suunnitelmaan kuuluvat opinnot. Hyväksytysti suoritettujen tavoitekokonaisuuksien arvioinnit kirjataan oppiaineittain lukuvuositodistukseen. Kesken olevien tavoitekokonaisuuksien arviointia ei merkitä lukuvuositodistukseen. Todistuksen lisätietoja-kohtaan merkitään, minkä vuosiluokan suorituksista on kyse niissä oppiaineissa, joissa oppilas etenee tavoitekokonaisuuksittain. Lukuvuoden koulutyön päätyttyä oppilas siirtyy opinnoissaan eteenpäin seuraavalle vuosiluokalle.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää vuosiluokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Tavoitekokonaisuuksittain etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemisestä määrätään luvussa 5.4.3.

6.7. Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä¹³². Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntutkimustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous¹³³. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

¹³⁰ Perusopetusasetus 11 §

¹³¹ Perusopetuslaki 20 h §

¹³² Perusopetusasetus 10 §

¹³³ Perusopetuslaki 11 §

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–6 ja 7–9 yhtenäisistä, vähintään kahden vuosiviikkotunnin (2 vvt) laajuisista valinnaisten aineiden oppimääristä annetaan numeroarvosana ja alle kahden vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisten aineiden oppimääristä annetaan hyväksytty- tai hylätty-merkintä.

6.8. Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1. Oppilasarvioinnin keskeiset periaatteet Asikkalan kunnassa

Oppilasta arvioidaan yksilönä

- opettajan tulee ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä sekä huolehtia siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä
- oppimisvaikeudet ja oppilaiden opetuskielentaito tulee ottaa huomioon arviointitilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa
- oppilaiden oppimista, osaamista ja työskentelyä, sekä käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti.

Opintojen aikainen arviointi

- ennen opintojakson alkua oppilaalle selvitetään opiskeltavan aineen tavoitteet ja arviointiperusteet
- yhteisesti sovitaan keinot ja arviointikäytännöt tavoitteiden saavuttamiseksi
- opintojaksojen aikana, ennen lomien alkua opettajilla on mahdollisuus käydä keskustelua oppilaan kanssa (esim. kuukausipalaute)

Laaja-alaista osaamista painotetaan oppilasarvioinnin yhteydessä seuraavasti:

- 3.-4. vuosiluokilla: Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä kehityksen rakentaminen
- 5.-6. vuosiluokilla: Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen, työelämäntaidot ja yrittäjyys

Alakouluissa noudatetaan yhtenäistä työskentelytaitojen ja käyttäytymisen arvosanan kriteerejä.

- oppilaan työskentely arvioidaan osana oppiainetta perustuen työskentelyn tavoitteisiin
- oppilaan käyttäytyminen arvioidaan aina erikseen, eikä sen arvio saa vaikuttaa oppiaineen arvioon

Alakoulujen osalta toteutetaan oppilaskeskustelut kaikilla kouluilla kaksi kertaa kouluvuoden aikana.

- Väliarviointi toteutetaan oppilaskeskusteluna, jolloin on mahdollista antaa tarkempaa sanallista palautetta oppimisen edistymisestä ja laaja-alaisesta osaamisesta.
- Oppilaskeskusteluviikkojen aikana oppilailla on koulua klo 8 -12.

Yhteistyö huoltajien kanssa

- oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto siitä, minkä periaatteiden mukaisesti oppilasta arvioidaan ja miten niitä on sovellettu oppilaan kohdalla.
- oppilaan ja huoltajan tulee saada lukuvuoden aikana riittävästi tietoa siitä, miten oppilaan oppiminen ja osaaminen sekä työskentely ja käyttäytyminen edistyvät suhteessa asetettuihin tavoitteisiin
- oppilaan oppimisen, osaamisen ja työskentelyn tulee aina perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin
- oppilaan osaamisen arvioinnin tulee perustua monipuolisiin näyttöihin – arvosanaa ei muodosteta esimerkiksi yksittäisen kokeen perusteella
- huoltajien tulee tietää hyvissä ajoin, mikäli vuosiluokan tai perusopetuksen oppimäärän tavoitteet ovat oppilaan kohdalla vaarassa jäädä saavuttamatta tuesta huolimatta
- huoltajille tulee selvittää lapsen oppiminen ja siinä edistyminen sekä työskentelytaidot
- onko vaadittavat tavoitteet saavutettu
- onko lapsi ymmärtänyt oleellisen tai tarvitseeko hän lisätukea
- millaisia vahvuuksia lapsella on koulussa
- huoltajan tulee saada riittävästi tietoa lapsensa koulunkäynnistä

Muut tiedottamisen ja arviointipalautteen antamisen muodot ja ajankohdat sekä yhteistyö huoltajien kanssa:

- tiedottaminen huoltajille tapahtuu ensisijaisesti Wilman välityksellä
- vanhempainilta järjestetään vähintään kerran lukuvuoden aikana, lukuvuoden alussa, jolloin luokassa tiedotetaan koulun yhtenäisistä toimintatavoista kouluissa painotetaan positiivisen palautteen antamista.

6.8.2. Perusopetuksen päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on kohdennettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.3. Yhteisten oppiaineiden päättöarviointi

perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntietomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten A1-oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

6.8.4. Yhteisten taito- ja taideaineiden päättöarviointi

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

6.8.5. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat vuosiluokilla 7–9 yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimäärästä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty-hylätty. Päättötodistuksen saamisen edellytyksenä on hyväksytty suoritus kaikista oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvista opinnoista. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa syventävässä valinnaisessa aineessa vuosiluokilla 7–9 osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.

6.8.6. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen

päätyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskeleman kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.8.7. Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan päättöarviointi

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava¹³⁴ oppilas opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän kaikkiin tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Kun oppilas opiskelee rajatun oppimäärän mukaan yhtä tai useampaa oppiainetta, arvioidaan oppilaan osaamista näissä oppiaineissa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli oppimäärä on rajattu, oppilas ei voi saavuttaa välttävää osaamista eli arvosanaa 5 korkeampaa arvosanaa.

Rajattujen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden päättöarvioinnissa annetaan hyväksytystä suorituksesta numeroarvosana 5 tähtimerkinnällä.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

Oppilas saa arvosanan 5* siitä oppiaineesta, jonka oppiaineen oppimäärä on rajoitettu. Ennen 1.8.2025 tehdyt arviointipäätökset pysyvät voimassa.

6.9. Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole terveydellisistä syistä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta¹³⁵. Vapautuksen päätyttyä oppilaan opiskelu järjestetään ja arviointi toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppilas pystyy osoittamaan osaamistaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Jos oppilas on luvottomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä.

¹³⁴ Perusopetuslaki 20 c §

¹³⁵ Perusopetuslaki 35 §

Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle, ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvoinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.¹³⁶

6.11. Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 lukuvuositodistuksiin, erotodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan kaikissa oppiaineissa joko sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa, erotodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan erotodistuksessa sekä välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 4–8 ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–9. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli¹³⁷.

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita on rajattu, osaamisen arviointi tapahtuu suhteessa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Päättötodistukseen merkitään arvosana 5*.

Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

6.11.2. Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko¹³⁸.

¹³⁶ Perusopetusasetus 19 §

¹³⁷ Perusopetusasetus 10 §

¹³⁸ Perusopetusasetus 10 §

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Todistukseen merkitään sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon tai elämänkatsomustiedon opiskeltu oppimäärä merkitään lukuvuositodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää oppilas on opiskellut. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistuksiin.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Tavoitekokonaisuuksittain etenevälle oppilaalle kirjataan kaikki hänelle laadittuun suunnitelmaan kuuluvat opinnot. Hyväksytysti suoritettujen tavoitekokonaisuuksien arvioinnit kirjataan oppiaineittain lukuvuositodistukseen. Kesken olevien opintokokonaisuuksien arviointia ei merkitä lukuvuositodistukseen. Todistuksen lisätietoja-kohtaan merkitään, minkä vuosiluokan suorituksista on kyse niissä oppiaineissa, joissa oppilas etenee tavoitekokonaisuuksittain.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa rajatun oppimäärän mukaan, lisätään sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet rajatun oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla oppilaan mahdollisesta osallistumisesta muuhun järjestettyyn opetukseen tai ohjattuun toimintaan
- 7. ja 8. luokkien lukuvuositodistuksen lisätietoihin maininta oppilaanohjauksesta, mikäli oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3. Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten samoin perustein kuin päättötodistus.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.4. Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana¹³⁹. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositolodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5. Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- merkintä siitä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Uskonnon ja elämäntutkimustiedon opiskeltu oppimäärä merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäntutkimustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää oppilas on opiskellut. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Päättöarvioinnissa arvioitavan oppimäärän laajuudeksi merkitään vuosiluokkien 7–9 opintojen laajuus vuosiviikkotunteina.

Perusopetusta täydentävien saamen kielen, romanikielen ja oppilaan oman äidinkielen opinnoista mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa rajatun oppimäärän mukaan, päättötodistuksessa hyväksytystä suorituksesta annetaan numeroarvosana 5 tähtimerkinnällä. Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet rajatun oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän vuosiluokilla 7–9, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatua päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa¹⁴⁰ tai aikuisten perusopetuksessa.

6.12. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa¹⁴¹. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

¹⁴⁰ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

¹⁴¹ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistukseen merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen¹⁴². Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt¹⁴³ antavat kestävä pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiselle. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin¹⁴⁴. Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevin ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁴⁵. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia¹⁴⁶. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁴⁷. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan¹⁴⁸, ne suunnitellaan¹⁴⁹ ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulunkäynnin tuen tarpeensa tunnistetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

142 Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

143 Perusopetuslaki 20 b §

144 Perusopetuslaki 20 b §

145 Perusopetuslaki 20 b §

146 Perusopetuslaki 20 c §

147 Perusopetuslaki 20 c §

148 Perusopetuslaki 20 d §

149 Perusopetuslaki 20 e §

7.1. Oppimisen edellytyksiä tukevien toimenpiteiden periaatteet ja vastuut

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Rehtorin vastuut

- viestintä koulun sisällä oppimisen tuen muutoksista
- koulun toimintakulttuurin kehittäminen kohti yhteisopettajuutta
- opetusryhmien muodostamista pedagogisin perustein
- lukujärjestykseen liittyvää valmistelua, jotta yhteisopettajuus ja samanaikaisopettajuus varmistuvat,
- koulunkäynninohjaajien ja laaja-alaisen erityisopettajan opetuksen kohdentamista,
- jakotuntien kohdentamista oppimisen tukea tarvitseviin oppilaisiin
- opiskeluhuoltoryhmän konsultoivan tuen mahdollistaminen

Opettajan velvollisuus

- sisältää selkeän oppitunnin rakenteen ja suunnitellut oppitunnit
- koulupäivä sisältää oppilaan kohtaamista ja kuuntelemista
- koulupäivän päätteeksi oppilas saa läksyjä tarvittaessa kaikista oppiaineista. Oppimisen kannalta on tärkeää, että läksyt tarkistetaan.
- oppimista edistää kokeisiin valmistautuminen, kertaustehtävien suorittaminen ja kokeiden läpikäynti)
- luokkahuoneen ärsykeitä pyritään vähentämään.
- opettajalta edellytetään valmiutta yhteissuunnitteluun ja samanaikaisopetukseen

Oppilaan velvollisuutena on

- suorittaa koulutyönsä tunnollisesti
- ottaa tarjottu tuki vastaan

Eriyttäminen luokkahuoneessa

- joustavat ryhmittelyt (perusryhmä, keskiryhmä ja syventävän opetuksen ryhmä)
- erilaiset opetus- ja oppimismenetelmät (yksin, pari ja ryhmä)
- erilaiset opetusmateriaalit
- erilaiset apuvälineet
- vaihtelevat oppimisympäristöt
- oppilaan oppimistyylien tuntemus ja niiden käyttäminen oppilaan oppimisen tueksi
- kotitehtävien eriyttäminen

Lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut

lukuvuosisuunnitelmaan kuvataan ryhmäkohtaiset tukimuodot

Monialainen yhteistyö

- Monialaisen ryhmän kokoonpano päätetään tapauskohtaisesti. Monialaisessa ryhmässä tulee oppilaan, huoltajan ja oppilasta opettavan opettajan lisäksi olla myös kaikki ne keneen mahdolliset opetusjärjestelyt vaikuttavat. Opiskeluhuollon edustajien läsnäoloa arvioidaan tapauskohtaisesti
- Ryhmä ja oppilaskohtaisten tukitoimien valmistelun peruslähtökohtana on keskustelu koulun rehtorin kanssa. Monialaisessa ryhmässä arvioidaan toteutuneita ryhmäkohtaisia tukimuotoja, niiden kestoa ja vaikuttavuutta. Rehtori arvioi eri vaihtoehtoja sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutumista.
- Tukea koskevan päätöksen tekee sivistysjohtaja. Esitys valmistellaan monialaisessa ryhmässä.

Lausuntojen pyytäminen

- Oppilaan tukitoimien arviointi varten ei tarvita erillisiä lausuntoja ellei se ole erityisen painavasta syystä välttämätöntä. Mahdollinen lausunnon tarve käsitellään monialaisessa ryhmässä. Lausuntoa pyydetään terveydenhuollon ammattilaiselta, mikäli oppilas vapautetaan opetuksesta tilapäisesti (4 kk). Pyyntö lausunnon tekemisestä tehdään koulun puolelta.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut

- toteutuneet tukimuodot ja niiden tarve arvioidaan monialaisesti

Perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt

- esiopetuksen piirissä olevien oppilaiden tuen tarve tarkistetaan kevään aikana ennen kouluvuoden alkua

Pienryhmien koko ja muodostaminen

- Erityisluokanopettajan opetuksessa erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta. Erityisluokan enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti. Tilapäinen ylittäminen on mahdollista lukukauden ajan

Pienryhmään siirron kriteerit

- kaikki aikaisemmat tuen muodot tulee olla toteutettu ryhmäkohtaisen suunnitelmallisen tuen muoto
- siirron arvioinnin toteuttaa monialainen ryhmä
- toiminnanohjauksen pulmat: sosiaaliset suhteet, tunnesäätelyt, tarkkaavaisuus tai käyttäytymisen haasteet, toimintakyky
- oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan esim. kielellisiä, lukemiseen, kirjoittamiseen, matematiikkaan tai kielten opiskeluun liittyviä haasteita, ei kielellisiä (motoriset tai hahmottamisen vaikeudet)
- Pienryhmään voi siirtyä lukukauden tai lukuvuoden ajaksi tai yksittäisten oppiaineiden osalta

7.2. Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin¹⁵⁰. Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen taroituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi- ja perusopetuksen toimintaa¹⁵¹. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁵². Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen¹⁵³. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla

150 Perusopetuslaki 20 a §

151 Perusopetuslaki 20 b §

152 Perusopetuslaki 20 b §

153 Perusopetuslaki 20 c §

tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja -asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta¹⁵⁴. Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään¹⁵⁵.

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa¹⁵⁶.

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava¹⁵⁷. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien syntymistä¹⁵⁸. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa kouluyhteisössä. Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko kouluyhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhoito on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhoitopalvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhoitopalveluihin ohjaamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁵⁹.

Opiskeluhuollosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.3. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa¹⁶⁰. Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

¹⁵⁴ Perusopetuslaki 20 f §

¹⁵⁵ Perusopetusasetus 3 §

¹⁵⁶ Perusopetuslaki 20 h §

¹⁵⁷ Perusopetuslaki 20 f § ja Hallintolaki (434/2003) 45 §

¹⁵⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 §

¹⁵⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §

¹⁶⁰ Perusopetuslaki 20 b §

luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa¹⁶¹.

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä¹⁶² tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

7.3.1. Kun oppilaalla havaitaan mahdollinen tuen tarve

Oppilaalla havaitaan mahdollinen tuen tarve

- Arvioidaan tuen tarve ja jo käytössä olevien tukitoimien riittävyys
- Suunnitellaan tarvittava tuki
- Tehdään tarvittaessa tukea koskeva esitys päätöksen tekoa varten
- Tarkennetaan suunnitelmaa
- Toteutetaan tukitoimet
- Arvioidaan tuen riittävyyttä ja vaikuttavuutta

Jos tuki ei edelleen ole riittävää niin

- Siirtymä oppimisen tuen järjestelyihin
- Tarve muulle kuin perusopetuslain mukaiselle tuelle esim opiskeluhuollon palvelut

7.4. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopetus, opettajan antama opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä¹⁶³. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden¹⁶⁴.

¹⁶¹ Perusopetuslaki 21 §

¹⁶² Perusopetuslaki 20 b §

¹⁶³ Perusopetuslaki 20 b §

¹⁶⁴ Perusopetuslaki 20 b §

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä¹⁶⁵. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä¹⁶⁶. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

7.4.1. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen kuvaus

Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat

- tukiopetus, jota voidaan antaa oppituntien aikana, myös opetuskielen tukiopetus
- samanaikaisopettajuus, jossa opetusryhmät muodostetaan joustavasti
- yhteisopettajuus
- opetuksen eriyttäminen kaikille oppilaille
- erityisopettajan antama tuki muun opetusryhmän mukana annettavaa opetusta, tilapäistä ja opetusryhmän tarpeisiin pohjautuvaa. Voidaan toteuttaa yhteisopettajuuden avulla tai joustavasti pienryhmässä
- ryhmäkohtainen avustaja

Ryhmäkohtainen tuli suunnitellaan kouluvuoden alussa. Tukimuodot kuvataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Oppilaalla on ensisijainen oikeus ryhmäkohtaiseen tukeen. Kyseisiä tukimuotoja ei kirjata, mutta niiden toteutumista seurataan.

Opiskeluhoito

7.4.2. Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais- ja

¹⁶⁵ Perusopetuslaki 20 b §

¹⁶⁶ Perusopetuslaki 20 b §

yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.4.2.1. Yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus

tukiopetuksen toteuttaminen suunnitellaan kouluvuoden alussa

Tukiopetusta järjestetään kaikissa oppiaineissa ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteissa. Keskittyy erityisesti vaikeisiin asioihin ja oppimisstrategioihin

Tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, henkilökohtaisena ohjauksena tai pienemmissä ryhmissä ja oppituntien ulkopuolella. Opetusta antaa opetusryhmästä vastuussa oleva luokanopettaja tai aineopettaja, myös muu opettaja.

Tukiopetuksen muotona voidaan käyttää yhteisopettajuutta ja samanaikaisopettajuutta.

7.4.3. Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävästi opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.4.3.1. Opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus

- suunnitellaan toteutus kouluvuoden alussa
- keskitetään oppiaineen käsitteisiin ja vaikeisiin sanoihin
- oppituntien aikana (opetustilassa tai pienryhmissä) ensisijaisessa vastuussa luokanopettaja tai aineopettaja, yhteisopettajuus

7.4.4. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

7.4.4.1. Erityisopettajan antama opetus

Erityisopettajan antama opettaja

- Erityisopettajan antama ryhmäkohtainen tukimuoto suunnitellaan ennakoon yhdessä luokkaa/opetusryhmää/opetusryhmiä opettavien opettajien kanssa
- Opetus voi kohdentua useampaan oppilaaseen
- Opetus voidaan toteuttaa yhteisopettajuuden avulla tai joustavasti pienryhmässä
- Erityisopettajan tehtävänä on antaa konsultaatiota tarvittaessa

7.4.4.2. Laaja-alaisen erityisopettajan vuosikello alakoulut

Alakoulut

Elokuu

1. Alkutestaukset 1. vuosiluokka alkukartoitus
2. Esiopetusoppilaiden tuki
3. Vanhempainilta
4. Uusien opettajien opastus

Syyskuu

1. Alkutestaukset jatkuvat Lukimat-testaus 2. lk
2. Koonnit luokanopettajille
3. Pedagogisten asiakirjojen tarkistaminen ennen 20.9.

Lokakuu

1. Esiopetuksen oppilaat
2. Kevään vuosikello nivelvaiheiden osalta

Tammikuu

1. oppilaskeskustelut

Helmikuu

- 1.testaukset alkavat

Maaliskuu

- 1.Allutestit mitkä vuosiluokat
- 2.Koonnit luokanopettajille

Huhti-toukokuu

- 1.Nivelvaihe neuvottelut
- 2.Siirtopalaverit
- 3.Laaja-alaisen opettajan resurssin suuntaaminen

7.4.4.3. Laaja-alaisen erityisopettajan vuosikello, yläkoulu

Elokuu

- Tiimityön käynnistäminen 7.luokkalaisten osalta (samanaikais- ja yhteisopettajuus, tukiovetus)
- Aineenopettajien kanssa jakson/lukuvuoden aikaisten tukitoimien yhteissuunnittelu (EN, RU, MA, AI)
- 1.jakson lukujärjestyksen laadinta oppilaiden tukimuodot (ryhmä- ja oppilaskoht.) huomioiden (Oppilaspalaverien käynnistäminen)

Syyskuu

2. jakson lukujärjestyksen laadinta oppilaiden tukimuodot (ryhmä- ja oppilaskoht.) huomioiden
- Aineenopettajien kanssa jakson/lukuvuoden aikaisten tukitoimien yhteissuunnittelu (EN, RU, MA, AI)

Marraskuu

3. jakson lukujärjestyksen laadinta oppilaiden tukimuodot (ryhmä- ja oppilaskoht.) huomioiden
- Aineenopettajien kanssa jakson/lukuvuoden aikaisten tukitoimien yhteissuunnittelu (EN, RU, MA, AI)

Joulukuu

- 9.luokkalaisten lukemisen ja kirjoittamisen testit ja lausunnot

Tammikuu

- HARVA –lausunnot (yhteishaku)

Helmikuu

- 7.luokkalaisten lukemisen ja kirjoittamisen testit ja lausunnot
  4. jakson lukujärjestyksen laadinta oppilaiden tukimuodot (ryhmä- ja oppilaskoht.) huomioiden
- Aineenopettajien kanssa jakson/lukuvuoden aikaisten tukitoimien yhteissuunnittelu (EN, RU, MA, AI)

Maaliskuu

- Nivelvaihe neuvottelut

Huhti-toukokuu

- Lukuvuoden aikaisen työn arviointi ja tulevan lukuvuoden suunnittelu

5. jakson lukujärjestyksen laadinta oppilaiden tukimuodot (ryhmä- ja oppilaskoht.) huomioiden
Siirtoneuvottelut

7.5. Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia¹⁶⁷. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁶⁸. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä.

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös¹⁶⁹.

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti¹⁷⁰. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.¹⁷¹ Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

7.5.1. Oppilaskohtainen tuki

Oppilaskohtaiset tukitoimet

Ennen kuin oppilaskohtaisiin tukitoimiin voidaan siirtyä, arvioidaan ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyttä esim. tukiovetusten määrää. Arvioinnissa tarkistetaan oppilaan oppimisen tuloksia. Millä eri tavoin oppilas on voinut osoittaa osaamistaan.

Oppilas etenee edelleen yleisen oppimäärän mukaisesti. Vaikka oppilas siirtyy oppilaskohtaisiin tukitoimiin, voidaan hänelle antaa edelleen ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Tukitoimet tulee suunnitella niin, ettei oppilas kuormitu liikaa. Arviointia tulee tehdä vähintään kerran lukuvuoden aikana. Oppilaskohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan ainoastaan opetuksen järjestämistä, ei oppiaineen rajaamista tai koulupäivän lyhentämistä.

¹⁶⁷ Perusopetuslaki 20 c §

¹⁶⁸ Perusopetuslaki 20 c § ja Perusopetuslaki 31 §

¹⁶⁹ Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

¹⁷⁰ Perusopetuslaki 20 c §

¹⁷¹ Perusopetuslaki 6 § ja 28 §

Oppilaskohtaisten tukitoimien valmistelun peruslähtökohtana on keskustelu koulun rehtorin kanssa. Rehtori arvioi eri vaihtoehtoja sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutumista.

7.5.2. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan¹⁷². Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskeluteknikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹⁷³. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin¹⁷⁴.

Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukipalveluista¹⁷⁵ sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.¹⁷⁶

7.5.2.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Arvioinnissa hyödynnetään oppilaan tuottamia testi- ja oppimistuloksia. Erillisiä koulupsykologin suorittamia lausuntoja ei erikseen tarvita, ettei kyseessä ole laajempi oppimisen tukeen liittyvä tarve. Tarve määritellään monialaisessa ryhmässä. .

Oppilaskohtaisten tukitoimien valmistelun peruslähtökohtana on keskustelu koulun rehtorin kanssa. Rehtori arvioi eri vaihtoehtoja sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutumista.

Opiskeluhuolto

Opiskeluhuollon tukea voidaan hyödynnetään oppimisen tuen suunnittelussa ja opettajien konsultoinnissa. Kun ryhmäkohtaisia tukitoimia arvioidaan, tehdään se monialaisesti. Oppilaan hyvinvointiin liittyvät seikat (sosiaalinen hyvinvointi, psyykkinen terveys tai fyysiselle terveys) heijastuvat myös oppimistuloksiin

¹⁷² Perusopetuslaki 20 d §

¹⁷³ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁷⁴ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁷⁵ Perusopetuslaki 39 §

¹⁷⁶ Perusopetuslaki 4 a §

7.5.3. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa.¹⁷⁷ Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitetusta oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta-alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.¹⁷⁸ Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja.¹⁷⁹

7.5.4. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista¹⁸⁰. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta¹⁸¹. Perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20 i §:n perusteella¹⁸². Hallintopäätös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskeva suunnitelman mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa¹⁸³.

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla

¹⁷⁷ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁷⁸ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁷⁹ Perusopetuslaki 40 §

¹⁸⁰ Perusopetuslaki 20 f §

¹⁸¹ Perusopetuslaki 20 f §

¹⁸² Perusopetuslaki 20 f §, perusopetuslaki (l) 20 i § voimaan 1.8.2026

¹⁸³ Hallintolaki 34 § ja 35 §

olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta¹⁸⁴.

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä¹⁸⁵.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta¹⁸⁶.

7.5.4.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena¹⁸⁷.

7.5.4.1.1. Opetuksen järjestämisen kuvaus

Osittain pienryhmässä toteutettava opetus tarkoittaa, että oppilaan opetuspaikka on tavallisessa luokassa, mutta hän saa osan joidenkin oppiaineiden opetuksesta erityisopettajan pienryhmässä.

Oppilas opiskelee oppiaineen tunneista alle puolet erityisopettajan pienryhmässä. Päävastuu oppilaan opetuksesta kaikkien oppiaineiden osalta on luokan- tai aineenopettajalla.

7.5.4.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai

¹⁸⁴ Perusopetuslaki 20 f §

¹⁸⁵ Hallintolaki 35 §

¹⁸⁶ Perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

¹⁸⁷ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena¹⁸⁸.

Eritysopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena¹⁸⁹. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

7.5.4.2.1. Opetuksen järjestämisen kuvaus

Kokoaikainen pienryhmäopetus tarkoittaa, että yksi tai useampi oppiaine oppilaan lukujärjestyksessä opiskellaan enemmän kuin puolet tai kokonaan erityisopettajan tai erityisluokanopettajan pienryhmässä. Muut oppiaineet oppilas opiskelee tavallisessa ryhmässä.

Oppilas opiskelee yhden tai useamman oppiaineen oppitunneista yli puolet (tai kaikki tunninit) erityisopettajan tai erityisluokanopettajan pienryhmässä. Oppilaan opetuksesta vastaa luokan- tai aineenopettaja sekä erityisopettaja/erityisluokanopettaja pienryhmässä opiskeltavien oppiaineiden osalta

Laaja-alainen erityisopettaja voi opettaa oppilasta, jolla oppiaineen tavoitteet ja sisällöt on rajattu, kun hän pitää opetusta alle 50 % ko oppiaineen oppitunneista.

7.5.4.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa¹⁹⁰. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa¹⁹¹.

Eritysluokanopettajan antama opetus erityisluokassa ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti¹⁹².

7.5.4.3.1. Pienryhmään siirron kriteerit

Oppilaan opetus järjestetään kokoaikaisesti erityisluokassa, ja opetuksesta vastuu on erityisluokanopettajalla. Kokoaikaiseen erityisluokkaopetukseen voi liittyä pedagogisia järjestelyjä, joissa oppilasta opettaa toisessa ryhmässä luokan- tai aineenopettaja

Eritysluokkaopetus tarkoittaa kaikkia oppiaineita tai toiminta-alueita koskevaa pääsääntöisesti kokoaikaista opetusta erityisluokassa. Oppilas voi osallistua jonkun tai joidenkin oppiaineiden

¹⁸⁸ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

¹⁸⁹ Perusopetuslaki 20 g §

¹⁹⁰ Perusopetuslaki 20 g §

¹⁹¹ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

¹⁹² Perusopetuslaki 20 g §

opetukseen yleisopetuksen opetusryhmän oppitunneille pedagogisena järjestelynä edellytystensä mukaan.

Pienryhmään siirron kriteerit

- kaikki aikaisemmat tuen muodot tulee olla toteutettu
- moniammatillinen ryhmä (toiminnanohjauksen pulmat)
- toiminnanohjauksen pulmat: sosiaaliset suhteet, tunnesäätelyt, tarkkaavaisuus tai käyttäytymisen haasteet, toimintakyky
- Oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan esim. kielellisiä, lukemiseen, kirjoittamiseen, matematiikkaan tai kielten opiskeluun liittyviä haasteita, ei kielellisiä (motoriset tai hahmottamisen vaikeudet)

Pienryhmään voi siirtyä lukukauden tai lukuvuoden ajaksi tai yksittäisten oppiaineiden osalta

7.5.4.4. Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista¹⁹³. Tulkitsemispalvelut ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.5.4.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokkakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti¹⁹⁴.

Avustajapalveluiden käyttäminen ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös¹⁹⁵.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.5.4.5.1. Koulunkäynninohjaajien palveluiden järjestäminen

Oppilaan avustamispalvelut toteutetaan

¹⁹³ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

¹⁹⁴ Perusopetuslaki 31 § ja Perusopetuslaki 3 §

¹⁹⁵ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

1) Luokkakohthaisten avustajapalvelujen avulla

- luokkakohthaisia avustajia on pienryhmissä

2) Henkilökohtainen avustajapalvelu

- oppilaan tarve henkilökohtaiseen avustajapalveluun määritellään moniammatillisesti.
- tarve voi perustua fyysisen toimintakyvyn heikkenemiseen tai oppilaan epäsosiaaliseen käyttäytymiseen

Erillisiä lausuntoja ei pyydetä, kun avustajan tarve perustuu pedagogisiin ratkaisuihin.

7.5.4.6. Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohthaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet¹⁹⁶, joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä-, koulu- tai luokkakohteisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitettut ja siten opetusvälineisiin rinnastettavat apuvälineet voidaan tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohteisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti¹⁹⁷.

Oppilaskohthaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä¹⁹⁸, ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä¹⁹⁹.

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohteisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.6. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

Oppilaan oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen arvioidaan aina monialaisesti. Monialaisessa tapaamisessa arvioidaan oppilaan saama aikaisempi tuki, sen kesto ja vaikuttavuus. Monialaisen ryhmän kutsuu koolle oppilasta opettava opettaja. Ryhmän kokoonpano määritellään tapauskohtaisesti. Paikalla tulee olla ne henkilöt keneen mahdollinen muutos vaikuttaa. Ennen tapaamista opettaja konsultoi koulun rehtoria ja tarvittaessa opiskeluhoollon henkilöstöä.

Opiskeluhoolto

¹⁹⁶ Perusopetuslaki 31 §

¹⁹⁷ Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)

¹⁹⁸ Perusopetuslaki 20 c §

¹⁹⁹ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

Opiskeluhuollon tukea voidaan hyödynnetään oppimisen tuen suunnittelussa ja opettajien konsultoinnissa. Kun ryhmäkohtaisia tukitoimia arvioidaan, tehdään se monialaisesti. Oppilaan hyvinvointiin liittyvät seikat (sosiaalinen hyvinvointi, psyykkinen terveys tai fyysiselle terveys) heijastuvat myös oppimistuloksiin

7.6.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa²⁰⁰. Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskeluteknikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²⁰¹. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²⁰². Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²⁰³.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa²⁰⁴.

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja

200 Perusopetuslaki 20 h §

201 Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

202 Perusopetuslaki 20 f §

203 Hallintolaki 23 §

204 Hallintolaki 7 luku

periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päättötodistukseen merkitään arvosana 5*.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²⁰⁵

7.6.1.1. Käytäntö oppiaineen rajaamisen osalta

Tavoitteiden rajaaminen voidaan tehdä vain sellaisen oppilaan kohdalla silloin, kun ryhmä- ja oppilaskohtaiset tukitoimet (pienryhmäopetus ja laaja-alaisen erityisopettajan tuki) eivät ole riittäviä

?

Oppimäärää voidaan rajata vasta kun kun arviointikriteereistä huolimatta oppilas ei saavuta arvosanoja viisi (5). Tämän lisäksi oppilas on saanut opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa

Oppimäärää ei voi rajata seuraavissa tilanteissa

- oppilaan motivaation puute,
- poissaolot,
- puutteellinen opiskeluteknikka ja käyttäytymisellä
- kielen osaaminen (esim. maahanmuuttajat)

Monialaisessa ryhmässä tarkistetaan toteutetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet sekä tehdään suunnitelma oppimäärän rajaamisesta. Huoltajaa ohjataan tekemään esitys oppilaan oppimäärän rajaamisesta sivistysjohtajalle. Sivistysjohtaja tekee asiasta hallinnollisen päätöksen.

Huom! Oppimäärän rajaamista voidaan käyttää myös silloin jos oppilaan koulupäivää lyhennetään ja häneltä jää tietyt oppiaineet suorittamatta.

Oppiaineen arviointi

- sanallinen arvointi*
- päättötodistukseen arvosana 5*
- Huom! 1.8.2025 annetut arvosanat säilyvät eli niitä ei tule muuttaa uutta lainsäädäntöä vastaavaksi.

Oppilas voi jäädä luokalle, mikäli hän ei saavuta asetettuja tavoitteita.

7.6.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä²⁰⁶. Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia,

²⁰⁵ Perusopetuslaki 20 e §

²⁰⁶ Perusopetuslaki 20 h §

20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²⁰⁷. Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetyistä perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²⁰⁸. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²⁰⁹.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella²¹⁰.

7.6.2.1. Käytäntö oppilaan tilapäisen vapauttamisen osalta

Tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä (4 kk)

- perustuu terveydellisiin syihin vamma, sairaus tai toimintakyky, tarvitaan lausunto erikoissairaanhoidosta tai terveydenhuollon asiantuntijalta
- voi kestää enintään 4 kk
- hallinnollisen päätöksen tekee sivistysjohtaja. Päätös tulee jokaisen oppiaineen osalta erikseen

7.6.3. Eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Oppilas etenee erilaajuisin tavoitekokonaisuuksin perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaisesti, tavoitekokonaisuudet määritellään vuosiluokille 1-2, 3-6 ja 7-9

Edetään vasta kun pääsääntöisesti tavoitteet ja sisällöt on suoritettu

Tuen tarpeen arvioi oppilasta opettava opettaja. Tärkeää on kuulla oppilaan ja huoltajan näkemystä asiassa. Tuen tarvetta arvioidaan monialaisesti. Arvioinnissa hyödynnetään oppilaan tuottamia testi- ja oppimistuloksia. Erillisiä koulupsykologin suorittamia lausuntoja ei erikseen tarvita, ettei kyseessä ole laajempi oppimisen tukeen liittyvä tarve. Tarve määritellään monialaisessa ryhmässä.

Monialaisessa ryhmässä tarkistetaan toteutetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet sekä tehdään suunnitelma opintojen etenemisestä tavoitekokonaisuuksittain. Huoltajaa ohjataan tekemään esitys sivistysjohtajalle. Sivistysjohtaja tekee asiasta hallinnollisen päätöksen.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemistä voidaan hyödyntää valmistavassa opetuksessa ja sen jälkeen.

7.6.4. Opetuksen järjestäminen pysyvästi toisin tehdään POL 18 § nojalla

7.6.4.1. Käytäntö opetuksen järjestämiseen pysyvästi toisin

- Perustuu terveydelliseen syyhyn.

207 Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

208 Perusopetuslaki 20 f §

209 Hallintolaki 23 §

210 Perusopetuslaki 20 i §

- Hakemuksen tekee huoltaja.
- Hakemus käsitellään moniammatillisesti.
- Hallinnollisen päätöksen tekee sivistysjohtaja.
- Oppilas ei saa ko. oppiaineesta päättöarvosanaa

7.6.5. Opetus toiminta-alueittain

Toiminta-alueittain opetus koskee esim. varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita

Oppilas arvioidaan sanallisesti

7.7. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

7.7.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös²¹¹. Tukitoimet voivat sisältää oppilaskohtaisia tukitoimia tai poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla²¹².

Tukitoimien tarpeen arviointi on tehtävä silloin, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella toiminta-alueittain oppiainejakaisen opetussuunnitelman sijaan²¹³. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun²¹⁴. Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta-alueittain vai oppiaineittain²¹⁵.

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset tai oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja seuranta.²¹⁶ Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa

²¹¹ Perusopetuslaki 20 i §

²¹² Perusopetuslaki 4 a luku

²¹³ Perusopetuslaki 20 d §

²¹⁴ Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017)

²¹⁵ Perusopetuslaki 20 i §

²¹⁶ Perusopetuslaki 20 e §

kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä tilapäisestä vapauttamisesta²¹⁷. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²¹⁸.

Jos oppilas on terveydellisistä syistä estynyt osallistumasta opetukseen, perusopetuksen oppimäärän tai sisältöjen rajaaminen ei ole välttämätöntä. Jos on tarpeen poiketa opetussuunnitelman sisällöistä ja tavoitteista lyhytaikaisesti, oppilaalla on oikeus siihen kyetessään osoittaa osaamistaan monipuolisesti, ja siihen tulee tarjota riittävästi tilaisuuksia. Oppilas voi osoittaa osaamistaan myös erityisessä tutkinnossa²¹⁹.

Oppilaan perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Muina järjestelyinä voidaan käyttää esimerkiksi tavoitekokonaisuuksittain etenemistä. Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, on oikeus kaikkiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tukitoimet järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Moniammatillista ja -alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja -amatillinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²²⁰

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

7.7.2. Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.²²¹

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Perusopetuslain 20 i § tulee voimaan 1.8.2026. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. Ne erityisen tuen päätökset, jotka sisältävät myös päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta, voidaan päivittää uuden lainsäädännön mukaisiksi 1.8.2026 alkaen²²².

217 Perusopetuslaki 20 f §

218 Hallintolaki 23 §

219 Perusopetuslaki 38 §

220 Perusopetuslaki 20 e §

221 Oppivelvollisuuslaki 2 §

222 Perusopetuslaki 20 i §

7.8. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa²²³. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

Asikkalan kunnassa toimitaan seudullisen linjauksen mukaisesti.

7.9. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle²²⁴. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

²²³ Perusopetuslaki 4 a §

²²⁴ Oppivelvollisuuslaki 23 §

8. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti²²⁵ opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto ilmaisua opiskeluhoolto, oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta ilmaisua oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia²²⁶.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan²²⁷ oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilaalla on oikeus²²⁸ saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus²²⁹.

Opiskeluhoolto toteutetaan²³⁰ opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi oppilailla on oikeus²³¹ opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna²³², jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

8.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

8.1.1. Opiskeluhoolto Asikkalan kunnassa

Siltamalli

Koulunkäynti on kuin silta, jolla pääsääntöisesti kulkevat oppilas, opettaja ja vanhemmat. Tarvittaessa mukaan sillalle kutsutaan muita toimijoita (erityisopettaja, rehtori, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, sosiaalityöntekijä, alaikäisten mielenterveystiimi tmv.), jotta voidaan pienentää havaittuja riskejä, hallita vaikeuksia ja tukea sitä, että oppilas pysyy sillalla.

Periaate 1.

- Opiskeluhoolto kuuluu kaikille koulussa toimiville henkilöille: opettajille, ohjaajille, rehtorille, siivoojille, keittiön henkilökunnalle, kiinteistönhoitajille ja oppilashuollon toimijoille. (Miten toimin arjessa, jotta välitän hyvää muille?)
- Arjen tuki on olennaisin osa kokonaisuutta. Kodin ja koulun yhteistyö on kaiken pohja ja jatkuvasti keskiössä!

Periaate 2.

225 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

226 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (377/2022)

227 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

228 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

229 YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

230 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

231 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

232 Terveystieteiden tutkimuskeskus 15 a § (378/2022) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

Kun oppilaasta tulee huoli, mukaan työskentelyyn kutsutaan joko lapsen itsensä, vanhempien tai koulun henkilökunnan toimesta muita toimijoita tarpeen mukaan. Tuen tarvetta ja oikeaa palvelua voidaan arvioida konsultoimalla toimijoita anonyymisti ja monialaisen palaverin keinoin.

- Myös muut yhteistyötahot kannattaa muistaa (Arjen tuen palvelut, Lapsiperhepalvelut, Lastensuojelu, Terveystieteiden toimijat, jne)
- Tukitoimia kuljetetaan kokonaisprosessissa mukana niin kauan kuin tarvetta on.

Periaate 3.

Yhteisissä palavereissa sovitaan, kuka tekee mitäkin.

- Jokaiselle on prosessin aikana oma vastuualueensa, jotka kuitenkin muodostavat kokonaisuuden. Tämän takia on tärkeää järjestää sovituin aikavälein yhteispalavereita, joissa arvioidaan tukitoimien vaikutuksia, suunnitellaan jatkotukia, jaetaan vastuualueet (mistä vastuun kantaa lapsi itse, perhe, koulu, muut tahot?) ja sovitaan, milloin oppilaan tilannetta arvioidaan yhdessä seuraavan kerran.
- arjen kohtaaminen, läsnäolo kouluissa
- yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskeluhoito, jossa koulu, opetusryhmä ja oppilas itse saavat tarvitsemansa tuen
- lapsen ja nuorten tuen tarpeen arviointi monialaisesti
- yhteistyömuotojen rakentaminen kunnan sisälle
- opiskeluhoitojen henkilöstön näkyvyys ja tunnettavuus
- ennakoitavuus ja tahto etsiä erilaisia ratkaisuja

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin vuosikello

Asikkalan kuntaan on laadittu lasten ja nuorten hyvinvoinnin vuosikello, joka kattaa kaikki palvelualueet

Opiskeluhoitojen henkilöstö

Rehtori/apulaisrehtori vastaa koulun opiskeluhoitoista ja koulukohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman päivittämisestä vuosittain. Hän johtaa koulukohtaisen opiskeluhoitoryhmän toimintaa.

Koulun koko henkilökunta vastaa koko koulun hyvinvoinnista ja turvallisuudesta.

Luokanopettaja/luokanvalvoja/aineenopettaja vastaa yhteistyössä koulun muiden opiskeluhoitojen toimijoiden kanssa oman luokkansa/ oppilaiden yksilökohtaisen opiskeluhoitojen toteutumisesta.

Aineenopettaja vastaa yhteistyössä koulun muiden opettajien ja opiskeluhoitojen toimijoiden kanssa oppilaiden opiskelun tukemisesta. Erityisen tuen koordinaattori toimii asiantuntijan roolissa silloin, kun mietitään oppilaan oppimisessa tarvittavaa erityistä tukea. Hän osallistuu pienryhmissä ja erityisluokissa opiskelevien lasten kanssa käytäviin oppilasneuvotteluihin. Tämän lisäksi hän auttaa, kun mietitään yleisopetuksen ryhmissä opiskelevien oppilaiden oppimisen tarvetta eri oppiaineissa ja kun mietitään pienryhmiin siirtymistä.

Koulukuraattori

Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä ja edustaa sosiaalityön asiantuntemusta kouluyhteisössä. Koulukuraattoripalvelulla tuetaan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Lisäksi työllä edistetään koko kouluyhteisön hyvinvointia ja yhteistyötä oppilaiden perheiden ja läheisten kanssa.

Koulukuraattorin työhön kuuluu

- lapsen/nuoren tuen, hoidon ja tutkimuksen tarpeen arviointi ja suunnittelu
- lapsen/nuoren kokonaisvaltainen toimintakyvyn, kasvun ja kehityksen tukeminen
- perhekohtainen työ ja vanhemmuuden tukeminen
- moniammatillinen yhteistyö lapsen/nuoren asioissa

- yhteisötason työ (ryhmä-, luokka- ja koulukohtainen hyvinvointityö)
- opetus- ja opiskeluhuollon henkilöstön konsultointi
- koulun opiskeluhuollolliseen suunnittelu- ja kehittämistyöhön osallistuminen

Koulupsykologi

Koulupsykologi on laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Koulupsykologin työn tavoitteena on oppilaan oppimisen ja terveen psyykkisen kehityksen tukeminen sekä koulunkäyntiin liittyvien psykososiaalisten toimintaedellytysten turvaaminen. Koulupsykologi työskentelee yhteistyössä oppilaan sekä hänen vanhempien ja opettajien kanssa. Koulupsykologi toimii yhteistyössä myös muiden oppilasta kasvattavien ja hoitavien henkilöiden, kouluyhteisön sekä koulutoimen, sosiaali- ja terveystieteiden ja tarvittaessa muiden viranomaisten kanssa.

- Psykologi tekee luokkahavaintoja ja hän voi suunnitella tukitoimia koko luokalle yhteistyössä opettajan kanssa. Yksittäisen oppilaan havainnointiin tarvitaan huoltajan lupa. Tarvittaessa koulupsykologi voi tehdä myös ohjausta eteenpäin yhteistyössä huoltajien kanssa.
- Koulupsykologin tutkimuksiin hakeudutaan, jos oppilaalla on huomattavia oppimiseen liittyviä haasteita ja koulun muut tukitoimet on jo kokeiltu. Koulupsykologin tutkimuksissa arvioidaan lapsen/nuoren kognitiivista kehitystä, kuten päättely- ja ongelmanratkaisukykyä, ajattelu- ja muistitoimintoja, kielellistä kehitystä, havaintotoimintoja, sensomotorisia taitoja, tarkkaavuutta ja toiminnanohjausta.
- Koulupsykologi voi osallistua myös oppilaan tunne-elämään ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvien pulmien selvittämiseen.

Koulupsykologin tutkimuksiin hakeudutaan läheteellä, joka tehdään yhteistyössä oppilaan, huoltajan, opettajan ja koulupsykologin kanssa. Kun tutkimusten aloittamisesta on sovittu, pidetään aloituspalaveri, jossa ovat läsnä huoltajat, oppilas ja oppilashuollon monialainen työryhmä. Tällöin tehdään kirjallinen suunnitelma, jossa kuvataan tutkimuksen tavoitteet ja aikataulu. Lisäksi kerätään läsnäolijoilta tutkimuksen kannalta tärkeitä esitietoja, huoltajilta lupa asiakirjojen tilaamiseen ja sovitaan, täytetäänkö ennen varsinaista tutkimusta esimerkiksi kyselylomakkeita lapsen/nuoren kehitykseen liittyen. Tällöin sovitaan myös keille/mille tahoille tutkimusyhteenveto (psykologin lausunto) toimitetaan. Tutkimusten jälkeen annetaan palaute tutkimustuloksista ensin huoltajille ja oppilaalle ja sitten pidetään palautekeskustelu huoltajien, oppilaan ja opiskeluhuollon monialaisen työryhmän kanssa, jolloin suunnitellaan tarvittavat jatkotoimet. Tutkimusten perusteella psykologi voi suositella kontaktia perheneuvolaan, puhe/toimintaterapeutin arvioon tai ohjata lääkärin vastaanotolle. Lääkäri tekee tarvittaessa lähetteen erikoissairaanhoidon.

Kouluterveydenhoitaja

Kouluterveydenhoitaja on kouluyhteisön terveyden edistämisen asiantuntija. Hän vastaa hoitotyön asiantuntijana kouluterveydenhuollosta ja toimii lääkärin työparina. Kouluterveydenhoitajan työtä säätelee terveydenhuollon lainsäädäntö. Yhteisöön kohdistuva työ sisältää mm. kouluyhteisön hyvinvointityöhön osallistumista, oppilaiden ja kouluyhteisön turvallisuuden edistämistä, koulun kriisityöhön osallistumista sekä kouluympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisyys- ja turvallisuuden tarkastuksiin osallistumista.

Yhteisöön kohdistuvaa työtä on myös kouluterveydenhuollon palveluista ja käytännöistä tiedottaminen oppilaille, vanhemmille, opettajille ja muille yhteistyötahoille. Terveystiedon opetuksen suunnitteluun osallistutaan opetushenkilöstön kanssa. Terveystiedon yksilöön kohdistuvaa työtä on oppilaiden hyvinvoinnin ja terveyden sekä oppimisen edistäminen, tukeminen, kasvun ja kehityksen seuraaminen, määräaikaisten terveystarkastusten järjestäminen ja tekeminen sekä tarvittaessa tarkastuksista poissaolien syiden selvittäminen ja tuen arviointi. Terveystiedonhoitaja huolehtii seulontatutkimuksista sekä vastaa rokotustoiminnasta ja terveysneuvonnasta.

Oppilaskohtainen työ tapahtuu yhteistyössä vanhempien ja opettajien kanssa.

Työn keskeistä sisältöä on sairauksien ennaltaehkäisy ja omahoitoon opastaminen, mutta myös oppilaan sairauden hoidon tukeminen sekä osallistuminen koulupäivänaikaisen hoidon

ja tuen järjestämisen suunnitelman laatimiseen koulussa mm. verkosto-, kuntoutus-, hoito- ym. kokouksiin osallistuminen yksittäisen oppilaan asioissa. Terveystyöntekijä osallistuu ongelmien selvittelyyn yhdessä oppilaiden kanssa ja tekee oppilaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti yhteistyötä muiden opiskeluhoitotoimijoiden kanssa.

Terveystyöntekijä on osaltaan vastuussa ensiavusta ja siihen liittyvästä hoitotyöstä koulussa. Terveystyöntekijän yhteistyöhön ja kehittämiseen liittyvä työ on opiskeluhoitotyötä sekä konsultaation tarjoaminen opettajille ja muulle opiskeluhoitohenkilöstölle lapsen ja nuoren terveydentilan ja kehitysvaiheen merkityksestä koulussa suoriutumiseen.

Lisäksi terveystyöntekijä osallistuu kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseen ja edistämiseen.

Muut oppilaan koulunkäynnin tukemiseen osallistuvat tahot koulussa

Koulussa voi työskennellä määräaikaaisesti erilaisia hanketyöntekijöitä tai esim. nuorisotyöntekijöiden työstä osa voi tapahtua koulun tiloissa. Koulunuorisotyöntekijä ja/tai -valmentaja ja/tai kouluPT osallistuu myös yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön ja toimii yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän jäsenenä.

Koulunuorisotyöntekijä tekee hyvinvointia edistävää työtä yhteisöllisen työn ohella myös mahdollisesti tarvittaessa ryhmä- ja yksilötasolla. Opiskeluhoitotyössä varmistetaan, että työn- ja vastuunjako eri toimijoiden kesken on selkeä. Hanketyö suunnitellaan aina koulun henkilöstön kanssa siten, että se tukee koulun muuta hyvinvointia edistävää toimintaa.

Yhteistyön järjestäminen oppilaiden, perheiden sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoiton toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoitossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

8.1.2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä

Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu lukuvuoden aikana esiopetuksessa 2-4 kertaa, perusopetuksessa 3-4 kertaa lukukaudessa ja lukiossa jaksojen mukaisesti

1. Vastaa yksikön opiskeluhoiton suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista
2. Laatii lukuvuosittain toimintasuunnitelman, johon kirjataan lukuvuoden tavoitteet:
3. Laatii lukuvuosittain opiskeluhoiton toimintakertomuksen ja liittää sen osaksi koulun toimintakertomusta.
4. Koordinoi ryhmä- ja luokkakohtaista opiskeluhoitoa sekä yhteistyön järjestämistä yksilön hyvinvoinnin tukemiseksi
5. Varmistaa oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuuden toteutumisen kouluvuoden aikana
6. Seuraa poissaoloja ja kiusaamisia ennen syys, joulukuuta, tammikuuta ja kesälomaa.
7. Käy läpi kouluterveyskyselyn / seudullisen esi-perusopetuksen kyselyn / päihdekyselyn / laajojen terveystarkastusten koonnin 5. ja 8. lk osalta / MOVE. Lukiossa tehdään kouluterveyskysely ja hyvinvointiprofiili vuorovuosittain.
8. Osallistuu lakisääteiseen terveellisyys- ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkistukseen yksikössä sovitulla tavalla.

9. Tunnistaa ja nostaa näkyväksi yhteisön ilmiöitä, jotka tukevat oppilaiden hyvinvointia sekä ei-toivottuja ilmiöitä ja sopii, miten ei-toivottuihin ilmiöihin jokainen voi puuttua omien työtehtäviensä kautta.

Asikkalan kuntaan on laadittu lasten ja nuorten hyvinvoinnin vuosikello

Vuosikellon laaditaan moniammatillisena yhteistyönä. Siihen kuvataan lukuvuoden aikana tehtäviä toimenpiteitä vastuuhenkilöineen. Tehtyjä toimenpiteitä seurataan neljä kertaa vuodessa.

8.1.3. Oppilaan ohjautuminen opiskeluhuollon palveluihin

Oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Opiskeluhuoltopalveluiden työ on jaettu alueellisesti. Alueen terveydenhoitajat, kuraattorit ja psykologit muodostavat tiimin. Kaikille kouluille on nimetty omat opiskeluhuollon terveydenhoitajat, kuraattorit ja psykologit sekä koululääkäri. Kouluilla on käytössään myös vastaavan kuraattorin palvelut. Opetuksen järjestäjä ja koulut vastaavat siitä, että koulun henkilökunnalla, oppilailla ja heidän huoltajillaan on tieto koulun opiskeluhuoltopalveluista, ajantasaisista yhteystiedoista ja yhteydenoton käytänteistä. Näistä tiedotetaan kouluvuoden alussa, Wilma-tiedottein ja kunnan kotisivustolla.

Koulun henkilökunnalla on velvollisuus ohjata oppilas hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon etuuksia ja palveluja.

Oppilaan oikeus opiskeluhuollon palveluihin

Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä työpäivänä sen jälkeen, kun oppilas on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä.

Mahdollisuus on järjestettävä myös oppilaan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta. Arvion tuen tarpeesta ja kiireellisyydestä tekee asianomainen kuraattori tai psykologi yhteistyössä oppilaan ja/tai huoltajan kanssa. Määräajat eivät koske psykologien kognitiivisia tutkimuksia. Psykologin tai kuraattorin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa oppilas on ohjattava saamaan muita opiskeluhuollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta. Samoin on varmistettava mahdollisuus saada yhteys terveydenhoitajaan saman päivän aikana. Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä tarpeelliseksi todettuun hoitoon pääsy on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 a ja 51 b säädetyn mukaisesti.

8.1.4. Opiskeluhuoltokertomuksen laatiminen ja säilytys

Opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä monialaisessa asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Lain edellyttämiä kirjattavia asioita ovat:

- oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija

- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset, toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä nykyiset ja aiemmat tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Mikäli sivulliselle annetaan opiskeluhohtokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhohtokertomukset sekä muut opiskeluhohton tehtävissä laaditut ja saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhohton rekisteriin eli opiskeluhohtorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää opiskeluhohtorekisteriä.

Rekisteriseloste on nähtävillä Asikkalan kunnan verkkosivuilla.

Opiskeluhohtorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Niitä voidaan käyttää ainoastaan yksittäisen oppilaan yksilökohtaisen opiskeluhohton palvelun järjestämiseen tai toteuttamiseen ellei laissa muuta säädetä.

Opiskeluhohtokertomukseen kirjataan myös, jos asiasta annetaan tietoja sivullisille (mitä tietoja annettu, kenelle ja millä perusteella). Asikkalan kunnassa on yhtenäinen lomakepohja opiskeluhohtokertomuksille. Monialaisen ryhmän jäsenet saavat tehdä omia muistiinpanokirjauksiaan salassapitomääräysten sitä estämättä mutta kirjaukset ovat salassa pidettäviä. Asiantuntijaryhmässä laaditaan yksittäisen oppilaan asiasta opiskeluhohtokertomus.

Kertomus säilytetään opiskeluhohton palveluiden edustajien asiakirjakaapissa tai rehtorin asiakirjakaapissa, jos asiantuntijaryhmän vetäjänä on ollut opettaja.

8.1.5. Yksittäisen oppilaan hyvinvoinnin tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän

Monialaisen ryhmän kokoamisesta vastaa yleensä se henkilö, joka asian pistää vireille tai se opiskeluhohton toimija, jonka tehtäväalueeseen asia lähimmin kuuluu. Oppilaan kuuleminen ja kirjallisen suostumuksen saaminen ryhmän kokoonpanosta on välttämätöntä ennen ryhmän perustamista. Ryhmää kokoava henkilö ehdottaa oppilaalle henkilöitä, joita tehtäviensä vuoksi olisi hyvä olla paikalla. Oppilaan näkemykset huomioidaan. Oppilaan hohtajan kirjallinen suostumus on myös välttämätön, mikäli oppilaan ikä- tai kehitystaso tai tilanteen luonne sitä edellyttää. Suostumuksessa määritellään se asiantuntija tai osallistujajoukko, joka asian käsittelyssä on mukana. Samalla kirjataan suostumus välittää tiedot tapauksen käsittelystä ja päätöksistä koulun rehtorille. Kirjalliset suostumukset ovat samalla asiaan liittyvien, opiskeluhohtollisten tietojen siirtolupa monialaisen asiantuntijaryhmän sisällä mutta luvat ovat vain tapauskohtaisia.

Yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen - oppimisen tuki

Monialaisen ryhmän kokoamisesta vastaa yleensä se henkilö, joka asian pistää vireille tai se opiskeluhohton toimija, jonka tehtäväalueeseen asia lähimmin kuuluu. Lähtökohtaisesti oppilaan oma opettaja. Oppilaan opettaja kokoaa oppilaan saamat ryhmäkohtaiset tukitoimet ja niiden vaikuttavuus. Opettaja voi tarvittaessa konsultoida opiskeluhohton henkilöstöä.

8.1.6. Yksittäisen oppilaan hyvinvoinnin tueksi koottu monialainen ryhmä

kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen - oppimisen tuki

Monialaisen ryhmän kokoamisesta vastaa yleensä se henkilö, joka asian pistää vireille tai se opiskeluhuollon toimija, jonka tehtäväalueeseen asia lähimmin kuuluu. Lähtökohtaisesti oppilaan oma opettaja. Ennen tukea koskevien päätösten arvioimista opetuksen järjestäjän on tehtävä suunnitelma oppilaan saamasta tuesta, sen kestosta ja vaikuttavuudesta. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä ja keskeisistä oppimistuloksista

Huom!

Oppiaineen voidaan rajoittaa, kun oppilas saa kokeista välttäviä arvosanoja (arvosana 5) ja, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisia tukitoimia

8.1.7. Opettajan tehtävä laajojen terveystarkastusten yhteydessä

Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa

Laajaan terveystarkastukseen sisältyy oppilaan hyvinvoinnin, kasvun, kehityksen ja terveydentilan arvioimisen lisäksi vanhempien ja koko perheen hyvinvoinnin selvittely kokonaisvaltaisesti ja siihen kutsutaan mukaan oppilaan molemmat huoltajat. Tarkastusta varten oppilas täyttää terveystarkastuslomakkeen ja vanhemmat terveystarkastuksen esitietolomakkeen.

Luokanopettaja tai -valvoja antaa kouluterveydenhuollolle oman arvionsa oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Asetuksen 338/2011 (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta) 7 §:n mukaisesti laajaan terveystarkastukseen sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella opettajan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa. Arviossa on oltava tiedot, jotka ovat tarpeellisia terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lomakkeen käyttöönotosta sovitaan terveydenhuollon ja opetustoimen yhteistyössä.

Tarkastusten käytännön toteutus sovitaan koulukohtaisesti opiskeluhuollon yhteistyönä. Lomakkeen käyttöön liittyvät asiat, kuten lomakkeen kulku ja aikataulut, käydään koululla läpi yhdessä kouluterveydenhuollon ja tarkastettavien luokkien opettajien tai luokanvalvojen kesken. On tärkeää, että kaikki osaavat tarvittaessa vastata huoltajien ja oppilaiden kysymyksiin lomakkeesta. Lomakkeen käyttöön voidaan yhdistää vanhempaintapaamisia tai muita yhteistyötilanteita, mikäli se on aikataulullisesti mahdollista. Ennen tarkastusten alkua käytävä kouluterveydenhuollon ja opettajan/luokanvalvojan välinen keskustelu luokan tilanteesta yleisellä tasolla auttaa suuntaamaan terveystarkastusten sisältöä oikein.

Laajoissa terveystarkastuksissa huomioidaan kaikki mahdolliset kyselyt/selvitykset/MOVE-testin tulokset. Niissä esille tulevat asiat käydään läpi oppilaan ja vanhempien kanssa. Oppilaan tuen ja avun varmistamiseksi laajojen terveystarkastusten kokonaisarvioista ja jatkosuunnitelmista siirretään tarvittavaa tietoa muille oppilaan kanssa työskenteleville opiskeluhuollon toimijoille, opettajalle/luokanvalvojalle tai muille tahoille. Tietojen luovuttaminen kouluterveydenhuollosta tapahtuu aina tietosuojalainsäädännön mukaisesti: kirjallisella suostumuksella tai lakiin perustuen (esim. perusopetuslaki ja lastensuojelulaki). Oppilaan potilasasiakirjaan kirjataan mitä tietoa on siirretty, kenelle ja millä perusteella (suostumus tai säädösperuste). Allekirjoitetut tiedonsiirtoluvat säilytetään alkuperäisinä.

8.1.8. Osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoollon palveluissa

Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhoollasta ja koulun henkilökunta ohjaa oppilaita ja / tai heidän huoltajiaan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus opiskeluhoollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhoollasta ja sen keskeisimmistä käytänteistä (poissaolot, kiusaamiseen puuttuminen, väkivaltatilanteet, kriisitilanteet) suunnitelmallinen ja säännöllinen tiedottaminen lisää koulun käytänteiden ja opiskeluhoollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhoollossa. Lisäksi esimerkiksi koululla toimiva taho, esimerkiksi esiopetuksen, iltapäivätoiminnan tai kirjaston henkilöstö tai muu vastaava kumppani voidaan kutsua opiskeluhoitoryhmän vieraaksi sovitusti. Opiskeluhoitoryhmä tekee yhteistyötä koulun oppilaskunnan edustajien kanssa luokkakohtaisesti sekä oppilaskunnan hallituksen kanssa koko koulun tasolla.

Opiskeluhoitoryhmä työskentelee luokkien hyvinvointia kartoittavassa Haavoittavat ja suojaavat tekijät - prosessissa oppilaiden kanssa luokittain keräten tietoa ryhmän toiminnasta ja työstäen kehitettäviä asioita yhdessä ryhmien kanssa.

Koulun vanhempainyhdistys voi osallistua yhteisöllisen opiskeluhoitotyön suunnitteluun. Vanhempia voidaan ottaa mukaan opiskeluhoitotyön suunnitteluun ja toteuttamiseen myös vanhempainiltojen, toiminnallisten vanhempainiltojen ja erilaisten teemapäivien osalta.

Koulun rehtori/apulaisrehtori, koulukohtaisesti ja opettaja, oman luokkansa osalta, huolehtivat riittävästä ja suunnitelmallisesta tiedottamisesta koteihin.

Opiskeluhoitosuunnitelman vuosikellon avulla kootaan opiskeluhoollon yhteisöllinen ja yksilökohtaisen työn toimet osaksi koulujen lukuvuosisuunnitelmaa ja siten vahvistetaan opiskeluhoollon osuutta koulun toimintakulttuurissa. Koulukohtaiset opiskeluhoollon vuosikellot kootaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman liitteeksi. Suunnitelmallista opiskeluhoollon toteutumista ja edellä mainittuja oppilaiden ja huoltajien osallisuuteen pohjautuvia toimintatapoja voidaan käyttää sekä yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnitteluun että toteuttamiseen.

Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Koulun hyvinvointia edistävä yhteisöllinen opiskeluhoito kuuluu kaikille kouluissa työskenteleville mukaan lukien iltapäivätoiminta ja on osa koulun toimintakulttuuria. Koulun hyvinvointityön suunnittelu, kehittäminen, keskeisimmistä toimintatavoista tiedottaminen ja toiminnan seuraaminen kuuluvat sekä koulun johtoryhmälle että opiskeluhoitoryhmälle.

Koulut sitoutuvat tiettyihin opiskeluhoollollisiin ennaltaehkäisyyn, puuttumiseen ja seurantaan liittyviin toimintamalleihin (esimerkiksi poissaoloihin tai kiusaamisen ehkäistyn liittyvät käytänteet). Näistä on tärkeää olla henkilöstölle helposti saatavilla olevat toimintaohjeet ja ohjeita on hyvä käydä läpi vuosittain esimerkiksi koulujen veso -päivissä, tiimeissä tai muissa koulun henkilöstön tai opettajien yhteisissä tapaamisissa.

Yhdessä opiskeluhoitohenkilöstön, koulunuorisotyön, hyvinvointipalveluiden ja / tai ulkopuolisten toimijoiden kanssa koulujen opetushenkilöstö voi toteuttaa ryhmissään erilaisia hyvinvointiin, tunne- ja vuorovaikutustaitoihin liittyviä kokonaisuuksia.

Jokaisen koulun opiskeluhoitoryhmät miettivät yhteisöllisen työn kulloisetkin painopisteet ja huolehtivat niiden toteuttamisesta riittävällä henkilöstön perehdyttämällä ja osaamisen ylläpitämisellä. Opiskeluhoollon konsultaatiolla, tiedottamisella ja mahdollisella sisäisillä tai ulkopuolisilla koulutuksilla vahvistetaan koulujen opetus- ja muun henkilöstön osaamista.

Opiskeluhuollon yhteistyö esiopetuksen ja toisen asteen kanssa erityisesti siirtymävaiheissa

Opiskeluhuollon yhteistyö esiopetuksen ja toisen asteen kanssa erityisesti siirtymävaiheissa. Opiskeluhuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa opiskeluhuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Opiskeluhuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää opiskeluhoitotyön suunnitelmallista arviointia. Nivelvaiheista on laadittu prosessikuvaukset. Nivelvaiheissa huolehditaan sekä opetuksen että opiskeluhuollon järjestämiseksi tarvittavien tietojen siirtämisestä. Opiskeluhuollollisia tietoja siirretään yhteistyössä huoltajan kanssa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Opiskeluhoitohenkilöstö huolehtii mahdollisesta tietojen siirrosta myös ammattikunnan sisällä tiedonsiirtoa koskevia lakeja noudattaen.

8.1.9. Opiskeluhuollon palveluista tiedottaminen

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Koulut viestittävät opiskeluhuollon toiminnasta aktiivisesti säännöllisesti kouluvuoden aikana eri kanavissa.

Viestinnässä painotetaan huoltajan ja oppilaan roolia:

- Huoltajan tehtävänä on mahdollistaa se, että oppilas saapuu levänneenä, aamupalan syöneenä ja opiskeluvälineet mukana kouluun. Tämän lisäksi toivomme, että lapselle mahdollistetaan koulumatkaliikunta niin aamuisin kuin iltaapäivisin. Säännöllinen, monipuolinen ravinto ja liikunta sekä riittävä lepo yhdistettynä huoltajien läheisyyteen ovat avaintekijöitä hyvinvoinnissa ja sujuvassa koulunkäynnissä.
- Koulussa oppilas harjoittelee oppiaineiden lisäksi, työskentely- ja sosiaalisia taitoja. Kotona on hyvä korostaa kaikkien oppilaiden ja aikuisten kunnioittamista. Koulussa työskentelee paljon aikuisia, joiden työ on todella tärkeää meidän kaikkien hyvinvoinnin kannalta. Siivoojien, kiinteistö- ja ruokailuhenkilökunnan huomioiminen joka päivä on tärkeää.
- Oppilaalla on velvollisuus suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti. Oppilaan on käytäyttyvä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Huoltajille järjestetään koulu- ja/ tai luokkakohtainen vanhempainilta sekä oppilaskeskustelut niin syys- kuin tammikuussa.

Kouluvuoden aikana järjestetään myös Avointen ovien päivä, jolloin huoltajat ovat tervetulleita tutustumaan koulun toimintaan.

Koulun yhdysvanhemmat toimivat kaikkien oppilaiden hyväksi. Lukuvuoden tapahtumat suunnitellaan ensimmäisessä yhdysvanhempien kokouksessa. Tämän lisäksi yhdysvanhemmat ovat tärkeä tuki kaikissa koulua koskevissa asioissa.

8.1.10. Kiusaamiseen ja epäasialliseen käytökseen puuttuminen

Vaikuttavinta kiusaamisen vastaista työtä on tilanteiden ennaltaehkäisy, koska sillä tavoitetaan kaikki oppilaat. Keskeistä on koulun vuorovaikutusta tukevan toimintakulttuurin kehittäminen ja kiusaamista koskevien teemojen käsittely myös osana opetusta. Kouluilla on jo nykyisellään monipuolisia mahdollisuuksia huolehtia myös tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksesta pienistä oppilaista alkaen. Oppilaiden laaja ikähaitari ja erilaiset sosiaaliset taidot vaativat jatkuvaa

tarkkailua ja keskustelua. Näitä ovat mm. kummitoiminta, ryhmäytymispäivät kouluvuoden aikana, liikunnalliset tuokiot, toimintapäivät ennen lomaa, tunnetaitojen harjoittelu sekä pari- ja ryhmätyöt.

Kiusaamisen vastaisista toimintatavoista tiedottaminen ja ripeä puuttuminen kiusaamistilanteisiin ehkäisevät myös myöhempiä ongelmia. Ne lisäävät oppilaiden luottamusta aikuisten kykyyn ratkaista tilanteet ja antavat selkeän viestin siitä, että kiusaamista ei koulussa hyväksytä.

Tärkeää on myös yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoito, jolla on koulun arjessa merkittävä rooli kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja sen vastaisten toimenpiteiden toteuttamisessa. Kun kiusaamiseen puututaan viipymättä ja tehokkaasti, voidaan estää sen jatkuminen ja ehkäistä kiusaamisen usein kauaskantoisia psykososiaalisia vaikutuksia. Kiusaamistilanteessa tukea tarvitsevat sekä kiusatuksi tullut oppilas että kiusaaja, jotta ei toivotun käyttäytymisen kierre saadaan katkaistua.

Koulun aikuisen tulee osoittaa oppilaille, ettei epäasiallista toimintaa hyväksytä ja aikuisen tulee siihen puuttua. Oppilaan ei tule tehdä päätöstä siitä, onko häntä kohtaan toimittu epäasiallisesti vai ei.

Kiusaamisasioiden ratkomisessa haetaan ensisijaisesti sovintoa ja kasvamista sosiaalisissa taidoissa. Kiusaaminen on voinut olla luonteeltaan sellaista, että on perusteltua määrätä kasvatustarkkailua, jälki-istuntoa, kirjallinen varoitus tai opetusryhmän tai koulun vaihto. Kaikissa kurinpitotoimissa kiusaaja on velvoitettu osallistumaan koulukuraattorin kanssa käytävään keskusteluun. Kiusatulle ja hänen luokkakavereille suunnattua tukea ja ohjausta arvioidaan tapauskohtaisesti.

Oppilaiden laaja ikähaitari ja erilaiset sosiaaliset taidot vaativat jatkuvaa tarkkailua ja keskustelua.

Kouluun kiinnittyminen ja osallisuuden lisääminen

- oppilaan ja opiskelijan kokemusta kuulua kouluyhteisöön tulee vahvistaa.
- tavoitteena on, että yli puolet oppilaista kokee olevansa osa kouluyhteisöä
- koulujen tulee kirjata, miten missä mennään -kohtaamisia ja keskusteluja lisätään (mm. oppituntien alussa, luokanvalvojan tuntien sisältö) niin, että se on luonnollinen osa koulupäivää
- oppilaskuntien hyödyntäminen koulun toiminnan suunnittelussa ja koulujen vuosikellon laadinnassa

Puuttumisen toimintamalli

Miten oppilas toimii, kun kuulee tai havaitsee kiusaamista tai epäasiallista käyttäytymistä toisia oppilaita tai henkilöstöä kohtaan?

- Kun sinua, kaveria tai ketä tahansa oppilasta kiusataan tai esiintyy häirintää tai väkivaltaa, niin ota yhteys luokanopettajaan, luokanvalvojaan/ryhmänohjaajaan (tai kehen tahansa aikuiseen koulussa, kuraattoriin tai terveydenhoitajaan)

Koulun aikuinen arvioi tilanteen, että alkaako hoitaa asiaa yksin vai jonkun toisen aikuisen kanssa.

- Keskustele asiasta kotona ja pyydä huoltajaa ottamaan yhteyttä kouluun
- Tiedon saanut aikuinen kertoo sinulle, miten asia on mennyt eteenpäin

Satunnaisia käytöspulmia

Opettaja keskustelee oppilaan kanssa heti pulmien ilmetessä. Opettaja on yhteydessä oppilaan huoltajaan. Wilmaan tehdään tuntimerkintä, johon kirjataan epäasiallisen käyttäytymisen syy ja opettajan ohjaus, siitä miten oppilaan tulee käyttäytyä

Huoli herää: Toistuvia käytöspulmia

Käytöspulmien toistuessa pidetään kasvatustarkkailua ja ollaan yhteydessä huoltajaan (soittamalla). Oppilas voidaan määrätä jälki-istuntoon. Kasvatustarkkailu ja mahdoll. tukitoimet ja seuranta kirjataan Wilmaan, oppimissuunnitelmaan tai HOJKS. **Dokumentointi ja yhteys huoltajaan**

Huoli kasvaa: Matalan kynnyksen tuki ei tehoa

Opettaja kutsuu koolle opiskeluhoollon monialaisen asiantuntijaryhmän. Käydään kasvatuskeskustelu ja ollaan yhteydessä huoltajaan (soittamalla). Rehtorin päätöksellä osallistuminen opetukseen voidaan evätä jäljellä olevan työpäivän ja tarvittaessa myös seuraavan työpäivän ajaksi. Tukitoimina nuorisotoimen ja opiskeluhooltohenkilöstön tuki sekä oppimissuunnitelmaan/ HOJKSiin lisättävät tukitoimenpiteet. Yhteydenotto huoltajaan, mikä kirjataan. **Dokumentointi ja yhteys huoltajaan**

Viimeistään tässä vaiheessa moniammatillinen ryhmä, jossa oppilaan keskeiset tiedot kirjataan opiskeluhooltorekisteriin.

Huoli on tuntuvaa: Koulun keinot eivät riitä

Tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajan kanssa. Oppilas ohjataan koulun ulkopuolisiin tukitoimiin, otetaan yhteys lastensuojeluun (arjen tuen perheohjaus). Oppilaalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, josta rehtori tekee hallintopäätöksen. Tukitoimina luokan vaihto (esim. yleisopetuksen pienryhmä, joustavan perusopetuksen luokka), mahdolliset avustajapalvelut, erityiset opetusjärjestelyt, nuorisotoimen ja opiskeluhoollon tuki sekä tukitoimien kirjaaminen oppimissuunnitelmaan/HOJKSiin. **Dokumentointi ja yhteys huoltajaan**

Suuri huoli: Koulunkäynti ei onnistu aiemmista tukitoimista huolimatta

Tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajan kanssa. Oppilas voidaan erottaa määräaikaaisesti lautakunnan tekemällä hallintopäätöksellä. Otetaan yhteys lastensuojeluun. Tukitoimina nuorisotoimen ja opiskeluhoollon tuki, sosiaalihuollon tuki sekä tehdään suunnitelma opetuksen järjestämiseksi, joka kirjataan oppimissuunnitelmaan/ HOJKSiin. Lapset, joilla käyttäytymishäiriöiden taustalla on lääketieteellisesti diagnosoitu sairaus: Käytöksen portaita noudatetaan soveltuvin osin ja tukitoimet kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin. Tukitoimet suunnitellaan yhteistyössä kodin, hoitavan tahon ja sosiaalitoimen kanssa. Arjen tuen palvelut ja lastensuojelu

Kiusaamiseen puuttumisen malli

Kiusaamisepäilyyn puuttuminen

Joka kerta, kun ilmenee riitaa tai asiatonta käytöstä toista kohtaan

- Pohjana havainto/epäily tai oppilaan/huoltajan huoli
- Tilanteen selvittäjänä voi toimia kuka tahansa koulun aikuinen. Selvitetään täyttyvätkö kiusaamisen kriteerit.
- Jos kiusaamisen kriteerit täyttyvät, siirrytään seuraavaan vaiheeseen
- Jos kyseessä on yksittäistapaus, joka ei täytä kiusaamisen kriteerejä:

Saatu tieto välitetään oppilaan omalle luokanvalvojalle/ -opettajalle

Sovitetaan, kuka keskustelee asianomaisten kanssa ja välittää tiedon huoltajalle

Tilanteen havainnut tai tiedoksi saanut opettaja kirjaa tapahtuneen Wilmaan tuntimerkintänä tai pidetään tarvittaessa kasvatuskeskustelu

Kiusaamiseen puuttumisen prosessi käynnistyy: Kiusaamisen kriteerit täyttyvät

- Tieto kiusaamisesta viedään luokanvalvojalle/-opettajalle
- Luokanvalvoja/ -opettaja järjestää kiusaamistilanteen selvittelykeskustelun ja tarvittaessa pyytää itselleen työparin (nuorisotoimi, opiskeluhoolto). Vastuu prosessin etenemisen seurannasta on luokanvalvojalla/ -opettajalla.
- Keskustelut kiusatun ja kiusaamisesta epäillyn kanssa: Selvitetään mitä on tapahtunut ja ketkä ovat osallisena. Kirjataan käydyt keskustelut molemmille osapuolille Wilmaan.
- Mikäli kyseessä on molemminpuolinen kiusaamis-/riitatilanne, voivat asianomaiset olla käsittelyssä yhtä aikaa
- Tiedotetaan tilanteesta asianosaisten huoltajia ja opetusryhmää. Tiedottaminen on tärkeää, jotta tietous aikuisten puuttumisesta tiedostetaan
- Sovitaan seurantakeskustelun ajankohta

- Luokanvalvoja/-opettaja vie kiusaamistapaukset tiedoksi rehtorille.

Viimeistään tässä vaiheessa moniammatillinen ryhmä, jossa oppilaan keskeiset tiedot kirjataan opiskeluhuoltorekisteriin.

Kiusaaminen jatkuu: Aikaisemmat toimet eivät ole riittäneet ja kiusaaminen jatkuu

Järjestetään molemmille osapuolille erikseen keskustelu, johon osallistuvat:

- Asianomainen oppilas ja luokanvalvoja/ -opettaja
- Kiusaamiseen puuttumisen vastuuhenkilö(t)
- Huoltaja(t)

Tarvittaessa kootaan moniammatillinen asiantuntijaryhmä, johon osallistuu nuorisotoimi, koulukuraattori, joka on tarvittaessa yhteydessä Ankkuri-tiimiin. Lisäksi mukaan voidaan kutsua esim. hyvinvointiohjaaja tai psykiatrinen sairaanhoitaja

Kirjataan edellisen käsittelyn seurantaan

Tässä vaiheessa voidaan antaa esimerkiksi jälki-istunto tai kirjallinen varoitus

Vastuu prosessin etenemisen seurannasta on luokanvalvojalla/ -opettajalla. Seurannan myötä todetaan kiusaamisen loppuneen tai siirrytään seuraavaan vaiheeseen

Kiusaaminen jatkuu edelleen: Jos koulun tukitoimet eivät riitä

Seurantapalaverissa sovitaan kuka ottaa yhteyttä arjen tuen palveluihin

Ohjaaminen koulun ulkopuolisiin tukitoimiin (perheneuvola, sosiaalityö, poliisi)

Tässä vaiheessa viimeistään määrätään jälki-istunto, annetaan kirjallinen varoitus tai jos niitä on jo käytetty, voidaan tarvittaessa valmistella määräaikainen erottaminen.

HUOM!

Mikäli tilanne on väkivaltainen, rehtori ottaa yhteyttä Ankkuripoliisiin ja/tai lastensuojeluun konsultoituaan ensin koulukuraattoria. Lähtökohtaisesti koulu tekee rikosilmoituksen, mutta ohjeistaa myös kotia toimimaan samalla tavalla. Fyysiset vammat tulee heti ohjata kouluterveydenhoitajalle.

Kiusaamisten kirjausta ja tehtyjä toimenpiteitä seurataan neljä kertaa lukuvuoden aikana.

8.1.11. Kriisi- ja varautumissuunnitelma

Erilaisiin uhka- ja häiriötilanteisiin on laadittu toimintamalleja, joilla pyritään ratkaisemaan syntyneet tilanteet mahdollisimman turvallisesti. Opiskeluhuollon tukitoimien avulla voidaan oppilaille tarjota mahdollisesti tarvittavaa jälkihoitoa traumaattisten tilanteiden jälkikäsittelyyn.

Kasvatus- ja opetuspalveluissa on laadittu riskiarviointi mahdollisia kriisi- tai häiriötilanteita varten. Vakavampiin tilanteisiin on laadittu toimintakortit yhteystietoineen. Yhteystiedot tarkistetaan lukuvuoden alussa.

Koulun oma kriisiryhmä toimii rehtorin johdolla yhteistyössä opiskeluhuollon ja nuorisotoimen kanssa.

Kriisitalanteita varten on laadittu valmis tiedotepohja.

Yhteistyötahoja ovat seurakunta ja SPR

8.1.12. Tupakkatuotteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakkatuotteiden (tupakka, nuuska, sähkösavuke, nikotiinipussit) ja muiden päihteiden (alkoholi ja huumeet) käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen

Ehkäiseminen

Tupakointi on kielletty kaikkina aikoina oppilaitosten sisätiloissa ja niiden käytössä olevilla ulkoalueilla (tarkoittaa koulurakennusta, koulujen välituntialueita ja koulualuetta kokonaisuudessaan) sekä koulun eri toiminnoissa (retket, matkat jne) iästä riippumatta. Tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotiaalta. Mikäli oppilas näkyvästi pitää hallussaan tupakkatuotteita, oppilaitos voi ojentaa oppilasta kurinpidollisesti. Päihteiden ja huumeiden tuominen kouluun on kielletty. Koulualueella ei saa esiintyä päihteiden tai huumeiden vaikutuksen alaisena. Ehkäisevään työhön kuuluu myös peli- ja nettiriippuvuuden irrottautumisen tukeminen.

Tupakkalaki [74 §](#) kieltää tupakoinnin rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä; ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan; liikuntahallin parkkipaikka, linja-autopysäkki, leikkialueet ja päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa; ([13.4.2022/283](#))

Koululla annetaan terveystietouden yhteydessä ikätason mukaista päihdekasvatusta. Ennalta ehkäiseviä toimenpiteistä ovat mm.

- terveystietouden kaikilla vuosiluokilla
- oppitunneilla annettava tietouden
- ulkopuoliset vierailijat
- kouluterveydenhoitajan tarkastukset
- vanhempainillat
- valintojen polut
- aktiivinen viestintä koulun ja kunnan eri viestintäkanavissa

Ennalta ehkäisevä työ ja puuttuminen kuuluvat kaikille.

Käyttöön puuttuminen

Asian ensimmäisenä havainnut puuttuu asiaan. Keskustele asiasta oppilaan kanssa ja yhteydenpidolla huoltajaan. Koulun kurinpidolliset toimet ja dokumentaatio tehdään järjestyssääntöjen mukaan. Toistuvasta käytöstä oppilas ohjataan terveydenhoitajalle, joka keskustelee oppilaan kanssa nikotiinituotteiden (tupakka, nuuska, sähkösavukkeen) käytöstä ja on yhteydessä huoltajiin.

8.1.13. Lääkehoito koulussa

Oppilaan koulupäivän aikaisen lääkeyksen ilmoittamisen käytänteet

Vanhempien velvollisuus on kertoa koulussa lapsen opettajalle ja koulunkäynninohjaajalle lapsen sairauksista ja niiden hoidosta. Lapsen sairaus saattaa vaatia erityistoimenpiteitä, mutta erityisjärjestelyt on aina sovittava koulussa lapsi- ja perhekohtaisesti yhteisymmärryksessä kodin ja koulun kanssa. Kun lapsella on vakava tai pitkäaikainen sairaus, on koulussa sovittava hoitoneuvottelu, johon osallistuvat vanhempien sekä opettajan ja avustajan lisäksi erikoissairaanhoidon edustaja. Hoitoneuvottelussa tarkastellaan ja selvitetään lapsen selviytymistä koulussa ja hänen mahdollisesti vaatimiaan erityisjärjestelyjä (kuten lääkeyks) sekä

kirjataan hoitoneuvottelun tulos erilliseen sopimukseen. Kouluneuvotteluihin pyydetään paikalle kouluterveydenhoitaja ja tarvittaessa myös koululääkäri.

Kun lapsi aloittaa koulunkäynnin, järjestetään hoitoneuvottelu jo keväällä, jotta tarpeelliset erityisjärjestelyt ehditään suunnitella. Hoitoneuvottelu sovitaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun lapsella on todettu vakava tai pitkäaikainen sairaus, joka vaikuttaa lapsen vointiin koulussa. Hoitoneuvottelua voi ehdottaa myös koulun henkilöstö, kun lapsen voinnissa ja jaksamisessa tapahtuu havaittavia muutoksia.

Jokaisen aikuisen on velvollisuus auttaa parhaan kykynsä mukaan, jos lapselle koulussa tulee hätätilanne kuten epilepsia-kohtaus, insuliinishokki tai vakava allerginen reaktio. Terveystieteiden ammattilaisen tietämystä tai taitoa ei silloin edellytetä.

8.1.14. Käytäntö erityisruokavalion osalta

Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion ilmoittamisen käytänteet

Kerran viikossa kaikilla kouluilla on kasvisruokapäivä. Kouluruokamme on laktoositonta, mutta laktoositon maito tulee oppilaan itse ottaa erikseen linjastosta tarvittaessa. Vähälaktoosisuudesta tai laktoosittomuudesta ei siis tarvitse tehdä erityisruokavalioilmoitusta.

Erytisruokavaliot, joista tarvitaan lääkärintodistus ovat: keliakia, täysin maidoton- ja täysin viljaton ruokavalio sekä anafylaktisen shokin aiheuttavat yliherkkyydet. Lääkärintodistukset toimitetaan keittiöille. Erytisruokavalio valmistetaan niille henkilöille, joilla on todettu jokin ruoka-aineallergia tai yliherkkyys, ja josta aiheutuu vakavia allergiaoireita. Lievissä allergiaoireissa noudatetaan Käypä hoitosuosituksen mukaista siedättämistä.

Erytisruokavalioilmoituksen saa kouluterveydenhoitajalta käynnin tai puhelinsoiton perusteella, mikäli edellä mainitut kriteerit täyttyvät. Ruoka-aine allergioissa tulee mainita myös, mikäli raaka-aine ei käy raakana/ kypsänä/ uutteenä/ mausteena.

Erytisruokavalioilmoitukset tulee päivittää vuosittain. Jos siinä ei ole tapahtunut muutoksia riittää ilmoitus suoraan keittiölle nuoren/ vanhemman toimesta (ei siis tarvita uutta erityisruokavalioilmoitusta). Mikäli päivitys ilmoitusta ei tehdä lukukauden alussa katsotaan erityisruokavalio lopetetuksi.

Erytisruokavalioilmoitukset tulee päivittää kouluterveydenhoitajan/ lääkärin todistuksella aina koulusta toiseen siirryttäessä.

Mikäli yksilöllistä (tehdään moniallergisille nimellä) erityisruokavalioruokaa ei käydä syömässä viikkoon ilman ilmoitusta keittiölle, katsotaan se lopetetuksi.

Eettiset ja etniset erityisruokavaliot voi sopia ottamalla yhteyttä suoraan ateriapalveluihin.

8.1.15. Opiskeluhoitopalveluiden järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Koulun on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavan työpäivän ajaksi, järjestetään tarvittavat opiskeluhoitopalvelut. Opiskeluhoitopalveluiden vastaanottaminen on yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämisen mukaisesti aina oppilaalle vapaaehtoista. Myös muilta osin sovelletaan yksilökohtaisen opiskeluhoollon aiemmin kuvattuja käytänteitä: Opettaja huolehtii kurinpito- ja opetuksen epäämisen yhteydessä tiedonkulusta koulun ja kodin välillä sekä tarvittaessa konsultoi opiskeluhoollon ja muita tarvittavia tahoja ja / tai kokoa monialaisen asiantuntijaryhmän.

Koulu kuvaa oman käytäntönsä siitä, miten kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen epäämisen yhteydessä toimitaan. Toimintatapa on koululla sovittu ja sitä noudatetaan yhtenäisesti.

Määräaikaisesta erottamisesta päättää Asikkalan kunnan kasvatus- ja opetuslautakunta.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen edustuksesta käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa säädetään lastensuojelulaissa: Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä sekä käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista.

8.1.16. Suunnitelman oppilaan suojaamiseksi väkivallalta

Oppilaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä muut oikeudet

Jokaisella koulumme oppilaalla on oikeus maksuttomaan perusopetukseen, oikeus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun, oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä oikeus yksityiselämän suojaan. Oppilaalla on oikeus saada opetusta kaikkina koulun työpäivinä, sekä oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Oppilaan velvollisuudet

Oppilaan velvollisuus on osallistua opetukseen, ellei hänelle ole kirjoitettu oikeutta poissaoloon. Oppilaan tulee suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti.

Järjestyssäännöt

Koulun järjestyssääntöjen tarkoituksena on edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Nämä järjestyssäännöt ovat voimassa koulupäivän alusta ja oppituntien päättymisen jälkeiseen välituntiin. Koulun tiloissa ovat voimassa koulun järjestyssäännöt ja piha-alueella lähiliikuntapaikkasäännöt, joita koulun tiloissa ja alueella oleskelevien tulee noudattaa. Koulun piha-alue on oppilaiden välituntialuetta klo 8 – 15 välisenä aikana. Koulun alueelta ei voi poistua ilman opetukseen liittyvää tai muuta perusteltua syytä. Oppilaat ovat kouluaikana koulun alueella.

Koulupäivän aikana koulualueella ei voi olla muita henkilöitä ilman asianmukaista lupaa.

Järjestyssäännöt käsitellään aina kouluvuoden alussa koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. niistä tiedotetaan huoltajille.

Henkilöstö

Toimintamalleja kerrataan säännöllisesti aamupalavereissa ja opettajainkokouksissa. Ennaltaehkäisy on osana opetusta ja opettajien työtä. Häirinnän ja väkivallan vastainen toiminta, suvaitsevaisuus ja toisten huomiointi ovat osa opetussuunnitelmaa. Näitä asioita käsitellään eri oppitunneilla.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti, jossa käsitellään työyksikön ja oppilaiden viihtyvyyteen sekä turvallisuuteen liittyviä asioita.

Välituntivalvonta

Koulussa on jokaisella välitunnilla opettaja/opettajia välituntivalvojina. Valvojien määrää voidaan lisätä myös muulla henkilöstöllä. Koulun ulkopuolisten tulee ilmoittautua rehtorille tai kansliaan saadakseen luvan olla koulun välituntialueella.

Tietokoneen, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö.

Koulun tietoverkkoa ja tietokoneita käytetään opettajan ohjauksessa oppituntien aikana opetussuunnitelman mukaiseen toimintaan.

Oppituntia häiritsevien aineiden ja esineiden käyttö sekä esillä pitäminen on kielletty oppituntien aikana (esimerkiksi kännykät ja kuulokenapit). Ennen oppituntia mobiililaitteet kuten kännykät laitetaan joko kiinni tai äänettömälle ja sekä säilytetään oppituntien aikana joko omassa koululaukussa/repussa tai lokerikossa.

Alakouluissa mobiililaite on suljettuna koko koulupäivän ajan.

Osallisuus ja tiedottaminen

Järjestyssäännöt löytyvät koulun kotisivuilta, luokista ja koulun julkisista tiloista. Niistä tiedotetaan erikseen kouluvuoden alussa lähtevässä tiedotteessa. Jokaisen henkilökuntaan kuuluvan tulee puuttua järjestyssääntöjen rikkomiseen huomauttamalla oppilasta asiassa.

Koulukohtaiset tarkennukset ovat mahdollisia.

Huoltajien osallisuus mahdollistetaan syksyn vanhempainillassa, oppilaskeskusteluissa, vanhempainyhdistyksen /yhdyshuoltajien toiminnalla sekä mielipidekyselyillä kouluvuoden aikana.

Oppilaskunta

Oppilaskunnan tehtävänä on edistää:

- oppilaiden yhteistoimintaa
- vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista
- kehittää oppilaiden ja opetuksen järjestäjän välistä yhteistyötä

Kaikilla oppilailla tulee olla mahdollisuus: osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen - ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista - mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun

Oppilaiden ja huoltajien ohjeistamien tapaturmatilanteissa

Tapaturmasta on ilmoitettava luokanopettajalle tai koulun aikuiselle. Oppilas ohjataan julkisen terveydenhuollon piiriin; kouluterveydenhoitajan, hammashoitolan ja terveystieteiden keskuksen puoleen tapaturmana laadusta tai vakavuudesta riippuen.

Tiedottamisen huoltajalle hoitaa kouluterveydenhoitaja, oppilaan opettaja tai rehtori tilanteesta riippuen. Vahinkoilmoituksen täyttää opettaja ja / tai oppilaan huoltajat. Koulu toimittaa vakuutusilmoituksen eteenpäin.

Ensiapu

Jokaisesta tilasta löytyvät ohjeet ensiavun suhteen. Koulun ensiapupisteet ovat tiedossa ja ne ovat asiallisesti merkittynä. Pisteitä on riittävästi eri puolilla koulua. Ensiapupisteiden täydentäminen on sovittu kouluittain. Henkilökunnan ensiapuvalmius päivitetään joka vuosi.

Oppitunnit ja tilat

Teknisen työn luokan turvallisuusasiat kerrataan kouluvuoden alussa. Teknisen työn vastuuopettaja vastaa tilan ja välineistön turvallisuudesta ja kirjaa havaitut puutteet opettajainhuoneen työhuoneessa olevaan vihkoon.

Teknisentyöluokan tilojen turvakartoituksesta huolehtiminen on rehtorin vastuulla.

Retkillä ja liikuntatunneilla opettajalla on tarvittava ensiapuvarustus mukana tai välittömässä läheisyydessä

Toimintaperiaatteet uinninopetuksen suhteen sovitaan joka vuosi.

Huoltajien tehtävä

Huoltajien tehtävänä on tiedottaa oppilaan terveydentilassa tapahtuneista muutoksista, joilla on vaikutusta opetuksen toteutukseen.

8.1.16.1. Jälkihuolto

Mikäli koulussa tapahtuu väkivallan teko tai muu mahd. turvattomuutta lisäävä tilanne on toimintamalli seuraava:

Tapahtumassa läsnäolleet oppilaat selvitetään. Tapahtuma käydään läpi tapahtumassa olleiden oppilaiden ja luokan kanssa läpi. Oppilaille selvitetään, miten koulun aikuiset ovat ja miten he tulevat toimimaan. Tavoitteena on luoda turvaa ja luottamusta. Rehtori varmistaa opiskeluhuollon henkilöstön tuen tapahtumassa.

Tapahtuman luonteesta riippuen joko luokan tai kaikille koulun huoltajille tiedotetaan asiasta Wilman kautta. Tärkeintä on katkaista mahdollisesti huhut ennakoon.

8.1.17. Arvio opiskeluhuollon palveluista

Opiskeluhuoltosuunnitelma laaditaan Päijät-Hämeen hyvinvointialueen linjausten ja ohjeistuksen pohjalta

Koulun työntekijän arvio opiskeluhuoltopalveluiden tarpeesta

Jos koulun työntekijä arvioi, että oppilas tarvitsee opiskeluhuoltopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon terveydenhoitajaan, psykologiin tai kuraattoriin yhdessä oppilaan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, oppilaalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä edellä mainitussa määräajassa. Oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta opiskeluhuollon työntekijään, jollei opiskeluhoitolain 18 §:n 2 momentissa tai muussa laissa säädetä toisin.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on koulukohtaisesti kuvattuina asiakokonaisuudet

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista
2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi
3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto)
4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma. Koulun kriisisuunnitelma on osa koulun turvakansiota.

Hyvinvointialueen Opiskeluhuoltopalvelu-yksikön arvio opiskeluhuollon tarpeesta Asikkalassa

Arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet. Tieto kerätään hyvinvointialueelta. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen opiskeluhuoltopalvelut yksikkö ilmoittaa Asikkalan kunnan opiskeluhuoltosuunnitelmaa varten käytössä olevat kouluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden resurssit henkilötyövuosina ammattiryhmittäin.

9. Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

9.1. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opiskelu

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen kirjallisuuden oppimäärä ja	Toinen kotimainen kieli	Toinen kotimainen kieli
	yhteinen	yhteinen	valinnainen
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

Asikkalan kunnan opetuskieli on suomi.

9.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritetty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2-oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritetty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

9.2.1. Kielitarjonta Asikkalan kunnassa

A1-kieli, englanti alkaa vuosiluokalla 1. B1-kieli, ruotsi, vuosiluokalla 6 ja vuosiluokilla 8.-9. on mahdollista oppilaan valita valinnaisena kielenä (B2) venäjä, ranska tai saksa. Valinnaiskielten toteutumisesta koulutuksen järjestäjä päättää vuosittain.

10. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin²³³.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan osiossa "Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana".

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä²³⁴, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä²³⁵. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

10.1.1. Saamenkielen opetuksen järjestäminen

Saamen kielen opetus järjestetään verkko-opetuksena, mikäli oppilas puhuu äidinkielenään saamea.

233 Suomen perustuslaki (731/1999) 17 §

234 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

235 Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

10.2. Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

10.3. Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä²³⁶. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille²³⁷ opetus tulee antaa viittomakielellä. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

10.4. Muut monikieliset oppilaat

Muiden monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamistaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Valtioneuvoston asetuksen²³⁸ mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin

²³⁶ Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

²³⁷ Hallituksen esitys eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi 86/1997

²³⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 § 2 mom.

riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun (katso myös Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus).

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

11. Kaksikielinen opetus

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä²³⁹.

Perusopetuslain mukainen opetuskieli²⁴⁰ määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti²⁴¹. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä.

Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa kotimaisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikasteinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikyllyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoaltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

11.1. Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkántähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

239 Perusopetuslaki 10 §

240 Perusopetuslaki 12 §

241 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 §

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielille/kohdekielille asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä edellyttää²⁴² opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuellä.

Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielenä käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltäviin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen

ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

11.1.1. Laajamittainen kaksikielinen opetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielillä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90%, vuosiluokilla 3-4 noin 70% ja vuosiluokilla 5-9 keskimäärin 50%. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielillä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti. Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on samankielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuureiden kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu vuosiluokilla 1-2 ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

Muu laajamittainen kaksikielinen opetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään koulun opetuskielen lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Muusta opetuksessa käytetystä kielestä käytetään tässä nimitystä kohdekieli.

Laajamittaisella kaksikielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa vähintään 25 % perusopetuksen koko oppimäärän opetuksesta järjestetään kohdekielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla laajamittaista kaksikielistä opetusta toteutetaan. Laajamittainen kaksikielinen opetus voi alkaa jo esiopetuksessa ja kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa olevien oppilaiden kielitausta voi myös vaihdella suuresti. Joidenkin oppilaiden äidinkieli ei ole mikään opetuskielistä. Osa oppilaista tulee kouluun ulkomailta niin myöhäisessä perusopetuksen vaiheessa, että oppisisältöjen opiskelu suomeksi/ruotsiksi tuottaa heille vaikeuksia. Ellei näitä oppilaita jostakin syystä voida ohjata valmistavaan opetukseen, heille tarjotaan muita tukitoimia (katso luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Oppilaat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin koulun opetuskieli, opiskelevat useimmiten suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärää. Näiden oppilaiden kielitaidon kehittymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos kohdekielisen opetuksen osuus koko opetuksesta on suuri.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää miettiä sitä, millaisia oppiaineita tai sisältöjä on mielekästä opettaa kohdekielellä. Lisäksi tulee pohtia, onko osa oppiaineiden sisällöistä sellaisia, että niiden opiskelu suomeksi tai ruotsiksi olisi erityisen tärkeää, jotta oppilas saavuttaisi hyvät toimintavalmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa.

Mikäli kohdekielisen opetuksen määrä on suuri, on huolehdittava siitä, että oppilaiden suomenkielinen/ruotsinkielinen käsitteiden hallinta sekä vaativan asiatekstin ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hyvälle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa.

Kaksikielinen opetus tulee järjestää niin, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa perusopetuksen aikana jatko-opintokelpoisuuden toisen asteen opetukseen.

Kouluissa, joissa opetusta järjestetään kahdella tai useammalla kielellä, on usein runsas kielten ja kulttuurien kirjo niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnankin keskuudessa. Tämä antaa paljon mahdollisuuksia tuoda kieliä ja kulttuureita esiin koulun arjessa, kehittää kulttuurien kohtaamistaitoja ja ruokkia monikielisyttä. Samalla se asettaa koululle haasteen tukea kunkin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

11.1.2. Suppeampi kaksikielinen opetus

Kielirikasteinen opetus

Kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan tässä opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisällöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla kielirikasteista opetusta toteutetaan. Kielirikasteista opetusta voi olla jo esiopetuksessa, ja se voi kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielen tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

11.2. Paikallisesti päätettävät asiat

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa kaksikielistä opetusta jossakin muodossa, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- kenelle kaksikielinen opetus on tarkoitettu ja mitkä ovat oppilaaksi oton periaatteet
- mikä on kielikylpykielen/kohdekielen sekä koulun opetuskielen tuntijako
- mitkä oppiaineet tai oppiaineiden sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä/kohdekielellä; mikäli tilanne on tarpeen tarkistaa kunkin lukuvuoden osalta erikseen, opetussuunnitelmassa määritellään, miten tarkistus tehdään ja miten asia kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa
- mitkä ovat kielikylpykielellä/kohdekielellä opettavien oppiaineiden keskeiset kielelliset tavoitteet
- mitkä ovat kielikylpykielen/kohdekielen ja tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain.

Lisäksi varhaisen täydellisen kielikylvyn osalta päätetään ja kuvataan

- mitkä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä.

Lisäksi laajamittaisen kaksikielisen opetuksen osalta päätetään ja kuvataan

- miten järjestetään sellaisten lyhytaikaisesti Suomessa asuvien oppilaiden opetus, jotka eivät pysty opiskelemaan opetuskielellä eivätkä kohdekielellä

- *käytetäänkö oppilaaksi otossa soveltuvuuskokeita ja mikä niiden vaikutus on oppilaaksi ottoon.*

11.3. Asikkalan kunnan opetuskieli

Asikkalan kunnassa opetuskielenä on suomi.

12. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva perusopetus

12.1. Opetuksen järjestämisen periaatteet

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan perusopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa perusopetukselle asetettuja yleisiä kasvatustavoitteita ja opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta oppilaita tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- tai kasvatustieteelliseen näkemykseen. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa²⁴³.

---

243 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

13. Valinnaisuus perusopetuksessa

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

13.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7-9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

Taide- ja taitoaineiden oppimäärät muodostuvat oppiaineen vähimmäistuntimäärästä ja mahdollisista taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunteista. Taide- ja taitoaineiden tunnit arvioidaan osana yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, eikä niistä anneta erillisiä arvioita perusopetuksessa käytettävissä todistuksissa.

13.2. Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetukseen soveltuvia, syventäviä ja soveltavia perusopetukselle asetettuja tavoitteita tukevia aineita tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista²⁴⁴. Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle²⁴⁵.

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (225 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuina vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

²⁴⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

²⁴⁵ Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013); Opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006)

13.2.1. Valinnaisainetarjonta

Opetuksen painotukset huomioidaan valinnaisainetarjonnassa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.

Alakoulun puolella taito- ja taideaineiden valinnaisaineiden tunnit toteutetaan 4. vuosiluokalla käsitöissä ja kuvataiteessa, 5.vuosiluokalla käsitöissä ja kuvataiteessa ja 6. vuosiluokalla käsitöissä ja liikunnassa.

Alakoulussa toteutettavat valinnaisaineet päätetään koulukohtaisesti. Näitä tunteja on yksi vuosiviikkotunti 5. ja yksi vuosiviikkotunti 6. vuosiluokalla. Yksi vuosiviikkotunti on sijoitettu 6. vuosiluokan matematiikan syventäviin opintoihin. Valinnaisaineet päätetään lukuvuosittain ja ne kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

13.3. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä.

Valinnaisen B-kielen (B-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

14. Muut tapahtumat

Koulun yhteiset tapahtumat määritellään joka lukuvuosi hyväksyttävässä lukuvuosisuunnitelmassa. Perinteisiä yhteisiä tapahtumia ovat olleet eri juhlat: itsenäisyysjuhla, joulujuhla tai joulukirkko sekä kevätjuhla.

Yhteiset tapahtumat: Retkipäivät ja muut oppilaiden hyvinvointia tukevat tapahtumat

Kilpailutoiminta: Kouluilla on mahdollista järjestää erilaista kilpailutoimintaa. Tämän lisäksi oppilaat voivat osallistua mm. Viestikarnevaaleihin ja SM-tason kilpailuihin.